

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**3-6 YAŞ ÇOCUKLARININ GELİŞİMSEL DEĞERLENDİRİLMESİ
(İSTANBUL-ÜSKÜDAR İLÇESİ ÖRNEĞİ)**

Ayşin ÖZKAN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Nilgün SARP

İSTANBUL-2019

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

3-6 YAŞ ÇOCUKLARININ GELİŞİMSEL DEĞERLENDİRİLMESİ
(İSTANBUL-ÜSKÜDAR İLÇESİ ÖRNEĞİ)

Ayşin ÖZKAN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Nilgün SARP

İSTANBUL-2019

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Anabilim Dalı : Çocuk Gelişimi

Program : Çocuk Gelişimi

Öğrenci No : 174209015

Öğrenci Adı Soyadı : Ayşin Özkan

3-6 Yaş Çocuklarının Gelişimsel Değerlendirilmesi (İstanbul-Üsküdar İlçesi Örneği) isimli çalışma aşağıdaki jüri tarafından 02.08.2019 tarihinde yapılan sınavda Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir.

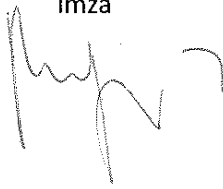
Jüri Başkanı : Prof. Dr. Nurper Ülküer
(Üsküdar Üniversitesi)

İmza

Danışman : Prof. Dr. Nilgün Sarp
(Bilgi Üniversitesi)

İmza

Üye : Prof. Dr. Mesude Atay
(Bilgi Üniversitesi)

İmza

ONAY

Bu tez, yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Türker Tekin ERGÜZEL
Enstitü Müdür V.

ÖZET

Bu çalışmada, İstanbul Üsküdar ilçesinde yaşayan 3-6 yaş grubu çocukların gelişimlerinin Denver II Gelişimsel Tarama Testi (DGTT) aracılığı ile değerlendirilmesi ve çocukların gelişimlerinin ailenin sosyo-demografik özelliklerine göre değişip değişmediğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tiptedir. Araştırmanın örneklemini Üsküdar ilçesinde yaşayan 3-6 yaş grubunda olan toplam 60 çocuk ve ebeveynleri oluşturmuştur. Uygulamayı kabul eden ailelerin çocukları tesadüfi şekilde seçilerek çalışma yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan Sosyo-Demografik Bilgi Formu ve Denver II Gelişimsel Tarama Testi (DGTT) kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22.0 programı kullanılmıştır. Çalışmaya katılan 3-6 yaş grubu olan çocukların Denver II Gelişimsel Tarama Testi (DGTT) sonuçlarına göre, %43.3'ünün normal gelişim gösterdiği, %48.3'ünün şüpheli gelişim gösterdiği, %8.3'ünün ise anormal gelişim gösterdiği tespit edilmiştir. 36-48 ay grubunda bulunan çocukların en fazla "dil" alanında gelişimsel sorunların olduğu saptanmıştır. Çocukların, Denver II Gelişimsel Tarama Testi'nin genel sonucuna bakıldığında, kişisel, sosyal, dil, ince ve kaba motor gelişim alanlarında, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne ve babanın eğitim düzeyi, ailede bulunan çocuk sayısı, annenin çalışma durumu, çocuğa kimin baktığı değişkenlerine göre anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Anaokuluna devam edip-etmeme durumunun dil gelişimi üzerinde etkili olduğu saptanırken, kişisel, sosyal, ince ve kaba motor gelişim alanları üzerinde etkili olmadığı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Gelişimi, Okul Öncesi Dönem, Gelişimsel Değerlendirme, Erken Müdahale, Denver II Gelişimsel Tarama Testi

ABSTRACT

In this study, it was aimed to evaluate the development of 3-6 years old children living in Üsküdar district of Istanbul by means of Denver II Developmental Screening Test and to determine whether the development of children changes according to the socio-demographic characteristics of the family. The research is descriptive and cross-sectional. The sample of the study consisted of 60 children in the 3-6 age group and their parents living in Üsküdar district. The study was conducted by randomly selecting the children of the families who accepted the application. Socio-Demographic Information Form prepared by the researcher and Denver II Developmental Screening Test were used as data collection tools. SPSS 22.0 program was used for data analysis. According to Denver II Developmental Screening Test results, 43.3% of children showed normal development, 48.3% showed suspicious development, and 8.3% showed abnormal development. It was found that the children in the 36-48-month group had developmental problems mostly in the field of 'language'. When the general outcome of the Denver II Developmental Screening Test was examined; no significant differentiation was found in personal, social, language, fine and gross motor development, according to the variables such as gender, socioeconomic level, educational level of the parents, number of children in the family, working status of the mother and who takes care of the child. While attending and not attending kindergarten were found to be effective on language development, it was found not to effect personal, social, fine and gross motor development.

Key Words: Child Development, Preschool Period, Developmental Assessment, Early Intervention, Denver II Developmental Screening Test

TEŞEKKÜR

Tez dönemim boyunca bu çalışmayı gerçekleştirmemde sabrı, bilgisi ve hoşgörüsüyle bana sonsuz güven ve destek veren değerli danışman hocam Prof. Dr. Nilgün SARP'a,

Lisansüstü eğitimimde bilgi veren, destekleyen, bu bilgileri aktarmamda emeği geçmiş olan Prof. Dr. Nurper ÜLKÜER'e, Dr. Öğr. Üyesi Filiz SHİNE EDİZER'e, bu süreçte yol gösteren, güler yüzünü hiç eksik etmeyen Doç. Dr. Mesut KARAHAN'a,

Doğrularıyla her zaman yürüdüğüm yola ışık tutan, bu mesleği seçmemde öncü olan, beni yüreklendiren, maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, her şeyden önce doğru insan olmayı öğütleyen yol arkadaşım canım babam Hüseyin ÖZKAN'a, ilgisini, şefkatini, sevgisini benden hiç eksik etmeyen, tüm zor anlarımda yanımda olan, bana saygı ve sevgi kavramlarını öğreten canım annem Selma DAĞCI'ya,

Ümitsizliğe kapılmama asla izin vermeyen, bir an bile desteğini benden esirgemeyen tez arkadaşım, meslektaşım Çağla MERMERCAN'a, her daim yanımda olan, beni destekleyen, motive eden, yüzümü güldüren, bazen bir telefon kadar uzağımda ama en ihtiyacım olduğu anlarda hep yanımda olan canım dostlarım Gamze ERSOY'a, Merve MERİÇ'e, Melis ŞAHİN'e, Damla MERMERCAN'a,

Her zaman başaracağıma inanan canım abim Hakan TUNÇ'a, çalışmam süresince bana destek olan, başaracağıma inanıp beni motive eden kuzenlerim Serpil AYÇİL ve Seda ŞENGÜR'e,

Çalışmamda bana güvenen, destek veren saygıdeğer hocam 3.Selim İlkokulu Müdürü Örsan ÖZKAN'a, bana her türlü konuda yardımcı olan, bilgisini, güler yüzünü ve sevgisini eksik etmeyen güzel anaokulu öğretmenlerim, Tuba GÜLER ve Filiz AKMAN'a,

Elinden geldiği kadar bana yardımcı olan, geri çevirmeyen değerli hocam Zeynep Kamil İlkokulu Müdür Yardımcısı Aysel ÇAĞLI'ya, çalışmamı destekleyen ve bana yardımcı olan Zeynep Kamil İlkokulu anaokulu öğretmenlerine,

Tezimin örneklem grubunu oluşturan, gönüllü katılım sağlayan anneler ve çocuklarına,

Saygılarımı ve sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

BEYAN FORMU

Bu çalışmanın kendi tez çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar hiçbir aşamasında etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

Ayşin ÖZKAN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
BEYAN FORMU	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLOLAR DİZİNİ	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	4
1.2. Hipotezler (Denenceler):	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar	6
BÖLÜM 2	7
GELİŞİM ALANLARI	7
2.1. Kişisel-Sosyal Gelişim	7
2.2. Sosyal Gelişim Kuramları	8
2.2.1. Sosyal Öğrenme Teorisi	8
2.2.2. Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı	8
2.3. Yaşlara Göre Kişisel-Sosyal Gelişim	12
2.3.1. 0-2 Yaş Kişisel-Sosyal Gelişim	12
2.3.2. 3 Yaş Kişisel-Sosyal Gelişim	13
2.3.3. 4 Yaş Kişisel-Sosyal Gelişim	14

2.3.4. 5 Yaş Kişisel-Sosyal Gelişim.....	14
2.3.5. 6 Yaş Kişisel-Sosyal Gelişim.....	15
2.4. Kişisel-Sosyal Gelişimi Etkileyen Faktörler	16
2.4.1. Kalıtım ve Çevre.....	16
2.4.2. Kültür	16
2.4.3. Zekâ.....	16
2.4.4. Aile	17
2.4.5. Saldırganlık	17
2.4.6. Etiketleme.....	17
2.4.7. Okul Öncesi Eğitim.....	18
2.4.8. Akran İlişkileri.....	18
2.4.9. Oyun	18
2.4.10. Kitle İletişim Araçları	19
2.5. Dil Gelişimi	20
2.5.1. Dilin Tanımı ve Önemi	20
2.6. Dil Gelişimi Kuramları	21
2.6.1. Doğuşancı Kuram (Psikolinguistik).....	21
2.6.2. Davranışçı Kuram.....	21
2.6.3. Anlamsal-Bilişsel Kuram	22
2.6.4. Etkileşimci Kuram.....	22
2.6.5. Pragmatik Kuram (Sosyolinguistik).....	23
2.7. Yaşlara Göre Dil Gelişimi	23
2.7.1. 0-2 Yaş Dil Gelişimi	23
2.7.2. 3 Yaş Dil Gelişimi.....	24
2.7.3. 4 Yaş Dil Gelişimi.....	25
2.7.4. 5 Yaş Dil Gelişimi.....	26
2.7.5. 6 Yaş Dil Gelişimi.....	26

2.8. Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler	27
2.8.1. Kalıtım ve Çevre.....	27
2.8.2. Aile	27
2.8.3. Cinsiyet	27
2.8.4. Yaş.....	28
2.8.5. Sosyo-Kültürel ve Sosyo-Ekonomik Düzey	28
2.8.6. Kardeş Sayısı.....	29
2.8.7. Okul Öncesi Eğitim.....	29
2.9. Psiko-Motor Gelişim	29
2.10. Yaşlara Göre Psiko-Motor Gelişim.....	30
2.10.1. 0-2 Yaş Döneminde Psiko-Motor Gelişim.....	30
2.11. 3-6 Yaş Döneminde Küçük Kas Motor Gelişimi	31
2.12. 3-6 Yaş Döneminde Büyük Kas Motor Gelişimi	31
2.13. Psiko-Motor Gelişim Dönemleri	32
2.13.1. Refleksif Hareketler Dönemi (0-1 Yaş)	32
2.13.2. İlkel Hareketler Dönemi (1-2 Yaş)	32
2.13.3. Temel Hareketler Dönemi (2-7 Yaş)	33
2.13.3.1. Temel Lokomotor Beceriler	34
2.13.4. Sportif Hareketler Dönemi (7-12 Yaş)	36
2.14. Psiko-Motor Gelişimi Etkileyen Faktörler.....	36
2.14.1. Kalıtım	36
2.14.2. Cinsiyet.....	37
2.14.3. Beslenme	37
2.14.4. Aile Tutumları.....	37
2.14.5. Sosyo-Ekonomik Düzey.....	38
2.14.6. Olgunluk Düzeyi (Olgunlaşma)	38
2.15. Bilişsel Gelişim.....	38

2.15.1. Piaget'e Göre Bilişsel Gelişim İle İlgili Kavramlar.....	39
2.16. Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı.....	40
2.16.1. Duyusal-Motor Dönem (0-2 Yaş).....	40
2.16.2. İşlem Öncesi Dönem (2-7 Yaş).....	40
2.16.3. Somut İşlemler Dönemi (7-11 Yaş).....	42
2.16.4. Soyut İşlemler Dönemi (11 yaş ve üstü).....	42
2.17. Piaget'e Göre Bilişsel Gelişimi Etkileyen Faktörler.....	42
2.17.1. Olgunlaşma ve Aktif Yaşantı	42
2.17.2. Toplumsal Aktarma.....	42
2.17.3. Dengelenme.....	43
2.18. Bruner'in Bilişsel Gelişim Kuramı.....	43
2.18.1. Eylemsel Dönem (0-3 Yaş).....	43
2.18.2. İmgesel Dönem (4-6 Yaş).....	43
2.18.3. Sembolik Dönem (7 Yaş ve Üzeri).....	43
2.19. Vygotsky'nin Bilişsel Gelişim Kuramı.....	44
2.20. Denver II Gelişimsel Tarama Testi'nin Sosyo-Demografik Değişkenlerle İlişkisi.	45
BÖLÜM 3	45
YÖNTEM	48
3.1. Araştırmanın Modeli	48
3.2. Çalışma Grubu ve Örneklemi.....	48
3.3. Veri Toplama Araçları	49
3.3.1. Denver II Gelişimsel Tarama Testi (DGTT)	50
3.3.2. Sosyo-Demografik Bilgi Formu	50
3.4. Veri Toplama Süreci	51
3.5. Verilerin Analizi	51
BÖLÜM 4	52
BULGULAR	52

BÖLÜM 5	60
TARTIŞMA	60
BÖLÜM 6	87
SONUÇ VE ÖNERİLER	87
KAYNAKÇA	91
EKLER	100
Ek 1: Etik Kurul Onayı.....	101
Ek 2: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu.....	102
Ek 3: Sosyo-Demografik Bilgi Formu.....	105
Ek 4: Denver II Gelişimsel Tarama Testi.....	107

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Araştırmaya katılan çocukların ve ailelerinin sosyo-demografik özellikleri.....	49
Tablo 2: Çocukların yaşına göre Denver II Gelişimsel Tarama Testi sonuçlarına ait bulgular.....	52
Tablo 3: Çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Denver II Kişisel Sosyal Gelişim alanı sonuçları.....	54
Tablo 4: Çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Denver II İnce-motor Gelişim alanı sonuçları.....	55
Tablo 5: Çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Denver II Dil Gelişim alanı sonuçları.....	56
Tablo 6: Çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Denver II Kaba-motor Gelişim alanı sonuçları.....	58
Tablo 7: Çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Denver II Genel Gelişim alanı sonuçları.....	59

KISALTMALAR DİZİNİ

DGTT: Denver II Gelişimsel Tarama Testi

SPSS: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Kişinin yaşam serüveni doğum öncesi dönemle birlikte başlamaktadır. Gelişimin en kritik olduğu dönem, bireyin sağlıklı gelişimin temellerinin atıldığı, doğumdan sonra hızlı şekilde yaşanan erken çocukluk dönemi 0-8 yaş arasını kapsamaktadır. Çocuğun temel bilgi ve becerilerini elde etmesi, alışkanlıklarını kazanması, kişiliğinin gelişimi için en önemli yıllardır. Erken çocukluk döneminde gelişim gösteren alanlardan biri sosyal ve duygusal gelişimdir. Sosyal gelişim; bireyin erken çocukluk, gençlik ve yetişkinlik döneminde kendisinden beklenen davranışları yerine getirmesi, toplum tarafından beğenilmeyen davranışları kontrol edebilmeyi öğrenebilmesi, toplum tarafından yasaklanan davranışlarda bulunmaması, kabul edilen davranışları ise alışkanlık haline getirmesi ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ile gelişmektedir (Ergin, 2012, s:1).

Sosyalleşme çocuk gelişiminde yaşanan en önemli süreçlerden bir tanesidir. (Ekinci Vural, 2006). Çocuğun ilk yıllardaki sosyal ve duygusal gelişimi ileriki yaşamındaki sosyal ve duygusal gelişimi üzerinde etkili olmaktadır (Olçay, 2008). İlk tepkisini doğduğu an itibariyle ağlayarak veren çocuğun okul öncesi dönem itibariyle tüm duygu çeşitleri ortaya çıkmaya başlamaktadır. Kıskançlık, öfke, inatçılık, yabancı veya bazı insanlara karşı nefret duyması bu dönemde kendini belirgin şekilde göstermektedir. Çocukta bu duyguların oluşumunda aile ve çevrenin önemi çok fazladır (Günalp, 2007).

Erikson'a göre, bu evre 3 yaş itibariyle başlayıp 6 yaşa kadar devam eden girişkenliğe karşı suçluluk duyduğu evredir. Çocukta girişkenlik duygusu ortaya çıkmaya başladığı için, kendisini keşfetmesine izin vermek ve bu keşif için çocuğa gerekli ortamların sunulması gerekmektedir. Eğer çocuk bu dönemde sık sık engellenip, azarlanırsa onda suçluluk duygusu ortaya çıkabilmekte veya tam tersi olarak çocuğun yaptığı her şeyin onaylanması da ahlaki yönden olumsuz sayılabilmektedir (Senemoğlu, 2013, s: 82).

Erikson, çocuklara uygun çevresel şartlar sağlandığında çocuğun, kendine güven, bağımsızlık, girişimcilik ve özerklik duygularını kazanacağını belirtmiştir. Bu sebeple okul öncesi dönem çocuk için kritik bir dönemdir (Orçan, 2004, s:24).

Bu dönemde temelleri atılan gelişim basamaklarından bir diğeri de dil gelişimidir. Erken çocukluk döneminde çocuğun çevresindeki kişilerle en önemli sayabileceğimiz etkileşim aracı dildir. Dil, tüm etkinlikler için gereklidir (Tokgöz, 2006, s:11). Piaget, dünyayı temsil eden sembolleri dil olarak tanımlamıştır. Dil, çocuğu egosundan uzaklaştırıp, sosyalleşmesini sağlayan, kendisini kontrol edebilmesini, duygu, düşünce ve davranışlarını öğrenmesini sağlayıp, kendini güvenli hissetmesi için yardımcı olan bir olgudur (Kara, 2015, s:9).

Dil gelişiminde gelişimsel sıralama aynı kalsa dahi çocuktaki dil gelişiminin hızı cinsiyet, genetik ve fizyolojik faktörler, biliş, algı ve nörolojik gelişimi, çevre ile etkileşimi, aile ve çocuk arasındaki sözel iletişim, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyden etkilenmektedir (Akoğlu, 2015, s: 59).

Dil gelişimi, zihinsel gelişimin bir parçasıdır. Düşünerek çevresindeki nesne ve olayları anlayarak, adlandıran çocuk, dili bilinçli bir şekilde kullanır. Bilişsel ve dil gelişimi, sürekli olarak düşünme, kavramları oluşturma, olaylar arasındaki ilişkiyi kurma, problem çözme ve bilgiyi aktarma konusunda etkileşim halindedir. Bu etkileşim gerçekleştiğinde çocuk ihtiyaçlarını karşılayıp, başkalarıyla ilişki kurar, davranışlarını yönlendirir, kendi varlığını ortaya koyar, dünyayı tanıyıp, bilgi alıp, öğrenir, başkalarını bilgilendirir, varsayımlar yapıp hayaller kurmak için dili kullanır (Gözalın, 2013).

Piaget, 2 ve 7 yaş döneminin işlem öncesi döneme denk geldiğini söylemiş, bu dönemde çocuğun benmerkezci olduğunu henüz kendi algıları dışında bakış açılarının olduğunu anlayamadıklarını savunmuştur. Bu dönemin sonunda motor ve duygusal etkinliklerin koordine edilmesinde gelişme yaşanırken, çocukta karmaşık olmayan zihinsel işlemler ve sembolik olarak düşünmenin başlangıcı yapılmaktadır (Kol, 2011). Öte yandan çocuğun gelişiminde fiziksel büyüme ve merkezi sinir sisteminin gelişimiyle birlikte organizma isteme bağılı olarak bir hareketlilik kazanmaya başlamaktadır. Bu başlayan hareket çocuğun motor gelişimidir (San Bayhan ve Artan, 2012, s: 168).

Çocuk daha anne karnında iken yer değiştirerek, tekme atarak harekete ne kadar ihtiyacı olduğunu göstermektedir. Doğduğu andan itibaren refleksif olan hareketler yaparak bir zaman sonra yerini kontrollü hareketlere bırakmaya başlar. Çocuğun

doğumundan iki yaşına kadar olan hareketleri ilkel hareketler olarak adlandırılırken, iki yaşından yedi yaşına kadar olan süreç ise temel hareketler dönemi adını almaktadır. Bu yaş döneminde çocuklar için hareket, aslında dünyayı anlama ve tanıma, çevresiyle ilgili bilgi sahibi olma becerileridir. Dünyayı keşfederken bir yandan da koordinasyon becerilerini kazanmış olurlar. Özgüveni gelişmeye başlayan çocuğun iletişim yollarından en önemlisi de hareket etmesidir. Bu dönemde koşmak, zıplamak, dans etmek, tırmanmak, boyama yapmak, kesmek, yuvarlamak, yetişkini taklit etmek onlar için önemlidir (Şahin, 2015, s: 24).

Motor beceriler iki kategoride sınıflandırılmaktadır. Bunlar, kaba motor ve ince motor becerilerdir (Kuru, Köksalan, 2012). Büyük kas motor becerileri, kaba motor beceriler olarak da isimlendirilmektedir. Çocuğun emeklemesi, ayakta durabilmesi, yürümesi, koşması, sallanması, dönmesi, yuvarlanması, zıplaması, dengede durabilmesi gibi hareketlerini ve bu hareketler üzerindeki kontrolünü sağlayabilmesi kaba motor becerileri olarak adlandırılmaktadır. (San Bayhan ve Artan, 2012, s: 176).

Küçük kas motor becerileri, el ve parmakların gelişimini içinde barındırmakta elin yakalama becerisi ve kavrama kabiliyeti bu becerinin ne derece geliştiğini göstermektedir. Küçük kas becerileri çocuğun zihinsel gelişimi açısından da önemlidir (Gül, 2012, s:7).

Tüm bunlara bakıldığında, bir çocuk, gelişim alanlarında problem yaşamasına rağmen ailesi veya hekimler tarafından normal olarak kabul edilebilmekte, gelişim problemlerinin anlaşılması uzun sürebilmektedir. Çocuğun gelişiminde yaşanan gecikmeler de en çok 0-6 yaş döneminde görülmektedir. Gelişimsel problemler 0-6 yaş döneminde yapılan muayenelerde gözden kaçabilmektedir. Bu problemleri standart testlerle değerlendirmeden anlamakta oldukça güçtür. Bu nedenle 0-6 yaş grubunda gelişimsel tarama testleri kullanılması gerekmektedir. Bu şekilde erken tanı ve müdahale yapılarak gelişimsel gecikmelerin tespiti sağlanabilmektedir. Bu gecikmelerin tespit edilmesiyle birlikte ailelere gerekli yönlendirmeler yapılarak, danışmanlık hizmeti sağlanması gerekmektedir (Madan ve Tekin, 2015).

Literatür incelendiğinde, İstanbul Anadolu Yakası Üsküdar ilçesinde, 3-6 yaş çocuklarının gelişimleriyle ilgili herhangi bir gelişimsel değerlendirme yapılmamıştır. Ayrıca 3-6 yaş grubu çocuklarla ilgili başka çalışmalar yapılmasına karşın, genellikle sosyal gelişimleri ve dil gelişimleri incelenmiştir. Motor becerilerle ilgili çalışma ve çocuğun dört temel gelişim alanını kapsayan çalışma sayısı oldukça azdır. Geçerliliği ve

güvenilirliği kanıtlanmış olan Denver II Gelişimsel Tarama Testi ile yapılmış olan çalışma sayısı ise yok denecek kadardır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Genel amacı: Bu çalışmada, İstanbul Üsküdar ilçesinde yaşayan 3-6 yaş çocuklarının gelişimlerinin Denver II Gelişimsel Tarama Testi (DGTT) aracılığı ile değerlendirilmesi, çocukların gelişim düzeylerinin sosyo-demografik özelliklere göre değişip değişmediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Hipotezler (Denenceler):

H1: 3-6 yaş grubu çocukların sosyo-demografik özellikleri DENVER II Kişisel-Sosyal Gelişim özelliklerini etkiler.

H2: 3-6 yaş grubu çocukların sosyo-demografik özellikleri DENVER II İnce motor Gelişim özelliklerini etkiler.

H3: 3-6 yaş grubu çocukların sosyo-demografik özellikleri DENVER II Dil Gelişim özelliklerini etkiler.

H4: 3-6 yaş grubu çocukların sosyo-demografik özellikleri DENVER II Kaba motor Gelişim özelliklerini etkiler.

H5: 3-6 yaş grubu çocukların sosyo-demografik özellikleri DENVER II Genel Gelişim özelliklerini etkiler.

1.3. Araştırmanın Önemi

Okul öncesi yılları kapsayan ilk çocukluk dönemi (3-6) yaş çocuğun çevresine yöneldiği, kendisi dışındaki dünyayı anlamaya çabaladığı, insan yaşamının temel olan becerilerinin kazanıldığı dönemdir (Baran, 2011, s: 27). Çocukların istenilen yönde davranış özelliklerini edinebilmesini sağlayabilmek için yaşlarına ait gelişim özelliklerini bilmek gerekmektedir. Aksi durumda, çocuğun yetiştirilmesi tesadüfi olaylara bırakılırsa gelişiminde birçok sorunla karşılaşılabilmekte, fark edilmeden de olsa bu durum çocuğa zarar verebilmektedir (Karaca ve ark., 2011).

Çocuğun sağlıklı olarak bir kişilik yapısı oturabilmesi ve çevresiyle olumlu bir etkileşim halinde olabilmesi için sosyal ve duygusal gelişimin önemi büyüktür. Çocuktaki bu gelişimin niteliği, anne, baba ve çocuğun iletişimiyle yakından ilgilidir. Bu dönemde anne, babaların tutum ve davranışları çocukların sosyal ve duygusal

gelişimlerini desteklemeye yönelik olursa, bu yönde desteklenen çocukların, kendilerine güvenen, haklarını koruyabilen, bağımsız ve yaratıcı, işbirliği içerisine girebilen, dengeli, çevresiyle barışık bir kişilik yapısı geliştirmesi mümkündür (Kandır, Alpan, 2008).

3-6 yaş döneminde bedensel gelişimde olan hız, bebeklik dönemine göre yavaşlamaktadır. Öz bakım becerilerinin yoğun olarak kullanılması ve dil becerilerinin kullanımı günlük yaşamın parçası haline gelmektedir. Gelişen motor beceriler fiziksel gelişimle yakından ilgilidir. Hareket becerilerinin kazanılmasında, beyin, omurilik ve sinir sisteminin gelişimi aktif olarak rol oynamaktadır. (Baran, 2011, s: 27).

Birinci yaşın sonunda kendini gösteren dil, çocukla ilgilenildiği oranda artış göstermeye başlamaktadır. Hem olgunlaşma hem öğrenmeye bağlı olan dil gelişiminde yetişkinlerin heveslendirici etkisi de büyüktür. Dil gelişiminde ilk yaşların öneminin fazla olması sebebiyle bu dönemde yapılan dil yanlışlıkları ilerleyen yaşlarda kolayca düzeltilememektedir (Tetik, 2015). Öte yanda dil gelişiminin, bilişsel gelişimle sıkı bir bağlantısı vardır. Bu alanlardan birinde yaşanacak gecikme, genellikle diğer alandaki gelişme üzerinde etki gösterebilmektedir (Meggitt, 2013, s: 16).

Erken çocukluk döneminde çocuğun aile, akraba veya diğer yetişkinlerle olan etkileşimi çocuğun beyin gelişimini de desteklemektedir. Bu dönemde olan çocuk ne şekilde desteklenirse, ileri dönemdeki okul başarısı, ergenlik ve yetişkinlik dönemindeki karakteri de bu durumdan etkilenmektedir (Güneş, 2017, s:2). Erken çocukluk döneminde çocukların ileriki yaşamları için kazanç sağlamak, gelişimsel bozuklukları ile ilgili güvenli bir planlama yapabilmek, özel gereksinimi olan veya risk altında bulunan çocuklar için gerekli hizmetleri uygulayabilmek için, bu dönemde gelişimsel taramaların yapılması oldukça önemlidir (Gözün Kahraman ve ark., 2016).

1.4. Varsayımlar

Araştırmanın yapılmasında geçerli olan varsayımlar aşağıda belirtilmiştir;

1. Araştırmaya katılan ebeveynlerin veri toplama araçlarına verdikleri cevaplar onların gerçek görüşlerini yansıtmaktadır.

2. Araştırmaya katılan çocukların test süresi boyunca, verdikleri yanıtlar onların gerçek performansını yansıtmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Araştırmada kullanılan Denver II Gelişimsel Tarama Testi'nin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

2. Araştırmada kullanılan çalışma grubu 3-6 yaş grubu çocuklar ile sınırlıdır.

3. Çalışmanın örneklemi sadece İstanbul-Üsküdar ilçesinde yaşayan aileler ve çocuklar ile sınırlıdır.

4. Araştırma, İstanbul-Üsküdar ilçesinde yaşayan ailelerin 3-6 yaş grubu 60 çocuğu ile sınırlıdır.

BÖLÜM 2

GELİŞİM ALANLARI

2.1. Kişisel-Sosyal Gelişim

İnsan olmanın en önemli unsuru duygudur. Duygular bireydeki sosyal gelişimin oluşması için en temel rolü üstlenmektedir. Bu sebeple sosyal ve duygusal gelişim birbiriyle ayrılamayacak şekilde iç içe olması nedeniyle "sosyal-duygusal" terimi kullanılmaktadır (Ekinci Vural, 2006). Bebekler, dünyaya davranış biçimlerini edinmiş bir şekilde gelmemekte, edindikleri tutum ve davranışları zamanla kazanmaktadırlar. Yapılan araştırmalarda, çocukların duygusal gelişimleri, olgunlaşmaları ve bunun yanında öğrenmeleriyle oluşmaktadır. Olgunlaşma ve öğrenme çocuğun duygusal gelişimi üzerinde, beraber etkili olmaktadır (Yavuzer, 1993, s: 47).

Duyguları anlama, çocuğun karşısındakini anlaması, kendisini rahat ifade edebilmesi için önemlidir. Duygusal gelişim hem biliş hem de sosyal gelişim ile yakından ilişkilidir. Çocuk için ilk duygusal gelişim, anne, baba ile başlayıp, akranlarıyla devam ederken okul öncesi dönem ve ilkokul dönemiyle de sürmeye devam etmektedir (Kaya Bican ve Sarıtış Atalar, 2017). Sosyal gelişim ise, bireyin doğduğu andan itibaren yetişkin oluncaya değin, diğer insanlarla olan ilişkileri, bu kişilere karşı geliştirdiği davranışların tümünü içermektedir. Çocuk belli bir süre sonra içinde bulunduğu toplumun üyesi haline gelmektedir. Kendisinin, toplumun bir parçası olduğunu anlaması, bu durumu öğrenmesi onun sosyalleşmesidir. Çocuğun kişilik özellikleri de içinde bulunduğu sosyal çevrenin etkisi ile gelişmektedir (Çubukçu ve Gültekin, 2006).

Çocuğun yaşamının duygusal alanı ise diğer tüm alanlardan edindiği kuvvetlerle ortaya çıkmakta, fiziksel, zihinsel, toplumsal alanlarda yaşamış olduğu başarılar veya başarısızlıklar, onda iyi yönde veya kötü yönde etki bırakmaktadır. Çocuğun aile ve okul hayatında sevgi ortamında yetişmesi onun duygu dünyasını geliştirmekte, diğer tüm alanlardaki öğrenmelerin, yaşadığı gelişmelerin olumlu sonuçlanmasına katkı sağlamaktadır (Günalp, 2007).

İnsanın içinde bulunduğu çevreye sosyal ve duygusal yönden ayak uydurabilmesi hayatını mutlu ve huzurlu devam ettirebilmesi için oldukça önemlidir. Çocuğun sosyal davranışları içerisinde yoğunlukla etkileşimde bulunduğu iki grup aile ve akranlarıdır. Çocuk yetişkine bağımlı yaşadığı için sosyal bağlamda ona karşı güçsüzdür. Neyi onaylayıp, neyi reddedeceğini akranlarıyla olan etkileşimde öğrenmektedir. Sosyal becerilerde yetersizliği olan çocuklar akran grupları tarafından reddedildiğinde bu durum çocukta duygusal ve sosyal bağlamda sorunlar oluşmasına sebep olmaktadır (Olçay, 2008).

Çocuğun ilk sosyal gelişimi anne ve baba ile başlarken sonrasında da çevresindeki kişilerle bu gelişim devam etmekte çocuk bu sosyal gelişim içerisinde kişiliğini kazanmaya başlamaktadır. Vygotsky, sosyal gelişim teorisinde çocuğun sosyalliğinin bilişsel gelişimi etkilediğini vurgulamıştır. Wentzel, yaptığı çalışmalarda akademik başarının sosyal gelişim ve beceriler ile ilişkili olduğunu savunmuştur. Skinner' de, insanın doğaya değil, doğanın insana ayak uydurduğunu söyleyerek çevrenin kişinin davranışlarında ne denli etkili olduğunu ortaya koymuştur (Özdemir, 2012).

2.2. Sosyal Gelişim Kuramları

2.2.1. Sosyal Öğrenme Teorisi

Sosyal öğrenme kuramı, J.Dewey'in ortaya çıkarmış olduğu eğitim felsefesiyle ilişki halindedir. Çocukların yaşam içinde eğitimden geçtiğine ve aktif olarak yaşamda yol alıp deneyimleyerek öğrendiğini savunmuştur. Günlük yaşam içerisinde edindiğimiz tecrübeler ve yaşadıklarımızın büyük çoğunluğu sosyal öğrenmedir. Bandura, geliştirdiği kuramla sosyal öğrenmeyi açıklamış bu öğrenmenin, çevreyle etkileşim halinde geliştiğini savunmuş, davranışların sadece pekiştirme ile değil, davranış ve çevresel faktörlerin birbirleriyle etkileşim halinde olması ile gelişeceğini belirtmiştir. Kişinin bu öğrenme sürecinde, diğer bireyleri gözleyip davranışın olası sonuçlarının farkına varacağını söylemiştir. Bu süreç Bandura tarafından, kişinin başkasının yerine yapmış olduğu pekiştirme olarak adlandırılmıştır (Orçan, 2012, s: 131).

2.2.2. Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı

Erikson, oluşturduğu kişilik teorisini Sigmund Freud'un çalışmalarına dayandırarak ortaya çıkarmıştır. Kişisel bir krizle karşı karşıya kaldığımızda bunlarla baş edebilmek için doğal bir donanıma sahip olduğumuzu savunmuş, insan yaşamının sekiz evreden oluştuğunu dile getirmiştir. Kişinin her evreyi başarıyla tamamlamasının

başarılı bir kimlik geliştirmeye olanak sağladığını gösterdiğini belirtmiş, bir evreyi başarıyla tamamlamadan geçer ise, bu durumun diğer evrelerde problem yaratacağını, sağlıklı olmayan bir kişilik yapısı geliştirmesine sebep olacağına değinmiştir. Ancak bazı evrelerde başarısız dahi olursa, kişinin daha sonraki evrelerde bunların üstesinden gelebileceğini vurgulamıştır (Meggitt, 2013, s: 220).

Erikson'a göre bu evreler sekiz temel döneme dayanır (Senemoğlu, 2013, s: 80).

1. Temel Güvene Karşı Güvensizlik Dönemi (0-1 Yaş)

Bu evre doğum ile başlayıp bir yaşa kadar devam etmektedir. Erikson, bu evrede çocuğun dünyanın, çevresindeki kişilerin, diğer bütün her şeyin güvenilir olup olmadığı ile ilgili düşünceler geliştirdiğini söylemiştir. Çocuğun çevresindeki ilişkilerin niteliğinin nasıl olduğunun onun temel güven duygusunu etkilediğine değinmiştir. Yaşamın bu ilk yılında çocuğun ihtiyaçlarının giderilmesi bakımını yapan birinci derecede ki insan her kimse onun tarafından karşılanmaktadır. Bu kişi her zaman anne olmamakta, kişinin çocuğun gereksinimlerini karşılarken tavrı, ilgisi, sevgisi onun çevreye güvenmesinde etkili olmaktadır. Erikson, çocuğun çevresindeki kişilere karşı temel güven duygusunu kazandığında, dünyaya da güveneceğini ancak gereksinim duyduğunda temel ihtiyaçları karşılanmayan bebeklerin ise güvensizlik duygusu geliştireceğini savunmuştur. Bu durumda kişinin yaşamında devam edip, sorunlara yol açacağına değinmiştir (Acar Şengül ve İpek Yükselen, 2015, s: 178, 179).

2. Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç Dönemi (1-3 Yaş)

Çocuklar bu dönemde psiko-motor hareketlerindeki kontrolü ve öz yeterlilikleri denemek isteyip, bundan büyük keyif almakta, bağımsızlıklarını kazanmak adına büyük çaba sarf etmektedirler. Bu dönemde bağımsızlık çocuğun hareketlerini ve kendi vücudunu kontrol etmesi olarak adlandırılmaktadır. Erikson, çocuğun bu evreyi başarı ile atlatırsa, kendine güvenmeyi öğrenip, yeterlilik duygusunu kazanacağını savunmuş, bu yeterliliği kazanamayan ve devamlı engellenen çocukların ise bağımlılık duygusu geliştirip, utanma duygusu yaşayacağını ve kendi yeterliliğinden de şüphe duyacağını söylemiştir (Arslan ve Arı, 2008).

3. Girişkenliğe Karşı Suçluluk Duygusu (3-6 Yaş)

Çocuk kendisinin de bir kimliği olduğuna kesin olarak emin olmakta bu dönemde nasıl bir insan olacağını bulma çabası içerisine girmektedir. Bu evrede çocuk anne ve babasıyla özdeşleşmeye başlamaktadır (Miller, 2008, s: 214).

Çocuğun motor alanı kuvvetlendikçe, dil gelişimi arttıkça çevreyle daha çok etkileşim halinde olmaya başlamaktadır. Bu durum problem davranışları da beraberinde getirmektedir. Çocuk bu dönemde atlamalı, zıplamalı, koşmalı etkinliklere devam edip, keşfettikçe yaşantı kazanmaktadır. Çocuğun dünyayı keşif yolu da oyundur. Bu evrede yaşanan duygu, korku ve suçluluk duygusudur. Çünkü çocuk fazla sabırsızdır, hiç düşünmeden her şeye karşı meraklı ve ilgilidir. Bu nedenle ben kötü bir çocuğum düşüncesine kapılabilmektedir (San Bayhan ve Artan, 2012, s: 205).

Erikson, merak ettiği için azarlanan, devamlı olarak engellenmeye çalışılan çocuğun yanlış bir şey yaptığını düşünerek suçluluk duygusu içerisine gireceğini, girişken olmaya yönelen çocuğun ise sürekli uyarı ve engellenmelerle karşılaştığında bu dönemde ve hayatının diğer evrelerinde devamlı olarak yaptıklarının yanlış olduğundan şüphe duyacağını, suçluluk duygusu geliştireceğini savunmuştur. Bunun tam tersi olarak çocuğun hiç uyarılmadan, doğru yanlış fark etmeksizin her yaptığını onaylamanın da ahlak gelişimini olumsuz olarak etkileyebileceğini söylemiştir. Böyle bir durumla karşılaşmamak için çocuğun yapması ve yapmaması gerekenler her ne ise bunların belirlenmesi, bu konuda bir denge sağlanması ve buna bağlı olarak çocuğun keşfetmesi için girişken tutumları desteklenmesi gerekmektedir (Senemoğlu, 2013, s: 82).

4. Çalışkanlığa (Başarıya) Karşı Yetersizlik (Aşağılık) Duygusu (7-11 Yaş)

Erikson, çocuğun bu dönemde iyi şeyler yapabilmek için istek duygusunu kazanması, başarılı olmadaki duygusunu, kendisi ve üstlendiği görevler hakkında isteksizlik duyması ise yetersizlik yani aşağılık duygusunu oluşturacağını savunmuştur. Çocuğun yetersizlik duygusunun üzerine gidiliyorsa hiçbir işi beceremeyeceği duygusunun hâkim olacağını ve bunun ergenlikte de etkisinin süreceğine değinmiştir. Ancak Erikson bunun her zaman gerçeği yansıtmadığını, ergenin hazır bulunmuşluğunun yeterli düzeyde olmamasının, kendi yeteneklerini algılamamasının, çevrede ona uygun çalışma alanlarının olmamasının da bu duyguya neden olabileceğini söylemiştir (Arslan, 2008).

5. Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası (11-17 Yaş)

Bu evre ergenliği ele almaktadır. Ergen, bu evrede kimlik kazanamazsa rol karmaşası içine girmektedir. Güven, özerklik, sadakat, başarabilme, gelecek planlaması gibi duyguları bütün hale getirememesi kendi kimliğiyle ilgili belirsizliklere sebep olmaktadır. Erikson, ‘Ben kimim’ sorusuna cevap bulamayan ergenin bu kararsızlıkları ve belirsiz hali yaşamasının kararlarını devamlı halde gözden geçirmesine sebep olacağını söylemiştir (Kentsu, 2007).

6. Yakınlığa Karşı Yalnızlık Dönemi (17-30 Yaş)

Genç yetişkinlik dönemine denk gelen evredir. Bu dönemde yetişkinden başkalarıyla yakın ilişkiler kurması beklenmektedir. Kişinin bunu gerçekleştirebilmesi için kendini anlamış ve bulmuş olması gerekmektedir. Bu dönemde birey başka kişilerle fiziksel, duygusal ve cinsel olarak yaklaştığı kişiyle uzun süreli yakın ilişkiler kurmaktadır. Ergenlikte kimliği kazanmış olan kişi, kendi kazandığı kimliği başka bireylerin kimliğiyle birleştirmeye hazır haldedir. Ancak ergenlik döneminde sağlam bir kimliğe ulaşamamış ise yakın ilişkiler kurduğunda kimliğini yitirebileceğini düşünebileceği için bu ilişkileri kurmaktan uzak durmaktadır. Bu da yakınlaşmasının karşıtı olan ‘yalnızlık’ duygusunun gerçekleşmesine sebep olmaktadır. Böyle bir durumda kişi sevgi yerine cinselliği, derinlik yerine de yüzeyselliği seçmektedir (Şahin, 2009).

7. Üretkenliğe Karşı Verimsizlik (Durgunluk) Dönemi (30-60 Yaş)

Bu evre orta yetişkinliği kapsamaktadır. Yetişkinin üretken, verimli ve yaratıcı olduğu dönemdir. Birey sadece kendi çocuklarına değil, etrafına da yararlı olmak istemektedir. Bu evrede bir işe sahip olamayan veya evlenmemiş olan kişiler verimsiz olduklarını düşünebilmektedirler. Kişinin bu dönemi olumlu olarak atlatabilmesi için çevrelerinde bulunan insanlara büyük sorumluluk düşmektedir (Gürses ve Kılavuz, 2011).

8. Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk Dönemi (60+Yaş)

Erikson, bu dönemde benlik bütünlüğüne ulaşabilmiş kişinin ölümün gelişini kabul ettiğini söylemektedir. Bu dönemde yaşamın tüm sorumluluklarını kabul edip, geçmişten gelen memnuniyeti sağlaması, kendini olduğu gibi kabul etmesi önem taşımaktadır. Yetişkin sürekli olarak yaşamı sorguladığında, devamlı ölüm gerçeği ile

yüzleşmeye çalıştığında kişi umutsuzluğa kapılmakta bu durumda ölüm korkusu yaşamasına sebep olmaktadır. Bu dönemde yetişkinin, torunlarına ve çocuklarına kendi hayat birikimlerini yansıtıp, neler öğrendiğini analiz etmesi daha verimli olmaktadır (Atalay Yalçın, 2010).

2.3. Yaşlara Göre Kişisel-Sosyal Gelişim

2.3.1. 0-2 Yaş Kişisel-Sosyal Gelişim

Bebekler doğdukları an itibariyle diğer insanlarla ilişki haline girmek için hazır halde bulunmaktadırlar. Bu onların sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır (Meggitt, 2013, s:22). Erikson'un Psiko-Sosyal Kuramı'nda belirttiği gibi, çocuğun kazandığı ilk duygu temel güven duygusudur. Bebekte bu duygunun temelleri anne veya onun yerine geçen kişi ile atılmaktadır. Bebekler yaşamın ilk yıllarında çevrelerine güvenip, güvenemeyecekleri gibi temel duygular edinmektedirler. Çevresinde yaşanan ilişkilerin niteliğinin olumlu veya olumsuz olması çocuğun güven duygusunu etkilemektedir. İhtiyaçlarını gideren annenin bebeğini sevmesi, okşaması bebeğin annedeki sıcaklığı hissetmesi güven duygusunun olumlu yönde temellerinin atılmasını sağlamaktadır (Argun, 2005).

Freud 0-18 ay aralığındaki çocukların oral dönemde olduklarını söylemiştir. Bebeğin en temel ihtiyacının beslenme olması sebebiyle çocuğun dünyayı tanımasının ağız yolu ile başladığını savunmuştur. Odak bölge ağız, dil ve dudaklarıdır. Freud, bebeklerin beslenmekten, emzik, biberon ve parmak emmekten hoşlandıklarını dile getirmiş, oral gereksinimleri yeterli olarak karşılanmayan çocukların ileriki yaşamlarında sosyal sorunlarla karşılaşacaklarını öne sürmüştür (Acar Şengül ve İpek Yükselen, 2015, s: 178).

Araştırmalar bebeklik döneminde daha çok mutluluk, kırgınlık ve korku duyguları üzerinde yoğunlaştığını ortaya koymuştur. Yeni doğmuş bir bebek mutsuz olduğunda bunu ağlayarak, bağırarak, ellerini, kollarını hareket ettirerek, vücutlarını gererek göstermektedir. Mutlu olduklarını ise anlamak güçtür. Her geçen zaman insanlara karşı daha fazla tepki verirler. Bebekler sözel iletişime başlamadan önce duyguları yoluyla iletişim kurmaya başlarlar. Örneğin; bebeğin gülümsediği zamanlarda keyifli olduğu, kaşlarını çattığında ise keyifsiz olduğu anlaşılmaktadır. Bebekler ve çocuklar önce kendi duygularını ortaya koyarken zaman geçtikçe karşılarındaki kişilerinde duygularını anlamaya başlarlar. 2 yaşından sonra ise dil gelişiminde olan ilerlemeyle duygularını daha rahat ifade ederler (San Bayhan ve Artan, 2012, s: 218).

Freud'a göre 18-36 ay arası ise anal dönemdir. Bu döneme tuvalet eğitimine rastlaması bakımından dikkat çekmiştir. Yetişkin tarafından baskı altına alınan çocuğun 'anal' kişiliğe sahip olup, aşırı düzenli, inatçı veya fazla cömert olmak gibi kişilik özelliklerine sahip olacağını vurgulamıştır (Acar Şengül ve İpek Yükselen, 2015, s: 178).

Konuyla ilgili olarak 3-6 yaş çocuğunun sosyal duygusal gelişim basamaklarına ayrıntılı olarak değinilecektir.

2.3.2. 3 Yaş Kişisel-Sosyal Gelişim

Bu dönemde çocuk arkadaşlarına önem verip, grup oyunlarına katılım sağlamaya başlar. Henüz oyunun kurallarını uygulamak için hazır değildirler. Bu nedenle rekabet edemezler. Yer alabilecekleri basit oyunlara, grupça yapılan etkinliklere katılmaya çalışırlar. Yetişkinlerin onayını almak isterler. Anne veya bakımını üstlenen kişi her kim ise onun için hala en büyük gereksinimdir. Ancak kısa süreliğine o kişiden ayrılık yaşayabilirler. Kendilerine güvenleri gelişmekteyken aynı zamanda bağımsızlık geliştirmeye başlarlar (Yaşar, 2015, s: 74,75).

Bu evrede çocukta benlik, gelişim göstermeye başlarken, cinsiyet duygusu da gelişmeye başlar. Çevresini keşfetmeye çalışan çocuk, kendi bedenini merak ettiği gibi, cinsel açıdan farklılıklara, etrafında biten olumlu veya olumsuz her şeye karşı meraklıdır. Çocuğun cinsel rolleri anlamaya başladığı bir dönemdir. Toplumun cinsiyete karşı nasıl bir tutum izlediğini merakla izler (Yavuzer, 2015, s: 185).

Bu yaş çocukları yetişkinden çoğu zaman destek alarak bile olsa kendi kendine yemek yemekte başarılıdır. Çevresindeki insanlarla konuşmaktan, soru sormaktan hoşlanır. Bunun nedeni çevreye olan merakındandır. Üç yaşında olan bir çocuğun dili kullanması oldukça iyidir. Çocukların yetiştikleri ortamların farklı olması sebebiyle kelime bilme düzeylerinin ve dil gelişimlerinin aynı olması olanaksızdır. Yetişkinlerin çocuklarla konuşma düzeyleri, sıklığı, çocuklara cevap verme şekilleri, kısa cümleler yerine tanımlayıcı cümleler kullanmaları çocuğun dil gelişimi üzerinde etkilidir (Oktay, 2004, s: 117). Bazı çocuklar bu dönemi aşırı inatçı geçirirken, bazı çocuklar bu dönemi geçirmez ya da çok hafif atlatır (Çelik, 2005).

2.3.3. 4 Yaş Kişisel-Sosyal Gelişim

Dört yaş çocuğu geride bıraktığı üç yaşa göre daha uyumludur. Bu dönemde çocuk devamlı gözetim altında tutulan değil, rahatça konuşan, hareket eden, soru soran, kendisi hakkında bilgi verip konuşan bir birey haline gelmeye başlar. Hareket olarak artık atlama, zıplama, koşma yönünden oldukça rahattır. El ve parmaklarını daha verimli kullanmaya başlar. Resim çizerken gerçeklikten uzak olsa da, çocuk çizdiği şekillere kendince anlamlar yükleyip, anlatabilir. Bu yaş döneminde çocuk devamlı olarak çevreyi keşfetmeye çalışır. Bu nedenle sürekli ne, nerede?, kim? gibi sorular sorar. Yetişkinin, soruları doğru ve çocuğun anlayabileceği şekilde cevaplaması gerekmektedir (Oktay, 1993, s: 37).

Bu dönemde çocuk oyun oynamak için kendisine eşlik eden bir, iki arkadaş seçer. Önceleri seçtiği arkadaşlar her iki cinsten de olabiliyorken, okula hazırlanırken artık arkadaşlarını kendi cinsinden belirler (Yavuzer, 2015, s: 201).

Çoğunlukla bencildir, her zaman kurallara körü körüne uymaz, sıra beklemez, bunun nedenini de tam anlamıyla kavrayamaz. Fiziki olarak saldırganlık yapmaktan ziyade sözel olarak saldırganlık yapıp arkadaşını tehdit etmeyi tercih etmektedir. ‘‘Seninle küstüm, doğum gününe gelemezsin’’, gibi kendince tehdit eden cümleler kullanır. Her konu da aşırı istekli davranıp, sıklıkla da birçok şeye ağlayabilir (Yaşar, 2015, s:75). Tüm bunlardan yola çıkarak dört yaş çocuğu bu yaşta artık sosyal olan bir varlık haline gelmiştir. Oyun, yaşamında en önemli yer tutan olaydır (Ekinci Vural, 2006).

2.3.4. 5 Yaş Kişisel-Sosyal Gelişim

Çocuk beş yaşına geldiğinde artık yetişkin desteğine ihtiyacı azalmaya başlar. Oynadığı oyunlarda yetişkinlerin yaptıklarını konu alıp, oyunlarda öğretmen, doktor, baba, anne, polis, şoför olmaya başlar. Yetişkinlerin yaptıklarına ilgi duyar. Ebeveynler bunu iyi değerlendirirlerse sofrta kurmak, toplamak, basit tamir gibi işlere yardım edebilirler. Böylelikle çocuk oyun yoluyla gerçek hayata dâhil olmuş olup, hem de gözetim altında olarak deneyimleme fırsatı elde eder. Yetişkinin çocuğa görev verirken dikkat etmesi gereken durum, ona başarabileceği ve tamamlayabileceği işler vermesidir (Oktay, 1993, 37).

Bu dönemde çocuk kendi yaş gruplarıyla küçük gruplar şeklinde oyunlar oynar. Oyun içerisinde devamlı kendi istekleri ön planda olmasına rağmen, diğer çocukların oyunda olmasının onu eğlendirdiğinin farkına varmaya başlar. Oyun oynarken kendinden küçükler yer alıyorsa ablalık ve ağabeylik yapmaya çalışır (Neslitürk, 2013).

Çocuklar bu evrede kendi cinsiyetlerine göre kimlik kazanımına başlayıp kızlar ve erkekler olarak cinsiyetlerine bağlı şekilde ayrılmaya başlarlar. Bu dönemde çocuğun başkalarına olan güveni, kendine güvenini kazanmasıyla beraber ilerler. Çocuk sosyal çevresinden umduğu güveni bulamazsa bu durum sosyal olarak onun için bir sarsıntı olabilir. Bedensel gelişimi hızlı olduğu için, dil gelişiminin de yeterli düzeye ulaşmasıyla, çevresiyle bağımsız ilişkiler kurmaya başlar (Ergin, 2012, s: 50).

2.3.5. 6 Yaş Kişisel-Sosyal Gelişim

Altı yaş çocuğu sosyal bakımdan hala aileye bağımlı sayılabilmektedir. Ancak diğer yandan öğretmen ve arkadaşlarının hayatındaki önemi artmaktadır. Artık oyunları tek başına oynamak istemez. Oynadığı gruplar ve çevresi genişir. Bu yaş grubu hüznün ve sevinç gibi anlarda yanındaki kişiye ortak olup, bu duyguları paylaşır. Üzülen birini veya hasta olan birini gördüğünde ona iyimser yaklaşır sıkıntılarını anlamaya uğraşır. Haklarını savunur başkalarının haklarını da öğrenir ve bu haklara saygı duyar (Neslitürk, 2013).

Gesell, bu yaş grubu çocuğun yaptığı davranışlarda iki kutuplu olduğundan söz etmiştir. Örneğin, çocuk bazı anlarda annesini çok severken, biraz zaman sonra ondan nefret edebilir. Bu yaş bir geçiş dönemidir. Bu dönemde çocuğun davranışlarının sınırlandırılmasına neden olan "burada" ve "şimdi" kavramları bir süre sonra yerini çocuğun yakın çevresine vermeye başlar (Yavuzer, 1993, s: 117).

Arkadaşlarıyla daha fazla etkileşim halindedir. Sosyal bilinci kazanmaya başlamıştır. Tüm gelişim alanlarında büyük ilerlemeler kaydetmeye devam etmektedir. Kızlar ve erkekler arasında cinsiyete göre oynadıkları oyunlar, kullandıkları materyaller arasında farklılıklar görülmeye başlanır (Olçay, 2008, s: 30).

Altı yaş grubunda işbirliği, dostluk, rekabet etme, sempati, tartışma gibi birçok davranış gelişir. Çocuk, içerisinde bulunduğu, yaşadığı çevrenin kültürüne uyum göstermeyi başarmaya çalışır. Artık iyi derecede sosyalleşme yaşamaktadır. Bu dönemdeki çocuk duygusal anlamda, cadı ve hayalet gibi figürlerden korkup, duyduğu hikâyelerden, izlediği filmlerden çok fazla etkilenebilmektedir (Çelik, 2005).

2.4. Kişisel-Sosyal Gelişimi Etkileyen Faktörler

2.4.1. Kalıtım ve Çevre

Sosyal gelişimde içe dönük veya dışa dönük olmanın önemli etkisi olduğu söylenmekte ve bu durum kişiye kalıtım ile geçmektedir. Dışa dönük olan kişilerin içe dönük olan kişilere göre daha iyi bir sosyalleşme yaşayacağını söylemek mümkündür. Ailemizdeki bazı kişilerin dışa dönük, bazı kişilerin ise içe dönük olması bu kanıtı doğrulamaktadır. İnsanın, kendine özgü bir vücut yapısı, şekli, öğrenebilme yeteneği, konuşup, işlerini yerine getirebilmesi onun sosyal hayatına şekil vermektedir (Ergin, 2012, s:51).

Çocuğun ilk sosyal becerilerini edindiği yer, içinde bulunduğu ait olduğu çevresidir. Bireyin oluşan davranış ve becerileri sosyal çevreyle etkileşim halinde oldukça gelişmektedir. Her toplumun değerleri, kültürü, koyduğu kuralları birbirinden farklıdır. Çocuk uygulaması gereken davranış kalıplarını buradaki kişilerle etkileşime geçtikçe, onları gözlemledikçe öğrenmeye başlamaktadır. Çocuğun çevresindeki kişilerin özellikleri, davranışlarının ve tutumlarının nasıl olduğu, kişilerin çocuğa olan yakınlığı, etkileşimde bulunduğu insan sayısı, sosyalleşme sürecinde ve bu becerileri kazanmasında önemlidir (Neslitürk, 2013).

2.4.2. Kültür

Kültür, bir topluluk içindeki kişilerin benzer durumları, benzer yollar içinde görmelerini sağlayan, onları birlikte tutmaya yarayan örüntülerin tümüdür. Kişi İçinde bulunduğu çevreye uyum sağlamaya çalışmaktadır. Doğuştan sahip olduğu özellikler ve kültürün etkisi bireyin kişiliğini meydana getirmektedir. Bir grubu oluşturan üyelerin alışkanlıkları, davranışları, tutumları, kabul ettikleri değerleri onların kültürünü oluşturmaktadır (Özmen, 2013).

2.4.3. Zekâ

Zekâyı, öğrenip, anlama, daha önce karşılaşılmamış olay ve durumlarla baş edebilme durumu olarak tanımlanmaktadır (Gürbüz ve Yüksel, 2008).

Piaget, bilişsel gelişim kuramını ortaya çıkarmadan önce zekâ konusuyla ilgilenmiş, zekâyı çevreye uyum sağlayabilme yeteneği olarak adlandırmıştır. Zeki olan bir kişinin içinde bulunduğu çevreye ve değişen şartlara diğer insanlardan daha kısa süre içerisinde uyum sağlayabileceğini vurgulamıştır (Arslan, 2012, s: 7).

2.4.4. Aile

Çocuğun aile üyeleriyle içerisinde bulunduğu ilişki, diğer insanlara ve nesnelere karşı aldığı tüm tavırların, davranışların temelidir. Aile, çocuğa hayatında yön vermektedir. Ona toplumun bir parçası olduğunu anlatıp, aşılılamaya çalışmaktadır. Gerektiğinde denetleyip, ceza vermekte ve çocuğa kuralları öğretmeyi amaçlamaktadır (Özyürek, 2015).

Çocuk devamlı olarak anne ve babayı gözlemekte, onların çevredeki kişilere ve nesnelere karşı nasıl davrandığını görerek o da benzer tutumlar geliştirmektedir. Özellikle anne ve babanın çocuğun yaşamında en etkili olduğu dönem “ilk çocukluk dönemi”dir. Anne, babanın devamlı olarak tutarsız davranması, bazen çok katı bazen çok yumuşak olması, çelişkili davranışlarda bulunmasının çocuk için eğitici bir yanı yoktur. Çocuklar bu dönemde anne ve babayı örnek aldıkları için karşılarında olumlu bir rol model görmeleri gerekmektedir. Anne ve babanın çocuğuna karşı tutarlı olması, birbirlerine karşı dengeli, sevgi ve saygı içinde olmaları gerekmektedir (Orçan, 2004).

2.4.5. Saldırganlık

Saldırganlık ile ilgili tanımlar üç ayrı başlıkta ele alınmıştır. Davranışçı yaklaşıma göre, başkasına zarar veren davranış saldırgan bir davranıştır. Duygusal tanımlara göre, öfke duyulmasıyla beraber ortaya konan davranıştır. Gündüsel tanımlara göre, davranış psikolojik ya da fiziksel olarak karşıdaki bireye zarar vermek için yapılmışsa saldırgan bir davranış olarak kabul edilmiştir. Çocuğun ilk dönemlerinden itibaren üzerinde durulan saldırganlık çocukta büyüdükçe değişim göstermekte, olumsuz yaşantılar arttıkça bu davranışlarda da artış olmaktadır. Bu davranış çocukta nasıl ortaya çıkarsa çıksın, altında içinde bulunduğu doyumsuzluklar yatmaktadır. Saldırgan davranışları çocuğun ne zaman, ne için ve kime karşı yaptığı en önemli kısmıdır. Yanlış anne, baba tutumları da çocuğun saldırgan davranışlarında önemli etkilerdendir (Karakuş, 2008).

2.4.6. Etiketleme

Çocuklar, ebeveynleri ya da bazı kişiler tarafından geçimsiz, saldırgan, bencil, tembel, sakar gibi kelimelerle etiketlenmektedirler. Çocuk devamlı olarak aynı etiketlemelere maruz kaldığında o etikete uygun olarak davranış geliştirmeye başlamaktadır. Çocuk bu etiket aracılığıyla dikkat çektiğini düşünmekte, özgürlüğü konusunda savaş başlatmaktadır (Çağdaş, 1997).

2.4.7. Okul Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitim, çocuğun doğduğu andan itibaren başlayıp, temel eğitime başladığı yılları içine almakta, çocuğun sonraki yaşamında da önemli rol oynamaktadır. Bu dönem, çocuğun, bedensel, zihinsel, sosyal-duygusal ve dil gelişiminin büyük bir kısmının tamamlandığı dönemdir. Aile ve kurumlarda, çocuğun kişiliğinin şekillendiği, hem gelişim gösterdiği hem de eğitim süreci olarak adlandırılmaktadır (Erbay, 2008).

Yapılan araştırmalar okul öncesi eğitimin çocukların gelişiminde etkisinin olduğunu kanıtlamıştır. Bu dönemde çocuklar gerekli olarak desteklenmezse gelişimlerinde yetersizlikler oluşabilmektedir. İlk doğduğunda tüm sosyal ilişkilerini ailesiyle yaşayan çocuk, okula başlamasıyla beraber bu sürece aile ve arkadaşlarını da dâhil etmektedir. Bu sosyal çevrenin oluşmasıyla beraber, kendini rahat ifade edebilme, bağımsızlık kazanma, kendine güvenmesi gibi davranışların okul öncesi eğitim kurumlarında destek görmesi gerekmektedir. Bu kurumlarda oyun yoluyla sosyal becerilerin kazandırılması da çocukların sosyal uyumlarında etkilidir (Karaca ve ark., 2011).

2.4.8. Akran İlişkileri

Akranlar, birbirlerine sosyal yaşamda ders veren ilk kişilerdir. Paylaşmayı, istemeyi, işbirliği yapmayı, anlaşmayı, anlaşamamayı, çatışma yaşamayı, çatışmalar karşısında nasıl davranacağını, yani insan olarak karşısındaki kişiyle iletişim kurmayı akranlarıyla olan ilişkileri sırasında öğrenmektedirler. Üç ve altı yaş aralığında çocukların akranlarıyla ilişkileri artarken, kurdukları arkadaşlık sayısı da artmaya başlamaktadır. Anaokulu, bu süreçte daha çok etkileşimde bulunma konusunda çocuklara olanak sağlamakta, burada daha fazla faaliyette bulunmaktadırlar. Çocukların sosyal beceriler anlamında desteklenmesi ileride başarılı ilişkilerinin devamının zeminini hazırlamaktadır (Orçan, 2004).

2.4.9. Oyun

Piaget, çocuğun oyun oynamasının, onun zihinsel gelişimini göstermek için ayna niteliği taşıdığını söylemiştir. Oyun, çocuğun bedensel, zihinsel ve duygusal gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Nesnelere oyun oynamayı öğrenen çocuk, çevreyi keşfettikçe, işlevlerini öğrenmeye başlamaktadır. Oyun oynayarak yaşamsal olayları taklit eden çocuk, alıştırmalar yaparak öğrendiği işlevleri yerine getirebilme yeteneğini artırmakta, deneyimler kazanarak olayları daha iyi anlamaktadır. Tüm

bunların sonucunda artık oyun oynarken kurallar koyma ve uymayı öğrenmeye başlayıp öğrenme sonucunda, sosyal bir birey olarak toplumda yerini almaya hazır hale gelmektedir (Egemen ve ark.,2004).

2.4.10. Kitle İletişim Araçları

İnsanlar varoluşlarından itibaren birbirleriyle bilgi akışı elde edebilmek için çok çeşitli yöntemler kullanmaktadırlar. İçerisinde yaşanılan toplumların bilgi düzeylerinde artış yaşandıkça iletişim araçları da çeşitlilik göstermeye başlamaktadır. Bu araçlar insan topluluklarına aynı zamanda ulaşabildikleri için kitle iletişim araçları olarak adlandırılmaktadır. Televizyon, radyo, gazete, kitap ve daha birçok araç sosyalleşme için örnek oluşturmaktadır (Öztürk, 2008).

Özellikle bu araçlardan televizyonun olumlu özellikleri olmasının yanında çocuklar için olumsuz özellikleri çok fazladır. Çocuk, televizyonla bire bir iletişim yaşayıp, soru sormamakta, izlerken bir açıklama bulamamaktadır. Aşırı televizyon izleyen çocuklarda bağımlılık ve davranış bozuklukları görülebilmektedir. Kendilerini özgür şekilde ifade etmek yerine taklit yolunu kullanmaya başladıkları için yaratıcılıklarını engellemektedir. Çocukların devamlı olarak televizyon karşısında bulunması oyun oynama sürelerini kısaltmakta, kitap okumaktan, tiyatroya gitmekten ve toplum içine karışmaktan onları alıkoymaktadır. Çocuklar televizyonda gördükleri kahramanları örnek almakta, bu kahraman ve olayları gerçek yaşamda birebir uygulamaya çalışmaktadırlar (Kaya ve Tuna, 2008).

Bir diğer kitle iletişim aracı ise günümüzde hemen hemen her ailede var olan akıllı telefondur. Çocuklar bu akıllı telefonlara kolayca erişebilmekte, aileler meşgul olduklarında çocuklarının bu telefonla oyun oynamasına izin vermektedirler. Bu nedenle çocuklarda da telefon bağımlılığı giderek artış göstermektedir. Telefonlar çocuğun beyin gelişimine zarar vererek, fiziki olarak da çocuğu olumsuz etkilemektedir. Akıllı telefonlara bağımlı olan çocuklar depresyon, stres, öfke gibi duyguları daha kolay yaşamaktadırlar. Eğer kullanımına dikkat edilmezse çocuklarda dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu ve obezite gibi yaşamsal olaylara sebep olabilmektedir (Kızıлтаş ve Ertör, 2018).

2.5. Dil Gelişimi

2.5.1. Dilin Tanımı ve Önemi

Dil, insanın doğduğu an itibariyle, kendini ifade etmeye çalıştığı bir olgu, kişinin yaşamının ayıramayacağı bir parçasıdır. Dil, insan yaşamında o kadar olağan gelişir ki, kişi bunu genlerinden getirdiği bir yapı olarak algılayabilmektedir. Oysa zaman içinde kültürel yapının içerisinde buldukça dil ile ilgili tüm etkinlikler oluşmaktadır. Dili öğrenmede her zaman belli bir yapı ve sistem vardır. İnsanın dili öğrenme yeterliliği kişiden kişiye göre farklılık gösterse bile, öğrenilmesinde izlediği düzen ve yapı aynıdır (Yapıcı, 2004).

Bebekler dünyaya geldikleri andan itibaren duydukları seslere karşı duyarlıdır. Bu duyarlılık sayesinde nesnelere anlam yüklemeye ve algılarını geliştirmeye başlamaktadırlar. Bu süreç ilerledikçe de dil gelişimi ortaya çıkmaktadır. Dil gelişimi bebeğin doğumuyla başlayıp, çeşitli aşamalarla gelişim gösteren bir süreçtir. Her çocuğun aynı olmaması sebebiyle dil gelişiminde farklılıklar görülebilmektedir. Ancak buna rağmen dil gelişim aşamaları evrenseldir. Bu aşamalarda çocuk dili kazanırken bireysel farklılıklar olsa dahi genel olarak dil ediniminde benzerlikler bulunmaktadır (Şen ve ark. 2010).

Çocuğun duygu ve isteklerini dile getirme, çevresindeki kişilerle iletişim kurma, diğer kişilerin dikkatini çekme gibi istekleri dil gelişiminin temelinde vardır. Dil çocuğun sosyalleşmesini sağlayan, duygularını, düşüncelerini, davranışlarını öğrenmesini ve kontrol etmesini kolaylaştıran bir araçtır. Okul öncesi dönem çocuğun içinde bulunduğu süreç ve ileriki yaşamındaki süreç için kritik dönem olarak nitelendirilmektedir. Bu dönemde tüm gelişim basamaklarında kazanılan yaşantılar ilerisi için temel oluşturmaktadır. Dil gelişimi kazanımı bu dönemde meydana gelmektedir. Çocuğun bu dönemde dil gelişiminde yeterli olmaması, geride kalması ileride telafi edilmesini zorlaştırmaktadır (Dereli ve Koçak, 2005).

Erken çocukluk döneminde doğal olan bir merak duygusu vardır. Bu sebeple çevrelerindeki her tür uyaran ile devamlı olarak iletişime girme çabası içerisindeyler. Çocuklar içlerinde olan bu merak duygusuyla sürekli olarak araştırma, inceleme ve gözlem yapmaya meyillidir. Onların doğal olarak çevreyi keşfetmesine fırsat tanınması yeni şeyler öğrenmelerine ve bilişsel gelişimlerinin olumlu etkilenmesini sağlamaktadır. Onlara imkân vermek olaylar ve olgular arasında mantıklı ilişkiler kurmalarını, çevrelerinde konuşulan dili anlamlandırmalarını sağlamaktadır. Çocukta dil gelişimi

diğer tüm gelişim alanları üzerinde etki sahibi olduğu için, hangi gelişim düzeyinde olduğunu bilmek önemlidir. Bu sebeple çocuğun dil gelişimi konusunda ebeveynlere ve eğitimcilere büyük görevler düşmektedir (Muslugüme, 2016).

2.6. Dil Gelişimi Kuramları

2.6.1. Doğuştancı Kuram (Psikolinguistik)

Chomsky, psikolinguistik görüşün savunucusudur. Ona göre çocuğun doğuştan sahip olduğu dili kazanma mekanizması vardır. Bu sayede çocuklar yeni dili öğrenebilmektedirler. Chomsky, insanın beyninde birden fazla yeti olduğunu, dilin sadece bunlardan biri olduğunu söylemiştir. O, çevrenin etkili olduğunu düşünen kuramcılara karşı durmaktadır. Buna rağmen birçok yönüyle Piaget'den ayrılmaktadır. İki kuramcıda çocuğun çevre etkisiyle zihnin gelişip, biçimlenemeyeceğini söylemiştir. Zihinsel yapıların bir etki olmaksızın gelişeceğini savunmuşlardır. Chomsky, dilin gelişiminde genlerin etkisinin yoğun olduğunu savunurken, Piaget genlerin etkisinin daha az olduğunu söylemiştir. Chomsky, çocuğun gramer kurallarının neredeyse hepsini, tek başlarına öğrendiklerini savunmuştur. Çocuk gerekli bilgileri duyup, edindiğinde kendisinin deneme yöntemiyle öğrenmeye çalışacağına değinmiştir (Gözalın, 2013).

Bu kurama karşıt görüş olarak sosyal öğrenme kuramcıları, çocuğun dil gelişiminde çevrenin etkili olduğunu savunmuşlardır. Bandura, çocukların genellediği şeylerin düzeltilmesi gerektiğini belirtmiştir. Chomsky ise çocukların, kendilerinin keşfedip öğrenmeleri gerektiğine inanmıştır. Bu kuramda, çocuklar doğduklarından itibaren duydukları dili edindikleri görüşünü savunmuşlardır. Bu mekanizma çocuğun doğumundan itibaren var olmakla birlikte dilde öğrendiği kurallar bu mekanizma ile ortaya çıkmaktadır (Tulu, 2009).

2.6.2. Davranışçı Kuram

Skinner, bu görüşün savunucusudur. O, çocuğun dil gelişiminde biyolojik etkilerin daha az düzeyde olduğunu, çevrenin etkisinin daha yoğun olduğunu söylemiştir. Çocuğun dili taklit etmesiyle, çevresindeki kişilerin doğru söylediği sözcükleri pekiştirmesiyle ve ödüllendirme yöntemiyle kazandığını savunmuştur. Örneğin: Çocuk ulaşamayacağı bir nesneyi almak istediğinde, değişik sesler oluşturarak o nesneyi almayı denerken rastlantı olarak "ver" sözcüğüne benzeyebilecek bir sözcük söyleyebilmektedir. Çevresindeki kişilerde o nesneyi alıp ona verdiklerinde tekrar aynı

durumla karşılaştığında yine ‘‘ver’’ sözcüğüne benzer o sesi çıkartmaya çalışmaktadır. Çocuk istediği şeylere ulaşabilmek için bu yöntemi denemeye başladıkça farklı sesler çıkarmayı öğrenmektedir. Bu görüşe göre pekiştirme, sönme ve genelleme gibi temel ilkeler dilin öğrenilmesinde önemlidir (Yıldırım, 2008).

2.6.3. Anlamsal-Bilişsel Kuram

Piaget, çocukların doğdukları an itibariyle çevre ile etkileşim içine girdiklerini savunmuş, bu durumun çocuğun zihnindeki bilişsel yapıların meydana gelmesini sağladığını dile getirmiştir (Tepetaş Cengiz, 2015, s: 9).Yapılan çalışmalar dilin meydana gelmesinde sözdiziminin etkili olduğu kadar, bilişsel bilginin de dil üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Bu görüş çocuğun düşüncelerinin duyu-motor yoluyla geliştiğini, çocukta gelişen bu düşüncelerin onun konuşmasına yansıdığını savunmuştur. Yani dil gelişimini destekleyen en önemli unsur çocukta düşünce gelişiminin meydana gelmesidir. Bilişsel gelişim tek başına dil gelişimini açıklamada yeterli olmasa dahi, dil gelişiminin meydana gelmesi için zihinsel gelişim önemli bir faktördür (Temiz, 2002, s: 19).

Bloom ise çocukların dili önceden edindikleri bilgileri kodlamak için bir araç olarak öğrendiklerini savunmuştur. Çocuklar konuşmadan önce geçirdikleri bilişsel süreçlerle kavramların anlamını öğrenmekte bu kavramları temsil etmek amacıyla dili kullanmaktadırlar. Bu nedenle çocukların dilin sözdizimlerini kullanıp kullanmadıklarına bakmadan önce kullandıkları ifadelerin nasıl anlamlar taşıdığını incelemek gerekmektedir (Şimşek, 2017).

2.6.4. Etkileşimci Kuram

Bu görüş dili, işlevsel olarak gören bakış açısıyla ele almış dil dışı etkileşim çerçevesinde incelemiştir. Etkileşimci kuram, kişinin dili öğrenmeye biyolojik olarak hazır olduğunu savunmuştur. Piaget gibi etkileşimci kuramı destekleyenler, çocukta dil gelişiminde doğanın ve çocuğun yetiştirme tarzının katkısı olduğunu söylemiştir. Bu kuram biyolojik ve çevresel faktörlerin bir ilişki içerisinde olduğunu vurgulamıştır (Muslugüme, 2016).

Piaget çocukların doğduklarından itibaren dili öğrenme yeteneğinin onlarda var olduğunu, çocukların çevreyi önemsemediklerini, yaptıkları konuşmaların kendileri için olduğunu vurgulamıştır. Bunu da ‘‘benmerkezci’’ konuşma olarak tanımlamıştır.

Yaşlılarıyla etkileşim içine girdikçe benmerkezci konuşmada azalmalar görüldüğünü savunmuştur (Kara, 2015).

Vygotsky ise çevrenin, kültürün ve dilin çocuğun tüm alanlarını etkileyen faktörler olduğunu savunmuştur. Bu kuram düşünme ve konuşmayı ilk başta birbirinden ayrı olan iki güç olarak kabul etmiş, konuşma ve düşünmenin zaman içinde etkileşim içine girerek anlam kazandığını savunmuştur (İpek ve Bilgin, 2007). Vygotsky, Piaget'in benmerkezci görüşüne ve çocukların ilk dönemlerinde sosyal olmayan konuşma yapmayı seçtikleri fikrine karşı çıkmış, çocukların kendilerini yönlendirme ve yol gösterme amacıyla konuştuklarını söylemiştir. Onun görüşüne göre çocukların konuşması, kendi yaptıkları davranışlarla ilgili düşünmelerine yardımcı olmaktadır. Bunun yanı sıra ifade edici dil üzerine de yoğunlaşmıştır. Çocukların dili düşüncelerinde ve hareketlerinde özgürlük kazanmak, kendi kendilerini uzmanlaştırmak için kullandıklarını söylemiştir (Kara, 2015).

2.6.5. Pragmatik Kuram (Sosyolinguistik)

Bu kurama göre çocukların dili öğrenme sebebi, çevrelerinde bulunan insanların davranışlarını yönlendirebilmesi ve toplum içerisinde sosyalleşebilmesidir. Bruner'de çocukta meydana gelen sosyal gelişimin bir parçasının dil olduğunu söylemiştir. Sözcüklerle oyun yapılması, ebeveyn ve çocukların beraber oynadıkları oyunlar çocuğu hem sosyalleştirmekte hem de dili kazanmalarına yardımcı olmaktadır. Dilde söz dizimi, anlam bilimi ve kullanım bilgisi olmak üzere üç temel boyut vardır. Bu üç boyut birbiriyle ilişkilidir. Pragmatik görüş, bu üç temel boyutun ayrı ayrı ele alınması gerektiğini savunmuştur. Bu kuram oyunu önemseydiği için, çocuğun yetişkini taklit etmesi, pekiştirilmesi, rol oynaması ve çevresinde hatalarına karşı geribildirim veren ebeveynler bulunması önemlidir. Çocukta taklit ve gözlem yoluyla sosyal etkileşim gelişmektedir (Tepetaş Cengiz, 2015, s: 11).

2.7. Yaşlara Göre Dil Gelişimi

2.7.1. 0-2 Yaş Dil Gelişimi

Bebek doğduğu an itibariyle yaşamının ilk yıllarında söz öncesi ve dilbilimsel becerileri bakımından gelişim göstermeye başlamaktadır. Bu dönem içerisinde dili üretken bir biçimde kullanamazlar. Ancak doğumun gerçekleşmesi itibariyle alıcı dil becerilerini kazanmaya başlarlar. Başlangıçta dili, tamamen gereksinimlerini karşılamak için kullanırlar (Akoğlu ve Turan, 2015, s: 165).

Bebeklerin konuşma için ilk hazırlıklarını, heceleme dönemi içinde ön hazırlıklarını yaptıkları dönem 2-6 ay aralığıdır. Bu dönemde çevrelerindeki herhangi bir uyarandan bağımsız olarak anlamsız sesler çıkarırlar. 6-12 ay aralığı ise çevresel uyarıcıların etkili olmaya başladığı dönemlerdir. Fısıltı şeklinde sesler çıkarıp, çıkardıkları bu sesleri birleştirip heceler oluşturmaya çalışırlar. Bazı çocukların bu dönemde sözcük çıkardığı da görülebilmektedir (Temizyürek, 2008).

Anlamlı olarak ilk kullandıkları sözcükleri 12 aylık olduklarında söylemeye başlayıp, 18.aya gidildikçe verilen iki komutu üst üste olacak şekilde anlayıp, bu komutları yerine getirebilirler. 18.aydan sonra çocuk tekrarlamalar yaparak özellikle monolog şeklinde konuşmalar yapar (Yıldırım, 2008).

2 yaşına geldiklerinde ise, ihtiyaçları olan sözcükleri kullanmayı öğrenmeye başlarlar. Dil gelişimi çok hızlıdır. Artık iki sözcüklü cümleler kurabilirler. ”Ne, nerede, kim, niçin?”, gibi soruları sıkça sormaya başlarlar. Karmaşık olmayan yanıtlar vererek, basit bilgiler vermeye çalışırlar. Öncelikle kullandığı kelimeler isimlerdir. İsimlerden sonra ise sıra fiillere gelir. Sıfat ve zarf kullanımı ise 1,5 yaşından sonra çocuğun dağarcığında yer alır (Yavuzer, 2015, s: 145).

Zamanla dilin bütün bileşenleri ekseninde etkin bir şekilde dili kullanmaya başlar. Oldukça hızlı gelişen bir süreç olduğu için çevresel uyarıların dil gelişimine önemli ölçüde katkısı vardır. Doğuştan veya edinilmiş olan bir gelişimsel yetersizlik durumu yok ise, çocuğa yeterli çevresel uyarılar sağlandığında dil gelişimi çoğunlukla bir problem olmadan devam etmektedir. Dolayısıyla yaşamın ilk üç yılı gelişimsel açıdan kritik bir dönemdir. Bu dönemde hem önemli beceriler kazanılmakta, hem de kazanılan bu beceriler gelecekteki gelişimsel özelliklerinde belirleyicisi olmaktadır (Akoğlu ve Turan, 2015, s:166).

2.7.2. 3 Yaş Dil Gelişimi

Bu dönem çocukların kendilerini daha iyi ifade ettikleri, ana dillerinin de temellerini oluşturdukları dönemdir. Çocuklar dili kullanırken ses tonu alçalması, yükselmesi, nefes alıp vermesi gibi özellikleri de anlamaya başlar. Cümle kurarken öğelerin dizilişine dikkat eder. Dil gelişiminde benmerkezci oluşu yer yer hâkimdir (Tokgöz, 2006, s: 18). Sözcükler öğrenmek, keşfetmek bu yaş çocuğu için büyük önem kazanmaktadır. Bildiği kelime sayısı 1000’e ulaşmıştır (Yıldırım, 2008).

Böylece hislerini daha doğru bir şekilde dile getirir. Çocuk artık cümlelerinde zamanları kullanmaya başlar (geçmiş zaman, şimdiki zaman, geniş zaman). Kurduğu

cümleler en az üç, en fazla beş sözcükten oluşur (Temiz, 2002, s: 28). Bu yaş grubunda çocuğun olumlu bir sözel gelişim sağlayabilmesi için, sorduğu sorulara geçiştirmeden anında cevap vermek gerekmektedir (Yıldırım, Koçak, 2008, 24).

2.7.3. 4 Yaş Dil Gelişimi

Çocuk bu dönemde zamanları ve öğeleri tamamen anlamaya başlar. Devamlı olarak, bıkmaksızın ‘nasıl’, ‘niçin’ gibi sorular sormaya devam eder. Anlatılan uzun hikâyeleri dinlemeye başlar. Kendini rahatça ifade eder. Soyut değil, somut düşünce içindedir (Temiz, 2002, s: 29). Kelimeleri telaffuzu daha düzgündür. Geçmişle ilgili sohbet edildiğinde, dâhil olup konuşur. Zamanları daha doğru ve düzgün kullanır. Tekil ve çoğul cümleler, ünlem ve soru cümleleri kurar. Çocuğun bu dönemde konuşmasının %90’ı anlaşılır durumdadır (Karacan, 2000).

Dört sözcük ya da daha fazla sözcüklü cümleler kurup, anlaşılır ve heceleri tekrar etmeden konuşabilirler. ‘Kim, ne, nerede’ gibi soruları cevaplayabilirler. Bu yaş döneminde çocuklar etrafındaki hayvanların isimlerini söyleyebilir, en az dört adet edat bilip, çevrelerinde ve dergilerde gördükleri eşyaları adlandırabilirler. Üstünde ve altında gibi zıt anlamlı kavramları, uzun, geniş gibi karşılaştırmaları söylendiğinde anlayabilirler. Kelimeleri, heceleri ve harfleri tekrar etmeyi başarabilirler. Yaşadıkları durum ve olayları anlatmaktan hoşlanırlar. Bu yaş döneminde kız çocuklarının, dili erkek çocuklarına oranla daha iyi kullandıkları görülür (Yıldız Çiçekler ve Şen, 2010).

Dil en hızlı bebeklik döneminde gelişse dahi çocuğun dili tamamen öğrenebilmesi 4.yaşın sonunda ancak gerçekleşmektedir. Yapılan araştırmalar çocukların yeni kelimeler öğrenmeleri açısından 4 yaşın kritik bir yaş olduğunu savunur. Yapılan beyin taramalarında çocukların beyin devrelerinde gelişen miyelif kılıfları vardır. Bu miyelif kılıfının dağılımını 6 yıl boyunca incelemiştirler. Bu incelemeye göre dilin öğrenilmesiyle direk ilgili olan sol beynin 4 yaşına kadar gelişim gösterdiği 4 yaşından sonra değişmeden sabit kaldığı sonucuna varılmıştır. Buradan yola çıkarak dil gelişiminde erken müdahalenin önemli olduğu ortaya çıkmıştır. İki dili aynı anda öğrenen çocukların hızlıca kelime öğrenmelerinin sebebi, beynin çocuğun yaşamının ilk dört yılı içinde dıştan gelen etkilere daha fazla açık olmasıdır (Şimşek, 2017, s: 15).

2.7.4. 5 Yaş Dil Gelişimi

Bu dönemde çocuğun dil gelişimi artmaya devam ettikçe kendi eylemlerini kontrol etmeye başlar. Eylemlerini düzenleyen çocuk, sözcüklerin gücünü kullanmaya başladıkça başkalarını da yönetmede başarısını ortaya koyar. Devamlı olarak konuşmaktan hoşlanır. Uzun uzun cümleler kurmaya çalışır. Bilgilerini daha fazla artırmak adına devamlı halde soru sorar. Örneğin, ‘‘Neden bu böyledir’’, ‘‘bunu nasıl kullanırım?’’ şeklinde sorulardır. Bir konuyu anlatırken sözel olarak ayrıntılı bilgiler verir. Konuşmalarında dilbilgisi kurallarına uygun konuşur. Bir olayı veya bir hikâyeyi anlatırken, konuların oluş sırasını bozmadan anlatır. Olan her olayın neden ve niçin olduğuyla ilgilenir. Bir şey söylemek istediğinde önce düşünüp, sonra söylemeyi tercih eder (Yavuzer, 2015, s: 220).

Bu dönemde dağarcıklarında sözcük artışı hızla devam eder. Cümle yapıları genişler ve daha kapsamlı hale gelir. Bu yaş çocukları sözcüklerin anlamlarıyla ilgilenir. Kendi başlarına kitapları incelemekten ve onlara kitap okunmasından keyif alırlar (Deniz, 2018).

2.7.5. 6 Yaş Dil Gelişimi

Çocuğun bu dönemde dil ile ilgili olan farkındalığı artar. Artık konuşurken ünlü ve ünsüzlerin kullanımında yaptığı hatalar azalır. Cümleleri kurarken karmaşık yapılarda belirli ilerleme görülür. Somut sözcüklerin yanı sıra soyut anlamda kullandıkları sözcüklerde artış gözlenir. Bu yaş döneminin sonlarına doğru gidildikçe ifade edici sözcük potansiyeli 2600 kelimeye yakındır. Alıcı dil potansiyeli ise 20000 ve 24000 sözcük aralığındadır. Bu dönemde dilbilgisi kurallarını anlamaya ve kazanmaya başlar. Daha sonraki dönemlerde edinecekleri okuma ve yazma süreçleri ile ilgili temel bilgileri oluşur. Erken olarak okuryazarlık becerilerinde gelişimsel işaretler daha açık görülmeye başlanır. Çocuk çevresinde gördüğü yazılara, sembollere ilgi duyar. Sesler ve semboller arasındaki ilişkiyi kavraması onu okuryazarlığa hazırlayıcı bir durumdur. Bu sebeple erken gelişebilecek okuryazarlığa değinilmesi gerekmektedir (Akoğlu, 2015, s: 61).

2.8. Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler

2.8.1. Kalıtım ve Çevre

Bir kuramcı olarak Chomsky, çocukların dili öğrenmesinde genlerin etkili olduğunu vurgularken, dili edinme yeteneğinin, çocuklarda doğuştan var olduğunu söylemiştir. Çevresi uyaranlar açısından yetersiz olan çocukların dili öğrenme düzeylerinin daha düşük olması çevrenin dili kazanmada ve geliştirmede önemli bir etken olduğunu göstermektedir. Çocukların genleriyle getirdikleri potansiyelleri ne durumda olursa olsun uygun bir çevre oluşturulmazsa, çocuğun dil gelişiminde güçlükler yaşanabilmekte, hatta bu durum dil gelişimini engelleyebilmektedir. Ancak birbirine benzeyen çevre ve yaşam koşulları altında yaşayan çocukların aynı dil gelişim düzeyine sahip olmaması da dil gelişiminde kalıtımın öneminin büyük olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sebeple dil gelişiminde kalıtım ve çevre beraber olarak etkilidir (İpek ve Bilgin, 2007).

2.8.2. Aile

Çocuğun dil gelişiminde aileye büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Çünkü çocuk doğduğu andan itibaren dil ile ilgili becerileri kazanmaya ve onu etkileyen çevresi de genişlemeye başlamaktadır. Aile olarak adlandırdığımız kişiler anne ve babadan başlayarak, ağabey, abla, hala, teyze, amca, dayı, çocuğun bakıcısı ve birçok kişiyi daha içine almaktadır. Aileden yoksun olan, bakım evlerinde büyüyen çocukların, ailesiyle beraber büyüyen çocuklara göre daha fazla ağladıkları ve daha az heceledikleri görülmüştür. Aile üyeleri ve çocuk arasındaki ilişkilerin sağlıklı olması dil gelişimini olumlu yönde etkilemektedir (Kara, 2015).

2.8.3. Cinsiyet

Çocuklar dünyaya ilk geldikleri andan itibaren cinsiyetleri ne olursa olsun dili anlamaya ve öğrenmeye başlamaktadırlar. Kız çocukları, erkek çocuklara göre ilk yaşlarında daha fazla konuşup kısa cümleleri daha önce kurabilirler. Konuşmaları daha anlaşılırdır. Erkek çocuklar ileriki dönemlerde konuşmalarındaki bozukluk ve okumadaki kusurları dışında kız çocuklarına yetişmektedirler (Tepetaş Cengiz, 2015, s: 25).

Cinsiyet kavramı, çevresel etmenlerden de etkilenmektedir. Çocuğun içinde bulunduğu çevre bazen cinsiyeti bastırmaya çalışmakta bazen ise fazla olarak yüceltmektedir (Tepetaş Cengiz, 2015, s: 26).

2.8.4. Yaş

Okuturlar (1966), için dilin en hızlı geliştiği dönem 0-3 yaş kabul edilse de, Hildebrand (1981), doğum itibariyle başlayıp 6 yaşına kadar tüm gelişim aşamalarının bu dönem aralığında yer aldığını ifade etmiştir. Whirter ve Voltan-Acar (1985) ise, dil gelişiminin temelini ilk iki yaşta oluşturduğunu savunmuşlardır. Genel olarak ise dilin temel sayılabilecek becerilerinin 5-6 yaşlarına dek kazanıldığı ifade edilmektedir. Çocuğun dili kullanma becerilerinin ise 5-6 yaşlarında gelişmeye başlayıp, 10 yaşına dek devam ettiği görüşü hakimdir. Ana dilin öğrenilmesi ve ikinci ya da üçüncü dilin öğrenilmesi ise ergenlik öncesindeki döneme paralel olan çizgi izlemektedir (Demir ve Yapıcı, 2007).

2.8.5. Sosyo-Kültürel ve Sosyo-Ekonomik Düzey

Çocuk çevrede uyaran eksikliği ile büyüdüğünde dil gelişimi olumsuz yönde etkilenmektedir. Yapılan bir araştırmada sosyo-ekonomik düzeyi, eğitim seviyesi düşük ve yüksek ailelerin 4-5 yaşlarındaki çocuklarının kullandıkları dil yapısı karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda sosyo-ekonomik düzeyi yüksek ailelerin çocuklarının lehine olan bir sonuç ortaya çıkmıştır. Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip ve eğitim seviyesi yüksek olan ailelerin dili doğru kullanmanın farkında olmaları sebebiyle çocuğun dili en üst düzeyde kullanması için çabalamaktadırlar. Bu aileler çocukların sorularına tatmin edici cevaplar vermekte, gramer kurallarına uygun konuşmakta, uygun materyalleri çocuklarına sağlamaktadırlar. Ancak alt sosyo-ekonomik düzeyde ve eğitim seviyesi düşük olan aileler ekonomik sebeplerden ötürü materyaller alamamakta, fazla çocuk sayısına sahip iseler yeterli ilgiyi gösterip konuşmamakta, konuşma içerisinde olduklarında ise telaffuzları doğru olmayabilmektedir (Tezel, 2015).

2.8.6. Kardeş Sayısı

Aile içinde kişi sayısı, özellikle de çocuk sayısının az olması, anne ve babanın var olan çocuğuyla daha fazla ilgilenmesi anlamına gelmektedir. Kardeş sayısı arttıkça anne ve babanın ilgisi bölünmektedir. Kardeş sayısının yanı sıra, gerçek anlamda ebeveynlerin çocuğa harcadığı zaman ve ilgi çok önemlidir (İpek ve Bilgin, 2007).

2.8.7. Okul Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların, kendi akranlarıyla etkileşim içinde olup, iletişim kurma olanağı daha fazladır. Bu durum çocuğun düşünebilme yeteneğini, karşısındakini daha rahat anlayıp kendini ifade edebilmesini olumlu yönde etki etmektedir. Çocuğa dinleme, konuşma, soru sorma, cevap verme gibi alışkanlıklar kazandırmakta, bu durumda çocuğun dil gelişimini büyük oranda desteklemektedir. Böylece çocuklar öğrendikleri kelimeler ve çevrelerinde bulunan nesnelere arasındaki ilişkiyi daha kolay kavrayabilmekte, konuştuğu dilinde farkına varmaktadır. Okul öncesi eğitim almayan çocukların yaşadıkları çevrede, kısıtlı olarak sahip oldukları imkânlar vardır. Bu sebeple dili anlama ve farkındalık yönünden sahip oldukları olanaklar, okul öncesine devam eden çocuklar kadar fazla değildir (Şen ve ark., 2010).

2.9. Psiko-Motor Gelişim

Motor gelişim, kişideki becerilerin performansındaki artışı sağlayan sinir ve kas sistemlerinin gelişimini ifade etmektedir. Fiziki büyümenin gerçekleşmesi ve gelişimi ile birlikte beyin omurilik gelişmesinin bir sonucu olarak organizmanın isteme bağı bir şekilde hareket kazanması da psiko-motor gelişim olarak adlandırılmaktadır (Çelik ve Şahin, 2013).

Erken çocukluk döneminin de gelişim alanlarından biri psiko-motor gelişimdir. Özellikle çocukların bilişsel ve fiziksel gelişimlerinin olumlu yönde seyredebilmesi için bu gelişim alanı oldukça önemlidir. Psiko-motor gelişimi anne karnından itibaren başlarken, bu gelişimde erken çocukluk döneminde oldukça yoğun bir artış görülür, sonra ki dönemlerde ise duraklamaya başlayan doğal gelişen bir süreçtir. Bu sürecin en önemli özelliği çocuğun organizmasının devamlı olarak büyüme ve gelişme göstermesidir. Psiko-motor beceriler genel anlamda kaba motor ve ince motor olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu becerilerin gerçekleşebilmesi için yeterli olarak gelişmiş sinir ve kas sisteminin olması gereklidir. Bunun yanında fiziksel büyüme olması ve merkezi sinir sisteminin gelişmesi de organizmanın hareketlilik kazanmasını

sağlamaktadır. Çocukların hareketlerinin ilk adımı emekleme ve yürümedir. İlk fiziksel aktiviteler kaba motor becerilerdir. Temel olarak yürüme, emekleme, ayakta durma, sıçrama, tırmanma gibi hareketler kaba motor becerilere örnektir (Orhan ve Ayan, 2018).

Çocuğun kesme, sıkma, ilikleme ve katlama gibi yaptığı etkinlikler ise küçük kas gelişimi üzerinde etkilidir. Böylelikle dikkat, esnek olma, koordinasyon gibi yetenekleri de gelişir. Bu yeteneklerin olumlu ilerleme göstermesi de psiko-motor alanda çocuğun sağlıklı gelişmesi için önem taşımaktadır (Kuruoğlu, 2016). Tüm bunların yanında kişideki kuvvet, dayanıklılık, sürat gibi temel motor özelliklerinde gelişmesi motor gelişimle amaçlanmaktadır. Böylelikle kalp, solunum, dolaşım gibi fizyolojik bölgelerin gelişimi sağlanmaktadır (Dalaman, 2010). Çocuklarda motor gelişimin fiziksel gelişim ile de yakın bir ilişkisi vardır (Cirav, 2018). Okul öncesi dönem çocuklarındaki hareket becerisine destek verilebileceği, olumlu yönde geliştirmeleri için yardım edilebileceği ve bu katkıların kalıcı olmasının sağlanabileceği en uygun dönemdir. Bu dönemdeki aşamalar kişinin tüm yaşamına yön verebilmektedir. Bu evrede uygun eğitim programları ve çevre imkânları sağlanırsa gelişiminin hızlanacağı bilinmektedir (Tüfekçioğlu, 2008).

2.10. Yaşlara Göre Psiko-Motor Gelişim

2.10.1. 0-2 Yaş Döneminde Psiko-Motor Gelişim

Bebekler, dünyaya gelirken davranışsal tepkiler yani reflekslerle doğarlar. Refleksler bebeklerin hayatlarını devam ettirebilmelerini sağlamaktadır. Örneğin; emme, adımlama, yutma gibi kontrollü olmayan davranışlardır. Kas kontrolü olayı geliştikçe amaca yönelik olan davranışlarda başarı gösterir. Bebek yaptığı her yeni hareket sinir ve kas sistemini zorlar. İlk başlarda yaptıkları hareketler tam bir şekilde kesinlik kazanmaz. Örneğin; bebek sırt üstü bir şekilde yatarken, karnının üzerine doğru dönerse el ve kolları birbirine girip, bedeninin altında kalacağı için hemen yeni bir öğrenme süreci devreye girer. Birkaç denemeden sonra yapacağı doğru hareketi öğrenir. Motor gelişim yaşamın ilk aylarında beynin merkezine, sinirlerdeki bağlantılara ve kemik yapısına bağlı biçimdedir. Çocuğa devamlı olarak alıştırmayı yaptırılabilmesi için bu yapıların gelişmesi gerekmektedir (Yazgan İnanç ve ark., 2008, s: 92).

2.11. 3-6 Yaş Döneminde Küçük Kas Motor Gelişimi

Çocukların elini ve ayağını kullanmasıyla ilgili beceriler “ince psiko-motor” beceriler olarak adlandırılmaktadır. Çocuğun tutması, kavraması, yazması, yırtması, çizmesi, yapıştırması, kesmesi ince motor becerilere örnek olarak gösterilebilir (Özsaydı ve ark., 2015).

Okul öncesi dönem çocukları küçük kas becerileri olarak, ellerini ve parmaklarını koordineli bir şekilde kullanmaya başlarlar. Kalem, boya ve fırça gibi malzemelerle karalama ve resimler yapabilirler. Hamurdan şekiller çıkarmaları, değişik boya malzemeleri kullanmaları, kalemler ile boyama yapmaları, makas kullanarak kâğıt gibi malzemeleri kesmeleri, bu malzemeleri yapıştırmaları küçük kas motor gelişimini destekler. El-göz koordinasyonu ve sinir-kas uyumunu sağlamalarına yardımcı olur. Küçük kas gelişimi çocukların öz bakım becerilerine de katkı sağlar. İpe boncuk dizen çocuk kendi düğmelerini de ilikleyebilir. Elinde hamur yuvarlayan çocuk ellerini sabunla ovabilir (Şahin, 2015, s: 31). Üç yaşındaki çocuk etrafa fazla dökmeden kendi yemeğini yiyebilir. Dört yaşındaki çocuk basit bir şekil verildiğinde içini kalemle boyayabilir. 3-6 yaş döneminde çocuklar kalem kullanma becerilerinde istikrarlı bir ilerleme gösterirler. Çocuklar temel hareketler olarak adlandırılan becerilerin çoğunu okul öncesi dönemde kazanırlar (Yazgan İnanç ve ark.,2008, s:98).

3-5 yaşları arasında farklı kalem tutma şekilleri edinirler. Kendilerine en uygun kalem tutuş şeklini ararlar. Ortalama olarak 3,5 yaşında çizme ve yazma becerileri arasındaki farklılık ortaya çıkmaya başlar. 4 yaşından itibaren daha gerçekçi resimler çizmeye başlarlar. 5-6 yaşına geldiklerin de ise bir yetişkine benzer gibi kalem tutup, çizim ve yazı yazma gerçekleştirebilirler (Şahin, 2015, s: 32).

2.12. 3-6 Yaş Döneminde Büyük Kas Motor Gelişimi

Motor gelişimciler, büyük kas becerilerinin çocuğun yaşamındaki ilk 8 yıllık bölümde geliştiğini söylemişlerdir. Bu dönem içerisindeki çocukların üst ve alt beden bölgesinde koordinasyon artışı görülmektedir (Şahin, 2015, s: 31). Kaba motor gelişimi; vücuttaki duruşu, vücut hareketlerini, başını kontrol edebilmeyi, emeklemeyi, koşmayı, zıplamayı, ayakta durabilmeyi, yuvarlanmayı ve dengede durmayı içerir (Durualp ve Aral, 2018).

3 yaş döneminde çocuk çift ayak sıçrayabilir. Geri geri yürüyebilir. Merdivenleri destekle inebilir. Duran topa tekme atabilir. Destekle öne doğru takla atabilir. Merdivenleri tek adım ile çıkabilir. Tek ayak üzerinde durup, zıplayıp, parmak

uçlarında yürümeye çalışabilir. Koşmayı rahat bir şekilde yapabilir. Üç tekerlekli bisiklete binebilir. Topu omuzlarından yukarı doğru atabilir, topu yakalamaya çalışır, kollarının üstünde veya altında olarak yakalayıp tutabilir (Atay, 2012, s: 120).

4 yaşımda ise topu yakalama ve koşma becerisi daha iyidir. Tek ayak üzerinde durma süresi uzar. Üç tekerlekli bisiklete iyi derecede biner. 5 yaşı geldiğinde, koşma, sekme, atlama, zıplama, takla atma, bisiklete binme gibi bedensel hareketleri rahatlıkla becerir. Merdivenleri yardımsız ve ayaklarını değiştirerek çıkar. Yardımla ayaklarını değiştirerek inebilir. İp atlama, duruşunu değiştirme, bir ayağından diğerine sıçrama, iki ayağını birleştirek zıplama hareketlerini yapabilir. 6 yaşı döneminde, artık yaptığı hareketlerin, koordinasyonu düzgündür. Topa vururken yn verip, sıçratabilir. İki tekerlekli bisiklete binebilir, kızak kayabilir. Topa sopayla vurabilir, ip atlayıp, paten kayabilir (Beken, 2009, s: 57).

2.13. Psiko-Motor Gelişim Dönemleri

Gallahue (1995), motor gelişimin doğum öncesi dönem itibariyle başıladığını savunarak, bu gelişimin ilerleyen süreçlerde de devam ettiğini ve motor gelişim alanının 4 dönemden oluştugunu belirtmiştirtir (Ulutaş ve ark., 2017).

2.13.1. Refleksif Hareketler Dönemi (0-1 Yaşı)

Bebek vücudunun farklı kısımlarını hareket ettirmeye yönelik refleksif hareketlerle doğmaktadır (oknaz, 2016). İstem dışı meydana gelen bu hareketler zamanla yerini istemli hareketlere bırakmaktadır (Atay, 2012, s: 112).

2.13.2. İlkel Hareketler Dönemi (1-2 Yaşı)

1-2 yaşıları arasını kapsayan bu dönem istemli hareketlerin ilk biçimidir. Bebek oturmaya, emeklemeye, ayakta durabilmeye başılar. Olgunlaşmanın ilk halleridir. Çocuğa sağlanan ortam şartlarıyla ortaya çıkmaktadır. Genellikle sırası değişmez ancak ortaya çıkış hızları ve zamanları çocuktan çocuğa farklılık gösterebilmektedir. Başı, boyun ve gövde kaslarının kontrolü, dengelemeyle ilgili hareketler, uzanma, yakalama, bırakma gibi manipülatif becerileri ve lokomotor hareketler olan sürünme, emekleme, yürüme gibi becerileri kapsamaktadır (Yıldırım Doğru, Durmuşoğlu Saltalı, 2013, s: 31, 32).

2.13.3. Temel Hareketler Dönemi (2-7 Yaş)

2 ve 7 yaşları arasında gerçekleşen bu dönemde çocuk temel becerileri kazanmaktadır. Bu beceriler tüm çocuklarda ortaktır ve yaşamını devam ettirebilmesi için gereklidir. Çocuk koşma, atlama, zıplama, sıçrama, ayakla topa vurma, fırlatma gibi hareketleri bu dönem içerisinde öğrenir. Temel hareketler dönemi üç evrede gerçekleşmektedir. Başlangıç evresi, ilk ve olgunluk evresidir. Bu evrelerin gelişmesi için belirli bir sıra izlenir. Ancak evreler birbirlerinden keskin çizgilerle ayrılamaz. Bu evrelerdeki hareketlerin gelişiminde farklılıklar görülebilir. Örneğin, çocuk fırlatma evresinde iken başlangıç evresinde, yakalama evresinde ilk evrede, koşma da ise olgunluk evresinde olabilmektedir. Böyle olmasının sebebi beden bölümlerinde gerçekleşen hareketlerin birbirinden farklı gelişim evresinde olmasıdır (Aslan, 2015).

Başlangıç evresi (2-3 yaş), bu dönemde hareketler ya fazla abartılı ya da aşırı sınırlıdır. Çocuktaki koordinasyon ve ritim bu evrede oldukça zayıftır. Bu dönemde çocuklar, bedenlerini anlamaya ve tanımaya çalışırlar. Hareketteki yeteneklerinin ne olduğunu anlamak için denemeler yapıp, çaba gösterirler (Çoknaz, 2016).

İlk evre (4-5 yaş), kontrol ve koordinasyonun arttığı evredir. Bu nedenle çocuğun yaptığı hareketlerde uyum ve kontrol meydana gelmeye başlamıştır. Buna rağmen abartma ve sınırlama mevcut olmaya devam etmektedir (Özer ve Özer, 2012, s: 122).

Olgunluk evresi (6-7 yaş), bu dönemde hareketler yeterli ve kontrollüdür. Beş ve altı yaşlarına ulaşan çocukların bu evreye gelmiş olmaları gerekir. Bu dönemdeki çocuklar spora başlatılmamalıdır. Ancak uygun kullanılan araç ve gereçlerle hareket eğitimlerine başlatılması doğru olacaktır (Çoknaz, 2016).

Bu dönem ve beraberindeki hareketler çocuğun 3.yılında gelişim göstermeye başlayıp 7 yaşa kadar devam eden bir süreçtir. Bu yıllarda vücutlarının hareket potansiyellerini keşfederler. Koşup, sıçrarken, fırlatıp, yakalarken, vücutlarını denge halinde tutmaya çalışırken deneyip, keşif yaptıkları yıllardır. Temel motor becerilerinin oluşması, vücutlarını kontrol etmelerini sağlamalarına, bundan sonra ortaya çıkacak olan daha karışık becerilerin oluşmasına, sporda yer alacak hareketlere ve pek çok eğlenceli aktiviteyi yapabilmelerine yardımcı olmaktadır. Temel motor beceri gelişimi üç gruba ayrılmaktadır. Bir yere doğru vücutlarını hareket ettirebilme (lokomotor), dengelerini koruyabilme (denge), bir nesneden güç alma veya bir nesneye güç verme (nesne kontrol) olmak üzere üç bölümü kapsamaktadır (Tepeli, 2007).

2.13.3.1. Temel Lokomotor Beceriler

Çocuğun yürüyebilmesi, koşabilmesi gibi becerileri temel lokomotor beceriler olarak adlandırılmaktadır. Bazı temel hareketlerde kalıtımın etkili olduğu savunulurken, yapılan hareketin temelinde çevrenin etkili olduğu bulunmuştur (Gül, 2012).

Yürüme

Çocukta yürüme becerisi yaşamının ilk iki yılı içerisinde meydana gelmektedir. Yürüme hareketinin başlangıcında çocuk kontrolsüz şekilde hareket etmekte, ancak dengenin bozulma ihtimaline karşın hazır bulunmaktadır. İki yaş döneminden sonra çocuğun bacakları daha güvenlidir. Üç yaşın sonunda yürümede adımlar gittikçe düzelmektedir. Dört-yedi yaş döneminde ise yürüme tam anlamıyla meydana gelmektedir (Pedük, 2011, s: 77- 78).

Koşma

Çocuk, 18 aylık olması itibariyle koşma hareketi yapmaya başlar ancak bu iki ayağını da yerden kesen uçuş hareketi değildir. Koşmada olgunlaşma aşaması 2 ve 3 yaşlarında ki dönemdir. 7 yaş itibariyle de cesaretlendirilmesi ve pratik yapmasıyla beraber tamamen kazanmış olur (Tepeli, 2007).

Atlama

Sıçrayarak atlama, temelde iki hareket birleşimiyle oluşmaktadır. En zor becerilerden biri olması sebebiyle en son gelişir. Bu atlayışta, vücudun açılması şartı vardır. Kalça, diz ve ayak bileğinin de bükme hareketi yapması gerekmektedir. Yatay atlama ise, yürüme ve koşma kazanıldıktan sonra gelişir. Dengenin iyileşmesi, kuvvetinde artmasıyla bu beceri kazanılmaktadır. Yatay atlama iki ayak üzerinde ileriye doğru olacak şekilde sıçrama hareketi olarak tanımlanmaktadır (Gül, 2012).

Sıçrama

Sıçramadan bahsedilirken ayakların ve vücudun yerden yukarıya yükseltilmesi daha sonra ise yükselen ayakların ve vücudun yere inmesidir. Bunu gerçekleştirebilmek için çok iyi denge ve koordinasyon gerekmektedir. Bu beceri yaklaşık 2.5 yaşında uygulanır. 3 yaş sonlarında kısa yükseklikteki engellerin üzerinden kısa koşulu sıçramalar yapabilirler. 3-6 yaş aralığında sıçramanın gelişimi halen yavaş ilerlemektedir. Yan sıçrama ve tek ayak sıçrama en çok kullanılan becerilerdir. Sıçramada 4 yaştan başlayarak 5 yaşta gelişim görülmektedir. En çok gelişmenin

yaşandığı yaş ise 6'dır. Çocuğun çizgiye basmayacak şekilde uzun atlaması, uzun-yüksek şeklinde duruştan kapalı ayakla sıçraması beş yaştan itibaren görülür ve uygulanabilir (Akınbay, 2014).

Sekme

Çocuğun sekme becerisini meydana getirebilmesi için yürüme ve tek ayak üzerinde sıçrayabilme hareketini yapabilmesi ve dengede durabilmesi gerekmektedir. Bu beceride başarılı olunabilmesi aktif şekilde koşabilmeye bağlıdır (Tepeli, 2012, s: 111).

Yana Kayma

Bu beceride, kollar vücudun yanındadır. Ayaklar bitişik ve aynı çizgidedir. Yürüyüşün yapılacağı yöne doğru, o yöndeki ayakla ilk adım atılır. Kalan ayakta adım atılan ayağın yanına getirilir. İlk şekil alınmış olur. Çocuklar 3-4 yaşında bu beceriyi yapabilirler. 5 yaşında ise bu beceri olgunlaşır (Gül, 2012).

Nesne Kontrol Beceriler

Nesne kontrol becerileri, el ve ayakların kullanılmasıyla gerçekleşmektedir. Nesnelere güç olarak ve nesnelere güç uygulayarak ortaya çıkan becerilerdir. Bu beceriler lokomotor ve denge gibi becerilerden daha sonra ortaya çıkmaktadır. Çünkü içerisinde lokomotor hareketleri ve dengeyi barındırır (Tepeli, 2007).

Yakalama

Yakalama, eller veya eller ile beraber vücudun farklı kısımları tarafından hareket halindeki bir nesneyi kontrol altına almak olarak tanımlanmaktadır. Çocukların yakalama deneyimleri ilk olarak bacakları açık şekilde oturduklarında ona karşı yuvarlanan topu elleri veya ayaklarıyla durdurmalarıdır. Yaşları geçtikçe top yakalama becerileri de gelişmeye başlar. 3-4 yaşına gelinmesiyle beraber yakalama becerileri gelişir. Ellerini sepet şeklinde açarlar veya paralel olarak uzatabilirler. Yakalama becerisinin gelişimi özellikle 6-7 yaşlarındadır. Önemli olan çocuğun topu yakalamak adına tepki göstermesidir. Eğer çocuk hiçbir reaksiyon göstermiyorsa ileriki dönemlerde yakalama ile ilgili becerilerde gerilikler olma ihtimali yüksektir (Akınbay, 2014).

Tenis Topu Fırlatma

Genel olarak altı aylık çocuklar kaba davranış olarak fırlatma becerisinde sınırlı davranış gösterirler. Bir yaşından önce kısa mesafeye top atabilirler. Guttridge (1939), iki ve üç yaşındaki çocukların iyi bir fırlatma becerisine sahip olmadıklarını söylemiş, bu becerinin dört yaşından sonra geliştiğini dile getirmiştir. Beş ve altı yaş çocuklarının ise fırlatma becerilerinin yeterli düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Tüm bunlara rağmen çocuklar arasında bireysel farklılıklar olduğu için aynı yaşta bulunan çocukların fırlatma becerilerinde farklılıklar görülebilir (Sarı, 2001, s: 61).

Ayakla Vurma

Ayakla vurma, bir nesneye ayakla vurarak ona uygulanan güçtür. 18 aylık bir bebek topu ayağı ile iter ancak yaptığı gerçekten topa vurmaktan değildir. 2-3 yaşlarında çocuk topa gergin bir biçimde vurabilir ve çok az yaptığı vücut hareketi söz konusudur. 3-4 yaşındaki bir çocuk, topa vururken vurduğu ayağını geri çekerken bacağını bükme hareketini yapabilir. 4-5 yaşlarındaki çocuk, kolunu ileri ve geri şeklinde savurma hareketini yapabilir. 5-6 yaşlarındaki çocuk ise yetişkin gibi doğru bir teknik kullanarak topa vurma hareketini yapabilir (Mülazımoğlu Ballı, 2006).

Denge

Birçok psiko-motor hareketin meydana gelebilmesi için vücudun denge halinde durabilmesi gerekmektedir. Yapılan çalışmalara bakıldığında çocuğun iki yaşından önce denge becerisini kazanmasının zor olduğu görülmüştür. Çocuk üç yaş döneminde tek ayak üzerinde üç veya dört saniye durabilirken, dört yaşına geldiğinde ise dairesel çizgi üzerinde başarıyla yürüyebilmektedir (Beken, 2009, s: 45).

2.13.4. Sportif Hareketler Dönemi (7-12 Yaş)

Yedi yaş ve sonrasını kapsayan dönemdir. Hareketlerin kontrolü ve hayata geçirilmesi oldukça iyi düzeydedir. Bu yaş çocuğu takım oyunları oynayabilir ve farklı spor alanlarında yer alabilir (Ulutaş ve ark., 2017).

2.14. Psiko-Motor Gelişimi Etkileyen Faktörler

2.14.1. Kalıtım

Motor beceriler vücut yapıları tarafından meydana getirilmekte ve bu vücut yapıları da genetik bir temele dayanmaktadır. Motor gelişimde de kalıtımın önemli

derecede etkili olduğu düşünölmektedir. Kalıtım kavramı, becerilerin meydana gelmesi için temel olan aşamayı hazırlamaktadır. Çocukların büyüme ve gelişmedeki hızları sahip oldukları genlerle belirlenir. Çocuğa ne kadar deneyim ve öğrenme için fırsatlar verilirse verilsin bu durum doğuştan gelen kapasitesini önemli derecede artırmaz. Ancak doğuştan birçok özel yeteneğe sahip olan bir çocuk, olumlu çevre koşullarına sahip olmaz, kısıtlı bir çevrede bulunursa var olan yeteneklerini geliştiremez (Özer, Özer, 2012, s: 51).

2.14.2. Cinsiyet

Cinsiyetin çocuğun gelişimi üzerindeki etkisi içinde bulunduğu çevrenin koşullarından etkilenmektedir. Doğdukları an itibariyle cinsiyetlerinin gerektirdikleri ne ise çocuklardan bunları yapmaları beklenmekte ve bu durum çocuklarda sosyal açıdan bir baskı yaratmaktadır. Okulda da öğretmenleri tarafından çoğunlukla bu durum devam ettirilmektedir (Kuru ve Köksalan, 2012).

2.14.3. Beslenme

Büyüme en çok etkileyen faktörlerden biri beslenmedir. Yetersiz beslenme büyüme ve gelişmeyi etkilediği gibi zihinsel ve motor becerilerin gelişimini de olumsuz yönde etkilemektedir. Kişide gerçekleşen yetersiz beslenmenin ne zaman olduğu, ne yoğunlukta olduğu ve ne kadar sürdüğu oldukça önemlidir. 14 yaşındaki bir çocuğun kaba motor performansında hamilelik süresi boyunca kullanılan alkol, sigara, kafein, aspirinin etkileri üzerinde araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada özellikle kafein ve aspirinin kaba motor becerilerdeki performansı azalttığı ortaya konmuştur (Sarı, 2001, s: 16).

2.14.4. Aile Tutumları

Hoşgörölü bir aile tutumu çocukların bağımsızlığını desteklemektedir. Böylelikle çocuk bağımsız olarak fiziksel olan etkinliklere katılmaktadır. Bu etkinliklere daha fazla katılan çocuk becerilerini daha kolay keşfeder, kendini geliştirir, becerilerini çeşitlendirir. Aşırı koruyucu ve otoriter tutuma sahip olan ailelerin çocuklarının ise hareketleri engellendiği için devamlı olarak itaatkâr olmaya zorunlu bırakılırlar. Çocuğun hareketleri kısıtlanır. Bu durumda becerilerini yeterince geliştirememesine neden olmaktadır (Şeker, 2015).

2.14.5. Sosyo-Ekonomik Düzey

Yapılan araştırmalarla, farklı sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların motor gelişim özellikleri açısından önemli bir farklılık olmadığı ortaya koyulduğu gibi önemli derece farklılık olduğunu gösteren araştırmalarda yapılmıştır. Sosyo-ekonomik düzeyi iyi ailelere sahip olan çocuklar eğitim ve öğretim görebilme açısından daha şanslı görülüp, daha fazla avantaja sahip olabilmektedir. Sosyo-ekonomik düzeyin iki alt basamağı olan zekâ uyarıcıları ve beslenme alışkanlıkları çocukların motor gelişimleri üzerinde dolaylı yoldan dahi olsa etkili olmaktadır. Çevresel şartları olumlu olan çocuklar uygun oyun alanları sağlanabilmeleri açısından da şanslıdır. (Uygun ve Yamaner, 2017).

2.14.6. Olgunluk Düzeyi (Olgunlaşma)

Bu konuda yapılan çalışmalarda birbirinden farklı olgunlaşma düzeyine sahip olan çocukların beceri kazanmalarının ve sergiledikleri performansların farklı olduğunu göstermiştir (Tepeli, 2012, s: 99).

2.15. Bilişsel Gelişim

Biliş; dikkat, örüntüyü tanıma, bilişsel nörobilim, duyuşsal kayıt, bellek gibi bireyin yaşadığı süreçleri ve yapıları içinde barındıran bir terimdir. Bu süreçler yaş ile beraber gelişim göstermektedir. Bilişsel gelişim ise, her çeşit gelişim alanıyla ilişki halinde olan, doğum itibarıyla gerçekleşen, çevre ile etkileşim içinde olmayı sağlayan, bilginin kazanılıp kullanılmasına yardım edip, dünyanın anlaşılmasında etkili olan, bilgiyi saklama, düzenleme, yorumlama, değerlendirme ve kullanımıyla ilgili tüm bilişsel süreçleri kapsayan bir alandır (Koçak ve ark., 2015).

Bilişsel gelişim, diğer tüm gelişim alanlarıyla ilişki halinde olan zekâ gelişimini de içine alan önemli bir gelişim alanıdır. Okul öncesi dönemde olan çocukların pek çok bilişsel görevi başarıyla yerine getirmesi beklenmektedir. Örneğin, basit kavramları oluşturma, konuşmayı öğrenebilme, çevredeki düzeni anlayabilme, insanları, nesnelere isimleriyle, kategorilerle sınıflandırma yapma çocuğun yerine getirmesi gereken bilişsel gelişim alanındaki görevlerden bazılarıdır (Ramazan ve Demir, 2011).

Piaget, Bruner ve Vygotsky çocuğun çevresini, içinde bulunduğu dünyayı, farklı yaşlarda iken neden ve nasıl bu şekilde gördüğünü ve nasıl algıladığını belirleyip, anlatmaya çalışmışlardır (Senemoğlu, 2013, s: 34).

2.15.1. Piaget'e G6re Bilişsel Gelişim İle İlgili Kavramlar

Zekâ

Zekâ kavramı birçok bilim insanı tarafından farklı olarak tanımlanmıştır. Piaget, bireyin içinde bulunduğu çevreye etkin bir şekilde uyum sağlayabilmesi olarak açıklamıştır. Zekânın ölçülebildiğini asla kabul etmeyip, zekâ testlerini tamamen reddetmiştir. Ancak dil gelişiminin zekâyla ilgili olduğu günümüzde bilinmektedir. Günümüzde "zekâ geriliği" olarak adlandırılan hastalıklar vardır. 2 yaşına kadar çocuğun ses çıkarmamasının zekâyla bir ilişkisi yokken, 2 yaşından sonra ortaya çıkan dil gelişiminin zekâyla bağlantısı vardır. Bu durumla ilgili pek çok görüş mevcuttur (Üstündağ, 2014, s: 10).

Şema

Çocuğun çevresini anlama ve uyarılara yanıt verebilme sürecinde meydana gelen hareketlerin temel yapısını oluşturan bilişsel yapı şema olarak adlandırılmaktadır (Atay, 2012, s:145). Şemaların oluşumu kişinin yaşamı boyunca devamlılık göstermektedir. Bebek gelişimsel açıdan ilerleme yaşadıkça oluşan şemalar farklılaşmaktadır. Şemaların sayısı artarken, şemalar niteliksel olarak da karmaşık bir şekle dönüşmektedir (Ahioğlu Lindberg, 2011).

Özümlenme- Uyum Kurma

Çocuğun yeni bir bilgiyi zihninde var olan şemaları kullanarak algılaması veya var olan şemaların içine yerleştirmesi özümlenme olarak adlandırılmaktadır. Uyma, eski şemalar işe yaramamaya başladığında yeni şemalar oluşturarak yeni oluşan bilgilere uyum sağlamaktır. Çocukların ilk kez köpek gördüklerinde bu yeni bilgiyi diğer şemaların içine yerleştirmeye uğraşmaları özümlenmedir. Bazı köpeklerin evcil, bazı köpeklerinde saldırgan olduğunu sonradan öğrenirler. Bu da uyma olarak adlandırılmaktadır. Böylece çocuklar bilgi kazanıp, dünyayı anlamaya başlarlar (Yazgan İnanç ve ark., 2008, s: 115).

Dengeleme

Bireyin özümlenme ve uyumlama sürecini yaşayarak bir dengeye ulaşmasıdır. Zihin her zaman denge halinde bulunamadığı için, dengesini sağlamaya çalışmaktadır. Kişi, çevreden edindiği bilgileri mevcut şemalarla örtüşen yeni bilgiyle dönüşümle yapılandırmaktadır (Üstün Memiş, 2014, s: 4).

2.16. Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı

Piaget'ye göre çocuk dünyada pasif alıcı konumunda değildir. Bilgiyi kazanmak adına aktif bir role sahiptir. Birbirlerinden farklı yaşlarda olan çocukların ve yetişkinlerin dünyaları birbirleriyle aynı değildir. Piaget, bu dünyalardaki farklılıkların nedenlerini incelemiştir. Kişinin dünyayı anlamasını sağlayan bilişsel süreçleri kuramıyla açıklamaya çalışmış, bunu da biyolojik ilkelere dayandırmıştır. Ona göre gelişim, kalıtım ve çevrenin birbirleriyle olan etkileşiminin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Senemoğlu, 2013, s: 34).

2.16.1. Duyusal-Motor Dönem (0-2 Yaş)

Bebek dış dünyayı keşfederken duyularını ve motor becerilerini kullanmaktadır. Sembolik düşünme evresine doğru aşama aşama gelişme göstermekte ve kendisini nesnelere ayırmaktadır. Kendi eylemleriyle nesnelere varlığını tanıyıp, amaç doğrultusunda nesnelere harekete geçirmektedir. Bu evrede iki yaşın son zamanlarına doğru nesne kalıcılığı kavramını kazanmaktadır. Dönemin sonunda ise zaman ve mekân boyutlarıyla ilgili geçici olarak neden-sonuç ilişkisini kurmaya başlamaktadır (Eren, 2015, s: 15).

2.16.2. İşlem Öncesi Dönem (2-7 Yaş)

Anaokulunda geçirilen döneme denk gelen evredir. 2 ve 7 yaşları arasında kapsamaktadır. Bu dönemde çocuk benmerkezcidir. Sözcükler ve nesnelere arasındaki ilişkiyi anlamaya, önüne açılan yeni dünyayı da keşfetmeye başlamaktadır (Ünüvar, 2006).

Sembolik Oyun

Dönemin en önemli özelliği sembolik oyunun ortaya çıkmasıdır. Bir sopayı at yerine kullanabilmekte, annesini taklit edip bebeğini besleyebilmektedir. Taklit ettiği her ne ise onun ne anlama geldiğini bulmaya çalışmaktadır. Çocuk bu tarz oyunları oynayarak gerçek yaşama hazırlanmaktadır (Baran, 2011, s: 143).

Benmerkezcilik

Bu dönemin en önemli eksikliği başka insanların sembolik olan bakış açısını kendi bakış açısından ayırt edememektir. Yani benmerkezcilik (egosantrizm) bu dönemin belirgin özelliğidir. Çocuklar sadece kendi bakış açılarına odaklanır ve başka insanların da onlar gibi düşünüp, hissettiğine inanırlar (Berk, 2013, s: 321).

Animizim

Çocuklar 4-6 yaş döneminde oyuncaklarıyla canlıymış gibi konuşabilmektedir. Bebeğinin canının yandığını düşünüp onun üzerine titremesi, cansız nesneye canlıymış gibi davranması animizimdir (Doğan, 2013).

Odaklanma

Bu dönemde çocuklar benmerkezcidir. Bu sebeple olayın bir yönüne dikkatlerini verip, ayrıntıya odaklanıp, diğer yönlerini kaçırabilmektedirler. Örneğin, Piaget'nin sıvı ile ilgili deneyi odaklanmaya bir örnektir. Çocuklar, eşit ölçüde olan sıvılardan uzun ve dar bir kaptaki olanın, yayvan ve geniş olan kaptaki sıvıdan daha fazla olduğunu ifade ederler. Çünkü burada kabın şekline odaklanıp diğer özelliklerine dikkat etmemişlerdir (Kırlar, 2006, s: 12).

Tersine Çevirebilirlik

İşlem öncesi dönemde çocuklar tersine çevirebilirlik kavramından yoksundur. Mantıksal düşünebilme yeteneğine sahip değildirler. Örneğin, aynı biçimdeki iki bardağa eşit ölçüde su doldurulur. Çocuklara su miktarının aynı olduğu veya olmadığı sorulur. ‘‘Aynı’’, yanıtını verirler. Bardaklardan bir tanesinde su aynı şekilde kalır. Diğer bardaktaki su daha kısa ama geniş bir bardağa çocuğun önünde koyulur. Tekrar su miktarlarının eşit olup olmadığı sorulur. Verilen cevap, kısa ve geniş bardaktaki suyun daha az olduğu, uzun bardaktaki suyun daha fazla olduğudur (Atay, 2012, s: 152).

Korunum

Çocuk bu dönemde korunum kavramını kazanmamıştır. Korunum, nesne ya da nesne gruplarının fiziksel biçiminde ya da bulunduğu mekândaki konumda değişiklik olduğunda, nesnenin, miktarında, hacminde, sayısında ve diğer özelliklerinde değişiklik olmayacağı ilkesidir (Ünüvar, 2006).

Sınıflandırma

Sınıflandırma, nesnelere, kişileri ve düşünceleri bir veya birden fazla şemaya koyabilme yeteneğidir. Piaget, çocukların işlevselliğin öncesindeki dönemde bir takım oyuncakları alıp, kırmızılar ve maviler diye gruplara ayıramayacağını belirtmiştir. Ayrıca işlem öncesi dönem çocukları oyuncakları büyüklük ve küçüklük açısından da sıralayamamaktadırlar (Ömeroğlu, ve Kandır, 2005, s: 32).

Özelden Özele Akıl Yürütme

Çocuk işlem öncesi dönemdeyken tümünden gelim ve tümevarım yollarını kullanamamasına karşın özelden özele akıl yürütme yapabilmektedir. Örneğin: çocuk her sabah kahvaltısında yumurta yediğinde, kahvaltısında yumurta yemediği gün kahvaltı yapmadığını düşünebilir (Üstündağ, 2014, s: 17).

2.16.3. Somut İşlemler Dönemi (7-11 Yaş)

Bu dönem mantık dönemi olarak da tanımlanmaktadır. Çocuklar, problemleri çözerken kullanabilmek için çevrelerindeki nesnelere, olay ve kavramları sıralayıp, sınıflayıp, örgütlemeye yapabilirler. Bu dönemde çocuklar düşüncelerinde daha mantıklıdır. Benmerkezcilikten uzaklaşabilirler. Somut problemleri çözerken, soyut problemleri çözemezler. Piaget, çocuğun yedi yaşında sayı ve miktar korunumunu, dokuz yaşlarında ağırlık korunumunu, on iki yaşta ise hacim korunumunu kazandığını söylemiştir (Kılınç, 2011).

2.16.4. Soyut İşlemler Dönemi (11 yaş ve üstü)

Kişi artık problemleri değişik şekillerde ele alabilmektedir. Bu dönemde kişi zihinsel işlemleri yapabilir, hipotezler kurup, doğru veya yanlış olup olmadıklarını kontrol edebilir, soyut kavramlarla ilgili fikir yürütebilmektedir. Soyut işlemlerin gelişebilmesi için bunu destekleyici bir çevrede bulunması gerekmektedir. Yani olgunlaşmanın yanı sıra ergenin yaşantıda kazanması gerekmektedir. Piaget, birçok yetişkinin bu evreye gelemediğini belirtmiştir (Kırlar, 2006, s: 15).

2.17. Piaget'e Göre Bilişsel Gelişimi Etkileyen Faktörler

2.17.1. Olgunlaşma ve Aktif Yaşantı

Bilişsel gelişimde kişinin ilerleme yaşayabilmesi için biyolojik olgunluğa erişmesi ve bunun yanı sıra çevreyle etkileşim halinde olarak yaşantı elde etmesi gerekmektedir. Bilişsel gelişim olgunlaşma ve yaşantı arasındaki etkileşimin bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır (Senemoğlu, 2013, s: 35).

2.17.2. Toplumsal Aktarım

Piaget'nin kuramında toplumsal bağlamda çevredeki diğer kişilerle etkileşim halinde olmanın önemi üzerinde durulmuştur. Diğer insanlarla iletişim kuran kişi, toplumun yasa ve kurallarını öğrenmektedir (Ahioglu Lindberg, 2011, s: 3).

2.17.3. Dengelenme

Çocuğun bulunduğu çevreye uyum sağlayabilmesi için, bilgileri organize edebilmesi önemlidir. Alt düzey bir dengeden üst düzeydeki dengeye ulaşmaya çalışmaktadır. Çocukların kendilerine özgü olan bilişsel dengesi mevcuttur. Çocuk yeni bir olay, kavram ya da bir nesne ile karşılaştığında dengesinde bozulma yaşanmaktadır. Dengesi bozulduğu için bu nesne, olay veya kavramla etkileşim içerisine girip, yeni yaşantılar kazanmakta, oluşan bu yeni yaşantılarla çevresine uyum sağlamaktadır. Söz ettiğimiz bu denge değişken halde olup, kesinlikle durağan değildir. Öğrenmenin ve gelişimin yaşanabilmesi için devamlı olarak bu dengenin bozulması, bozulan dengenin tekrar kurulması gerekmektedir (Atay, 2012, s: 144,145).

2.18. Bruner'in Bilişsel Gelişim Kuramı

Jeroma Bruner'e göre gelişim, eylemsel, imgesel ve sembolik olmak üzere üç aşamanın sonucunda meydana gelmektedir (Kol, 2011).

2.18.1. Eylemsel Dönem (0-3 Yaş)

Çocuk nesnelere doğrudan etkileşim içindedir. Bu evrede çocuk yaşayarak deneyerek öğrenmektedir. Bu evrede çocukların en kolay anlayabildikleri eylemlerdir. Çocuk davranışlarıyla iletişim kurmaktadır. Eğitilebilecek bir dönemdedir (Üstün Memiş, 2014, s: 13).

2.18.2. İmgesel Dönem (4-6 Yaş)

Bu yaş döneminde görsel bellek gelişmekte bu sebeple bilgi imgelerle taşınmaktadır. Çocuğun kararları dile dayalı değildir. Duyu organları yoluyla duyuusal etkiler edinir, kararları da buna bağlıdır. Çocuk bir nesneyi veya olayı ne şekilde algılayarsa zihninde de o biçimde canlandırmakta ve görmesine gerek olmadan resmedebilmektedir. Bu evre Piaget'in dönemlerinden işlem öncesine döneme karşılık gelmektedir (Eren, 2015, s: 18).

2.18.3. Sembolik Dönem (7 Yaş ve Üzeri)

Çocuk bu dönemde hareketleri ve imajı aracılığıyla bilgi toplamaktadır. Bu bilgiyi kullanıp, soyut düşünceleri ve soyut kavramları anlayabilmektedir. Düşüncenin yüksek düzeylerine doğru ilerleme göstermektedir (Ünüvar, 2006).

2.19. Vygotsky'nin Bilişsel Gelişim Kuramı

Lev Vygotsky, Piaget ile aynı dönemde yaşayan bir Rus psikologtur. Vygotsky, çocuğun içinde bulunduğu sosyal çevrenin bilişsel gelişimi üzerinde etkili olduğunu savunmuştur. Onun bilişsel gelişim kuramı, çocuğun bağımsız problem çözmesiyle yani "gerçek olan gelişim düzeyi" ile yetişkinin rehberlik etmesiyle ya da yetenekli olan akranlarla iş birliği yaparak problem çözmesiyle yani "gizil gelişim düzeyi" arasındaki farktır. Bunu da "yakınsak gelişim alanı" olarak adlandırmıştır. Ona göre sosyal çevrede çocuk aile ve akranlar tarafından beslendikçe olumlu yönde bilişsel gelişimi etkilenmektedir. Vygotsky, bu yakınsak gelişim alanıyla çocuğun işbirliği içinde daha iyi öğreneceğini savunmuştur. Örneğin, çocuk çarpım tablosunu öğrenirken, bu konuyu daha iyi bilen biriyle çalışırsa öğrenmesi daha güçlü olacaktır. Buda işbirlikçi öğrenmedir (Kol, 2011).

1-Anlamlandırma: Vygotsky, çocuklar öğrenme sürecini yaşarken bilim ile ilgili kavramları ve edindikleri düşünceleri çevrelerinde bulunan yetişkinlerden öğrendiklerini düşünmektedir. Yani ona göre sosyal etkileşimin çocuğun hayatında önemli yeri vardır (Şirin, 2008).

2-Bilişsel Gelişim Araçları: Çocuğun bilişsel gelişimini sağlayan araçlar, kültür, dil ve çocuk için çevresinde bulunan önemli kişilerdir. Bunların ne şekilde olduğu, kapasitesinin ne kadar olduğu bilişsel gelişimi şekillendirmekte ve gelişim hızını etkilemektedir (Atak, 2017).

3-Yakınsak Gelişim Alanı: Ona göre bu kuram, bu evreler içerisinde gerçekleşmektedir. Bilişsel gelişim bu dönemler ile sınırlıdır. Vygotsky, gelişimi sınırsız bir silindire benzetmiştir. Bu silindirin tabanında çocuğun yardımsız çözeceği problemler, tavanında ise yetişkin yardımıyla çözebileceği problemler vardır. Yakınsak dönemi tamamlayan çocuk üst basamak dönemlerdeki gelişime geçebilmektedir (Şirin, 2008).

2.20. Denver II Gelişimsel Tarama Testi'nin Sosyo-Demografik Değişkenlerle İlişkisi

Cinsiyet değişkeninin, DENVER II' de yer alan gelişim alanlarıyla ilişkisi

Geçmişten günümüze cinsiyet rollerindeki ayrımcılığın ortadan kalkması, tüm gelişim alanlarında kız ve erkek ayrımı yapılmadan eşit olarak desteklenmesi, günümüzde sosyal alanda ve günlük yaşam becerilerinde kız ve erkeğe verilen rollerin değişmesi, cinsiyet ayrımı yapılmadan her iki grubunda desteklendiği görülmektedir. Literatüre bakıldığında kız çocuklarının, erkek çocuklarına göre dil gelişimlerinin daha hızlı geliştiği söylene dahi günümüzde çocukların eşit şartlarda desteklenmesi ve cinsiyet ayrımı yapılmaması nedeniyle bu durum ortadan kalkmıştır. Özellikle 3-6 yaş dönemi çocukların okul öncesi eğitime devam etmesi cinsiyet rollerinin kazanılmasında ve ayrımcılığın ortadan kalkmasında yararlı olabilmektedir. Çocukların tüm gelişim alanlarının desteklenmesinde kız ve erkek fark etmeksizin bir arada olmasının bu ayrımı ortadan kaldırdığı düşünülmektedir.

Aile gelir durumu değişkeninin, DENVER II' de yer alan gelişim alanlarıyla ilişkisi

Literatür incelendiğinde, ailenin gelir düzeyinde artış yaşandıkça çocuğa gelişim alanlarıyla ilgili sağlayabileceği olanak ve uyarıcılarda artış gösterebilmektedir. Çocuklara imkânlar sunulmasının, deneyim kazanmaları açısından tüm gelişim alanlarına yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Yeterince fırsat sunulmayan, beslenme açısından eksik kalan, uyarıcılarda azlık yaşayan çocukların gelişim alanlarında sorun yaşanabilmektedir.

Anne ve baba eğitim durumu değişkeninin, DENVER II' de yer alan gelişim alanlarıyla ilişkisi

Literatür incelendiğinde, anne ve baba eğitim durumu yükseldikçe çocuğa karşı olan tutum davranışlarının da olumlu yönde değiştiği belirtilmektedir. Anne ve baba çocuklarının gelişim alanlarını daha doğru ve bilinçli destekleyebilmekte iletişimlerini olumlu yönde olabilmektedir. Ancak eğitim düzeyi her ne kadar etkili olsa da önemli olan ebeveynlerin öğrenmeye ne kadar açık olduğudur. Kendini geliştiren ve yeniliklere açık anne ve babalar çocuklarına her zaman yararlı olabilmektedir.

Ailedeki çocuk sayısı değişkeninin, DENVER II' de yer alan gelişim alanlarıyla ilişkisi

Kardeşi olan çocuklar birbirleriyle devamlı etkileşim ve temas halinde buldukları için sosyal gelişimleri olumlu etkilenebilmektedir. Ancak literatüre bakıldığında ailede birden fazla kardeşe sahip olma durumunun çocuğa öncelik verilmesi ve verilen ilginin azalması açısından olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülmektedir. Ailedeki çocuk sayısı arttıkça anne ve babanın göstereceği ilgi bölünebilmektedir. Kardeş sayısının yanı sıra önemli olan ailenin çocuğu için ne kadar zaman harcadığı ve ilgi gösterdiği.

Annenin çalışıp çalışmama durumu değişkeninin, DENVER II' de yer alan gelişim alanlarıyla ilişkisi

Literatüre bakıldığında 0-3 yaş döneminde annenin çocuğuyla geçirdiği zamanın güvenli bağlanma yaşanması ve çocuğun gelişim alanları için olumlu yönde etkisi vardır. 3-6 yaş döneminde ise çocukta sosyalleşmenin sağlanabilmesi ve gelişim alanlarının olumlu yönde desteklenebilmesi için okul öncesi kurumla tanışması gerekmektedir. Anne çalışsa veya çalışmasa dahi önemli olan çocuğuyla geçirdiği zamanın kalitesidir. Annenin çocuğuyla geçirdiği etkin ve aktif olarak temas halinde bulunduğu zaman aralığı çocuğun gelişim alanlarını olumlu yönde destekleyebilmektedir.

Çocuğa kimin baktığı değişkeninin, DENVER II' de yer alan gelişim alanlarıyla ilişkisi

Çocuğun her türlü bakımını sağlayan kişinin çocukla kurduğu bağ ve ihtiyaçlarını düzenli bir şekilde karşılıyor olması gelişim alanlarını olumlu yönde etkilemektedir. Çocuğun bakımını sağlayan kişi her kim olursa olsun onunla geçirdiği zamanın kalitesi, gelişim alanlarını desteklemesi, çocuğa sağladığı fırsat ve deneyimler çocuğun gelişiminde önemli rol oynamaktadır.

Anaokulu/kreşe gidip gitmeme durumu değişkeninin, DENVER II' de yer alan gelişim alanlarıyla ilişkisi

Literatür incelendiğinde, okul öncesi eğitimin çocuğun tüm gelişim alanlarına olumlu yönde faydası olduğuna değinilmektedir. Okul öncesi eğitim çocuğun sosyalleşmesini sağlarken, çocuklara yönelik hazırlanan ve uygulanan doğru eğitim programlarıyla dil, ince ve kaba motor gelişimlerine de faydalı olabilmektedir. Okul öncesi eğitim

kurumları çocuklara çeşitli fırsatların tanındığı, hayatı deneyimledikleri, akran ilişkilerini yaşadıkları, oyun ve etkinliklerle, uyarıcıların zengin olduğu bir ortam olması sebebiyle çocuklar üzerinde olumlu etkiye sahiptir.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizine ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tiptedir. Araştırmada İstanbul Üsküdar ilçesinde yaşayan 3-6 yaş grubu çocukların gelişim düzeylerinin belirlenmesi ve çocukların gelişimlerinin sosyo-demografik özelliklere göre değişip değişmediğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

3.2. Çalışma Grubu ve Örnekleme

Bu araştırmanın örneklemini İstanbul Üsküdar ilçesinde Zeynep Kamil, Valide-i Atik, Salacak, Selimiye, Aziz Mahmut Hüdayi, Ahmediye, Sultan Murat, Barbaros mahallelerinde yaşayan 3-6 yaş grubu toplam 60 çocuk oluşturmuştur. Araştırmada uygun örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu teknik, vakit ve işgücü açısından ortaya çıkan sınırlılıklar sebebiyle örneklemin kolay bir şekilde ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir kişi ve birimlerden seçilmesidir (Büyüköztürk ve ark., 2012). Çalışmaya katılmayı kabul eden ailelerin çocukları tesadüfi seçilerek çalışma yürütülmüştür. Çocukların gelişimlerini belirleyebilmek için “Denver II Gelişimsel Tarama Testi” (DGTT) kullanılmıştır. Denver II Gelişimsel Tarama Testi’nde yer alan bazı sorular ebeveyne yöneltilmiş, bazı sorular ise çocuğa uygulamalı olarak yaptırılmıştır.

Tablo 1’de araştırmaya katılan çocukların ve ailelerinin sosyo-demografik özelliklerine ait dağılımlar yer almaktadır.

Tablo 1. Araştırmaya katılan çocukların ve ailelerinin sosyo-demografik özellikleri

Sosyo-demografik Özellikler		N	%
Cinsiyet	Erkek	31	51.7
	Kız	29	48.3
Aile gelir durumu	Asgari ücret	11	18.3
	Asgari ücret üstü	49	81.7
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	15	25.0
	Lise	26	43.3
	Üniversite	19	31.7
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	13	21.7
	Lise	28	46.7
	Üniversite	19	31.7
Ailedeki Çocuk Sayısı	1 çocuk	23	38.3
	2 çocuk ve üstü	37	61.7
Anne Meslek	Çalışmıyor	39	65.0
	Çalışıyor	21	35.0
Çocuğa Kim Bakıyor	Anne	44	73.3
	Bakıcı ve diğerleri	16	26.7
Anaokulu/Kreşe gidiyor mu?	Evet	44	73.3
	Hayır	16	26.7

Araştırmaya katılan ailelerde; gelir durumları açısından %81.7 asgari ücret üzerinde; anne eğitim durumları en fazla %43.3 ile lise; baba eğitim durumları en fazla %46.7 ile lise; ailedeki çocuk sayısı açısından en fazla %61.7 ile 2 çocuk ve üstü; anne meslek durumu en fazla %65 ile çalışmıyor; çocuğa kimin baktığı bilgisi %73.3 ile anne ve çocukların %73.3 ile çoğunluğu anaokulu/kreşe gitmektedir (Tablo 1).

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada 3-6 yaş çocuklarının gelişim düzeylerini belirlemek amacıyla ‘‘Denver II Gelişimsel Tarama Testi’’ veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan ebeveynlerin sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla ‘‘Sosyo-Demografik Bilgi Formu’’ kullanılmıştır.

3.3.1. Denver II Gelişimsel Tarama Testi (DGTT)

Denver Gelişimsel Tarama Testi (DGTT), çocuklarda gözlenebilecek gelişimsel problemleri belirleyebilmek amacıyla ilk kez 1967 yılında, Frankenburg ve Dodds tarafından yayınlanmıştır. İlk yayınlanışından bu yana dünyada 50' den fazla ülkede standardize edilerek uygulanmıştır.

DGTT, yaygın kullanımı sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda 1990 yılında Frankenburg ve Dodds tarafından yeniden gözden geçirilerek ve Denver II oluşturulmuştur. Türkiye' de DGTT'nin ilk standardizasyonu 1982 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Nörolojisi bölümü öğretim üyeleri Kalbiye Yalaz ve Shirley Epir tarafından yapılmıştır. 1996 yılında Kalbiye Yalaz ve Banu Anlar; 2009 yılında Kalbiye Yalaz, Banu Anlar ve Birgül Bayoğlu tarafından gözden geçirilmiş ve standardize edilmiştir.

Denver II, 0 – 6 yaş aralığında olan sağlıklı görünümde olan çocuklara uygulanmak amacıyla düzenlenmiştir. Çocuğun yaşına uygun becerileri değerlendiren bu test, gelişimsel gecikmeleri, gelişimsel risklerle karşı karşıya kalan çocukları belirleyebilmede önemli bir yere sahiptir. Denver II Gelişimsel Tarama Testi, Kişisel-Sosyal, İnce Motor-Uyumsal, Dil, Kaba Motor gelişimsel alanları taramak üzere dört bölümde toplanmış 134 maddeden oluşmaktadır.

Denver zekâ testi değil, gelişim tarama testidir. Denver II Gelişim Tarama Testi'nin güvenilirliği için farklı yaş gruplarından çocuklarla birden fazla testör ile çalışılmıştır. Yapılan test sonuçları güvenilirlik açısından karşılaştırıldığında testörler arası uyumluluk %90, test-test uyumluluğun ise %86 'nın altına düşmediği tespit edilmiştir (Yalaz ve ark., 2015).

3.3.2. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Araştırmaya katılan ebeveynler hakkında detaylı bilgi almak amacıyla araştırmacı tarafından sosyo-demografik bilgi formu hazırlanmıştır. Sosyo-demografik bilgi formunda yer alan sorular ise, anne ve babanın yaşı, ailedeki çocuk sayısı, anne, babanın eğitim durumu, annenin mesleği, anne ve babanın medeni durumu, gün içerisinde çocuğa kimin baktığı, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, anaokuluna gidip gitmeme durumu şeklinde sorular yer almıştır.

3.4. Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci aşamasından önce tez çalışması ile 2018/923 sayılı ‘‘Etik kurul izni’’ alınmıştır. Araştırma verileri 23.11.2018 itibariyle üç ay süresince 23.02.2019 tarihine kadar sürmüştür. Veri toplama süreci aşamasından önce ebeveynlere çalışmanın içeriği ve amacı hakkında bilgi verilmiştir. Denver II Gelişimsel Tarama Testi’nin neleri içerdiği, sonucunda ne olabileceği konusunda ebeveynler ‘‘gönüllü olur bilgi formu’’ ile bilgilendirilmiştir. Ayrıca ebeveynlerinden daha detaylı bilgi almak amacıyla sosyo-demografik bilgi formunu eksiksiz bir şekilde doldurmaları gerektiği bilgisi verilmiştir. Bu kapsamda ebeveyne çocuğun gelişimiyle ilgili Denver II Gelişimsel Tarama Testi’nde yer alan bazı soruların uygulamalı olarak yaptırılacağı, bazı sorularında ebeveyne yöneltileceği belirtilmiştir. İstanbul Üsküdar ilçesinde Zeynep Kamil, Valide-i Atik, Salacak, Selimiye, Aziz Mahmut Hüdayi, Ahmediye, Sultan Murat, Barbaros mahallelerinde yaşayan 3-6 yaş grubu toplam 60 çocuk ve ebeveynlerine araştırmacı tarafından ulaşılmış ve Denver II gelişimsel değerlendirme testini kabul eden ailelerin çocukları tesadüfi şekilde seçilerek çalışma gönüllülük esası ile yürütülmüştür. Veri toplama aşamasında Denver II Gelişimsel Tarama Testi birebir ebeveynler ve çocuklar ile araştırmacı tarafından yapılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ve Denver II Gelişimsel Tarama Testi’nden aldığı puanlar analize dâhil edilmiştir. Öncelikle katılımcıların sosyodemografik özellikleri ve Denver II Gelişimsel Tarama Testi’nden aldıkları puanlar neticesinde elde edilen sonuçlara ait frekans ve yüzdeler verilmiştir. Denver II Gelişimsel Tarama Testi çocukların gelişim düzeylerini normal, şüpheli ve anormal olmak üzere 3 boyutta değerlendirirken, çocukların Kişisel Sosyal Gelişim, İnce motor gelişim, Dil gelişimi, Kaba motor gelişimi ve Genel gelişim olmak üzere 5 alanda değerlendiren bir testtir. Bu kapsamda sosyo-demografik özelliklere göre testin sonuçları karşılaştırılırken iki faktörlü ki-kare analizi kullanılmıştır. Denver II Gelişimsel Tarama Testi’ne ait her gelişim alanı ayrı ayrı analiz edilmiş ve bu şekilde raporlanmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22.0 programı kullanılmış ve anlamlılık düzeyi 0.05 olarak belirlenmiştir.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Bu bölümde, çalışmada elde edilen verilerin analiz sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Bu çalışmada İstanbul Üsküdar ilçesinde yaşayan 3-6 yaş grubu çocukların gelişim düzeylerinin belirlenerek, sosyo-demografik değişkenlere göre değişip değişmediği araştırılmıştır.

Tablo 2’de çocukların yaşına göre Denver II Gelişim Tarama Testi sonuçlarına ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 2. Çocukların yaşına göre Denver II Gelişimsel Tarama Testi sonuçlarına ait bulgular

		Çocuğun yaşı ay olarak							
		36-48 ay		49-60 ay		61-72 ay		Toplam	
		n	%	N	%	n	%	n	%
Kişisel Sosyal Gelişim	Normal	18	94.7	20	95.2	19	95	57	95
	Şüpheli	1	5.3	1	4.8	0	0	2	3.3
	Anormal	0	0	0	0	1	5	1	1.7
İnce Motor Gelişim	Normal	19	100	18	85.7	19	95	56	93.3
	Şüpheli	0	0	3	14.3	1	5	4	6.7
	Anormal	0	0	0	0	0	0	0	0
Dil Gelişimi	Normal	6	31.6	16	76.2	16	80	38	63.3
	Şüpheli	12	63.2	4	19	3	15	19	31.7
	Anormal	1	5.3	1	4.8	1	5	3	5
Kaba Motor Gelişim	Normal	18	94.7	12	57.1	16	80	46	76.7
	Şüpheli	1	5.3	9	42.9	3	15	13	21.7
	Anormal	0	0	0	0	1	5	1	1.7
Genel Gelişim	Normal	6	31.6	7	33.3	13	65	26	43.3
	Şüpheli	11	57.9	13	61.9	5	25	29	48.3
	Anormal	2	10.5	1	4.8	2	10	5	8.3

Araştırmaya katılan çocukların %95'i Kişisel Sosyal Gelişim, %93.3'ü İnce Motor Gelişim, %63.3'ü Dil Gelişimi, %76.7'si Kaba Motor Gelişim ve %43.3'ü Genel Gelişim alanlarında “normal” gelişim göstermektedir. Bunun yanında çocukların %3.3'ü Kişisel Sosyal Gelişim, %6.7'si İnce Motor Gelişim, %31.7'si Dil Gelişimi, %21.7'si Kaba Motor Gelişim ve %48.3'ü Genel Gelişim alanlarında “şüpheli” gelişim göstermektedir. Anormal gelişim gösteren çocuklar ise Kişisel Sosyal Gelişim alanında %1.7, Dil Gelişimi alanında %5, Kaba Motor Gelişim alanında %1.7 ve Genel Gelişimde %8.3'tür.

Tablo 3'te çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Denver II Kişisel Sosyal Gelişim alanı sonuçlarının karşılaştırılması için yapılan ki-kare analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 3. Çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Denver II Kişisel Sosyal Gelişim alanı sonuçları

Sosyo-demografik Özellikler		Normal		Şüpheli		Anormal		χ^2	p
		N	%	N	%	n	%		
Cinsiyet	Erkek	29	93.5	1	3.2	1	3.2	.952	.62
	Kız	28	96.6	1	3.4	0	0		
Aile gelir durumu	Asgari ücret	10	90.9	0	0.0	1	9.1	4.927	.09
	Asgari ücret üstü	47	95.9	2	4.1	0	0.0		
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	13	86.7	1	6.7	1	6.7	4.757	.31
	Lise	26	100.0	0	0.0	0	0.0		
	Üniversite	18	94.7	1	5.3	0	0.0		
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	13	100.0	0	0.0	0	0.0	3.609	.46
	Lise	25	89.3	2	7.1	1	3.6		
	Üniversite	19	100.0	0	0.0	0	0.0		
Ailedeki Çocuk Sayısı	1 çocuk	22	95.7	0	0.0	1	4.3	2.854	.24
	2 çocuk ve üstü	35	94.6	2	5.4	0	0.0		
Anne Meslek	Çalışmıyor	37	94.9	1	2.6	1	2.6	.736	.69
	Çalışıyor	20	95.2	1	4.8	0	0.0		
Çocuğa Kim Bakıyor	Anne	41	93.2	2	4.5	1	2.3	1.148	.56
	Bakıcı ve diğer	16	100.0	0	0.0	0	0.0		
Anaokulu/Kreşe gidiyor mu?	Evet	42	95.5	1	2.3	1	2.3	.924	.63
	Hayır	15	93.8	1	6.3	0	0.0		
Toplam		57	95.0	2	3.3	1	1.7		

Tablo 3'te yer alan bulgulara göre cinsiyet, aile gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, anne meslek, çocuğa kimin baktığı ve çocuğun anaokulu ve kreşe gidip gitmediğine göre Denver II Kişisel Sosyal Gelişim alanında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 4'te çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Denver II İnce-motor Gelişim alanı sonuçlarının karşılaştırılması için yapılan ki-kare analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4. Çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Denver II İnce-motor Gelişim alanı sonuçları

Sosyo-demografik Özellikler		Normal		Şüpheli		Anormal		χ^2	p
		n	%	N	%	n	%		
Cinsiyet	Erkek	28	90.3	3	9.7	0	0.0	.934	.33
	Kız	28	96.6	1	3.4	0	0.0		
Aile gelir durumu	Asgari ücret	10	90.9	1	9.1	0	0.0	.127	.72
	Asgari ücret üstü	46	93.9	3	6.1	0	0.0		
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	13	86.7	2	13.3	0	0.0	2.473	.29
	Lise	24	92.3	2	7.7	0	0.0		
	Üniversite	19	100.0	0	0.0	0	0.0		
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	12	92.3	1	7.7	0	0.0	.908	.64
	Lise	27	96.4	1	3.6	0	0.0		
	Üniversite	17	89.5	2	10.5	0	0.0		
Ailedeki Çocuk Sayısı	1 çocuk	21	91.3	2	8.7	0	0.0	.247	.62
	2 çocuk ve üstü	35	94.6	2	5.4	0	0.0		
Anne Meslek	Çalışmıyor	35	89.7	4	10.3	0	0.0	2.308	.13
	Çalışıyor	21	100.0	0	0.0	0	0.0		
Çocuğa Kim Bakıyor	Anne	40	90.9	4	9.1	0	0.0	1.558	.21
	Bakıcı ve diğer	16	100.0	0	0.0	0	0.0		
Anaokulu/Kreşe gidiyor mu?	Evet	40	90.9	4	9.1	0	0.0	1.558	.21
	Hayır	16	100.0	0	0.0	0	0.0		
Toplam		56	93.3	4	6.7	0	0.0		

Tablo 4'te yer alan bulgulara göre cinsiyet, aile gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, anne meslek, çocuğa kimin baktığı ve çocuğun anaokulu

ve kreşe gidip gitmediğine göre Denver II İnce Motor Gelişim alanında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). Anlamlı farklılık bulunmayan bu değişkenlerde çocukların büyük çoğunluğunun normal gelişim gösterdiği tespit edilmiştir

Tablo 5’te çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Denver II Dil Gelişimi alanı sonuçlarının karşılaştırılması için yapılan ki-kare analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 5. Çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Denver II Dil Gelişim alanı sonuçları

Sosyo-demografik Özellikler		Normal		Şüpheli		Anormal		χ^2	p
		N	%	N	%	n	%		
Cinsiyet	Erkek	19	61.3	9	29.0	3	9.7	2.989	.22
	Kız	19	65.5	10	34.5	0	0.0		
Aile gelir durumu	Asgari ücret	6	54.5	4	36.4	1	9.1	.709	.70
	Asgari ücret üstü	32	65.3	15	30.6	2	4.1		
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	9	60.0	5	33.3	1	6.7	.529	.97
	Lise	16	61.5	9	34.6	1	3.8		
	Üniversite	13	68.4	5	26.3	1	5.3		
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	7	53.8	5	38.5	1	7.7	2.295	.68
	Lise	17	60.7	9	32.1	2	7.1		
	Üniversite	14	73.7	5	26.3	0	0.0		
Ailedeki Çocuk Sayısı	1 çocuk	14	60.9	8	34.8	1	4.3	.182	.91
	2 çocuk ve üstü	24	64.9	11	29.7	2	5.4		
Anne Meslek	Çalışmıyor	25	64.1	12	30.8	2	5.1	.042	.98
	Çalışıyor	13	61.9	7	33.3	1	4.8		
Çocuğa Kim Bakıyor	Anne	29	65.9	12	27.3	3	6.8	2.270	.32
	Bakıcı ve diğer	9	56.3	7	43.8	0	0.0		
Anaokulu/Kreşe gidiyor mu?	Evet	32	72.7	10	22.7	2	4.5	6.531	.04*
	Hayır	6	37.5	9	56.3	1	6.3		
Toplam		38	63.3	19	31.7	3	5		

Tablo 5'te yer alan bulgulara göre cinsiyet, aile gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, anne meslek ve çocuğa kimin baktığına göre Denver II Dil Gelişim alanında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). Anlamlı farklılık bulunmayan bu değişkenlerde çocukların büyük çoğunluğunun normal gelişim gösterdiği görülmektedir. Bunun yanında çocuğun anaokulu-kreşe gidip gitmediğine göre dil gelişimi alanında anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=6.531$, $p<.05$). Bu alanda anaokulu-kreşe giden çocukların %72.7'si normal gelişim gösterirken gitmeyenlerin %37.5'i normal gelişim gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 6'da çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Denver II Kaba Motor Gelişim alanının sonuçlarının karşılaştırılması için yapılan ki-kare analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 6. Çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Denver II Kaba-motor Gelişim alanı sonuçları

Sosyo-demografik Özellikler		Normal		Şüpheli		Anormal		χ^2	p
		N	%	N	%	n	%		
Cinsiyet	Erkek	24	77.4	6	19.4	1	3.2	1.098	.58
	Kız	22	75.9	7	24.1	0	0.0		
Aile gelir durumu	Asgari ücret	9	81.8	2	18.2	0	0.0	.347	.84
	Asgari ücret üstü	37	75.5	11	22.4	1	2.0		
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	10	66.7	4	26.7	1	6.7	4.268	.37
	Lise	22	84.6	4	15.4	0	0.0		
	Üniversite	14	73.7	5	26.3	0	0.0		
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	10	76.9	2	15.4	1	7.7	4.078	.40
	Lise	22	78.6	6	21.4	0	0.0		
	Üniversite	14	73.7	5	26.3	0	0.0		
Ailedeki Çocuk Sayısı	1 çocuk	17	73.9	6	26.1	0	0.0	.995	.61
	2 çocuk ve üstü	29	78.4	7	18.9	1	2.7		
Anne Meslek	Çalışmıyor	28	71.8	10	25.6	1	2.6	1.696	.43
	Çalışıyor	18	85.7	3	14.3	0	0.0		
Çocuğa Kim Bakıyor	Anne	31	70.5	12	27.3	1	2.3	3.588	.17
	Bakıcı ve diğer	15	93.8	1	6.3	0	0.0		
Anaokulu/Kreşe gidiyor mu?	Evet	31	70.5	12	27.3	1	2.3	3.588	.17
	Hayır	15	93.8	1	6.3	0	0.0		
Toplam		46	76.7	13	21.7	1	1.7		

Tablo 6’da yer alan bulgulara göre cinsiyet, aile gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, anne meslek, çocuğa kimin baktığı ve çocuğun anaokulu ve kreşe gidip gitmediğine göre Denver II Kaba Motor Gelişim alanında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). Anlamlı farklılık bulunmayan bu değişkenlerde çocukların büyük çoğunluğunun (%76.7) normal gelişim gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 7’de çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Denver II Genel Gelişim alanı sonuçlarının karşılaştırılması için yapılan ki-kare analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 7. Çocukların ve ailelerin sosyo-demografik değişkenlerine göre Denver II Genel Gelişim alanı sonuçları

Sosyo-demografik Özellikler		Normal		Şüpheli		Anormal		χ^2	p
		n	%	N	%	n	%		
Cinsiyet	Erkek	13	41.9	14	45.2	4	12.9	1.770	.41
	Kız	13	44.8	15	51.7	1	3.4		
Aile gelir durumu	Asgari ücret	5	45.5	5	45.5	1	9.1	.046	.98
	Asgari ücret üstü	21	42.9	24	49.0	4	8.2		
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	4	26.7	8	53.3	3	20.0	4.926	.30
	Lise	12	46.2	13	50.0	1	3.8		
	Üniversite	10	52.6	8	42.1	1	5.3		
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	5	38.5	6	46.2	2	15.4	2.800	.59
	Lise	12	42.9	13	46.4	3	10.7		
	Üniversite	9	47.4	10	52.6	0	0.0		
Ailedeki Çocuk Sayısı	1 çocuk	11	47.8	10	43.5	2	8.7	.362	.83
	2 çocuk ve üstü	15	40.5	19	51.4	3	8.1		
Anne Meslek	Çalışmıyor	15	38.5	21	53.8	3	7.7	1.366	.51
	Çalışıyor	11	52.4	8	38.1	2	9.5		
Çocuğa Kim Bakıyor	Anne	17	38.6	23	52.3	4	9.1	1.483	.48
	Bakıcı ve diğer	9	56.3	6	37.5	1	6.3		
Anaokulu/Kreşe gidiyor mu?	Evet	20	45.5	21	47.7	3	6.8	.638	.73
	Hayır	6	37.5	8	50.0	2	12.5		
Toplam		26	43.3	29	48.3	5	8.3		

Tablo 7’de yer alan bulgulara göre cinsiyet, aile gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, anne meslek, çocuğa kimin baktığı ve çocuğun anaokulu ve kreşe gidip gitmediğine göre Denver II Genel Gelişim alanında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). Anlamlı farklılık bulunmayan bu değişkenlerde çocukların %43.3’ü normal gelişim gösterirken, %48.3 ile büyük çoğunluğu şüpheli gelişim gösterdiği tespit edilmiştir

BÖLÜM 5

TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular, araştırma ile ilgili elde edilen hipotezler, literatür çerçevesinde tartışılmış ve yorumlanmıştır. Buna göre, ebeveynlerin sosyo-demografik özellikleri ile çocukların gelişimleri arasındaki ilişkileri dikkate alınarak araştırma bulguları tartışılmıştır.

H1: 3-6 yaş grubu çocukların sosyo-demografik özellikleri DENVER II Kişisel-Sosyal Gelişim özelliklerini etkiler.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre 3-6 yaş çocukların, Denver II Kişisel-Sosyal gelişimlerinin cinsiyet, anne babanın eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzey, ailedeki çocuk sayısı, annenin çalışıp çalışmama durumu, çocuğa kimin baktığı ve anaokuluna gidip gitmeme durumuna göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Araştırma bulgularımız aşağıda yer alan diğer araştırmalara benzerdir.

Baykan ve ark. (1995), 1890 çocukla yaptıkları araştırmada birbirlerinden farklı sosyo-ekonomik düzeyde bulunan çocukların aralarında gelişimsel açıdan fark olup olmadığını incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın sonucunda, çocukların sosyal duygusal gelişiminde sosyo-ekonomik düzeyin etkisine rastlanmamıştır. (Akt: Güneş , 2017, s: 35).

Orçan (2004), yaptığı araştırmada, okul öncesi eğitime devam eden 6 yaş grubu 100 çocuğun sosyal gelişim düzeylerinin bazı faktörlere ve anne, baba tutumuna göre değişip değişmediği araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda kardeş sayısının çocukların sosyal gelişimi üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Seven (2006), yaptığı araştırmada anasınıfına giden altı yaş grubu 110 çocuğun bağlanma durumları ve sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda, çocukların sosyal beceri düzeylerine anne ve baba eğitim durumu, cinsiyetin etkisi olmadığı bulunmuştur.

Yiğit (2008), benlik saygısının ilköğretim ikinci kademedeki okuyan öğrencilerin depresyon ve sosyal becerileri üzerinde olan etkisini belirlemeyi amaçlamış ve sosyal becerileri etkileyen bazı faktörleri incelemiştir. Çalışmaya toplamda 800 çocuk katılmıştır. Çalışmanın sonucunda; çocukların olumsuz sosyal beceri davranışlarında annenin çalışma durumu ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre anlamlı bir farklılık

bulunmamıştır. Çocukların olumlu sosyal beceri davranışlarında annenin çalışma durumuna ve kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır.

Erbay (2008) yaptığı çalışmada, okul öncesi eğitimi alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri bazı değişkenler açısından incelenmiş, okul öncesi eğitimi alan ve almayan çocukların sosyal beceri düzeyleri arasındaki fark araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini ilköğretim birinci sınıf öğrencileri ile anne ve babaları oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda, okul öncesi eğitimi alan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin cinsiyet, kardeş sahibi olma, baba eğitim durumu, anne çalışma durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Okul öncesi eğitim almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin anne ve baba eğitim durumu, cinsiyet, kardeş sahibi olma, annenin çalışma durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Balkır (2019), yaptığı çalışmada 24-36 ay aralığında olan 60 otistik çocuğu, sosyal ve duygusal yönden incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda annenin çalışıp-çalışmama ve öğrenim durumuna göre anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Araştırma bulgularımız aşağıda yer alan diğer araştırmalarla farklılık göstermektedir.

Özbek (2003) yaptığı çalışmada, anaokuluna devam eden ve anaokuluna devam etmeyen çocukların ilköğretim birinci sınıfta öğretmenlerin görüşleri alınarak iki grubun sosyal gelişim düzeyleri arasında fark olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Eskişehir’deki 194 birinci sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda, anaokuluna gitmiş olan çocukların tüm becerilerde daha iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen görüşlerinde ise, anaokuluna giden çocukların sosyal gelişim bakımından daha iyi iki gruba da sorunlar yaşadıklarını ancak anaokuluna gitmemiş olan çocuklarla yaşadıkları sorunların daha fazla olduğunu bildirmişlerdir.

Orçan (2004), yaptığı çalışmada, okul öncesi eğitime devam eden 6 yaş grubu 100 çocuğun sosyal gelişim düzeylerinin bazı faktörlere ve anne, baba tutumuna göre değişip değişmediği araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda annenin eğitim durumu ve annenin çalışma durumunun sosyal gelişim üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Seven (2006), yaptığı araştırmada anasınıfına giden altı yaş grubu 110 çocuğun bağlanma durumları ve sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma Muş'ta gerçekteşmiştir. Araştırmanın sonucunda, çocukların sosyal beceri düzeylerine sosyo-ekonomik düzeyin etki ettiği tespit edilmiştir.

Çelik (2007), İzmir'de yaptığı araştırmada, 38 ilköğretim öğrencisinin Sosyal Beceri Eğitiminin sosyal uyum düzeylerine etki edip etmediğini araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin sosyal yeterliliklerinin cinsiyet, anne ve baba eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Erbay (2008) yaptığı araştırmada, okul öncesi eğitimi alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri bazı değişkenler açasından incelenmiş, okul öncesi eğitimi alan ve almayan çocukların sosyal beceri düzeyleri arasındaki fark araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini ilköğretim birinci sınıf öğrencileri ile anne ve babaları oluşturmuştur. Araştırmanın evreni 8335 kişi, örneklem ise 401 kişiden meydana gelmiş ve Denizli'de gerçekteşmiştir. Araştırmanın sonucunda, okul öncesi eğitim alan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin anne eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Yiğit (2008), benlik saygısının ilköğretim ikinci kademedeki okuyan öğrencilerin depresyon ve sosyal becerileri üzerinde olan etkisini belirlemeyi amaçlamış ve sosyal becerileri etkileyen bazı faktörleri incelemiştir. Çalışmaya toplamda 800 çocuk katılmıştır. Çalışmanın sonucunda; çocukların olumsuz sosyal beceri davranışlarının cinsiyete göre farklılaştığı bulunmuştur. Çocukların olumlu sosyal beceri davranışlarının da cinsiyet faktörüne göre ve sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaştığı bulunmuştur.

Balkır (2019), yaptığı araştırmada 24-36 ay aralığında otistik olan çocukları, sosyal ve duygusal yönden incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini 60 otistik çocuk oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda kardeş sayısı ve babanın öğrenim durumunun etkili olduğu tespit edilmiştir.

Bu araştırmalarla karşılaştırdığımızda yaptığımız çalışmada farklılık çıkmamasının genel nedeninin, örneklem grubunun 60 kişiyle sınırlı olmasından dolayı olabileceği düşünölmektedir.

Cinsiyet açasından bu farklılığın nedeni, ailelerin sosyo-ekonomik düzey olarak genelinin asgari ücret üstü gelir sağlaması, örneklem grubunu oluşturan anne ve babaların genelinin eğitim düzeyinin lise ve üniversite olmasının çocuğa bakış açasını ve

aile tutumlarını etkileyebileceği düşünülmektedir. Günümüzde sosyal alanda ve günlük yaşam becerilerinde kız ve erkeğe verilen rollerin değişmesi, cinsiyet ayrımı yapılmadan her iki grubunda sosyal gelişimlerinin desteklenmesi, örneklem grubumuzda yer alan çocukların büyük çoğunluğunun anaokuluna devam ediyor olması, okulda oyun ve etkinliklerde birbirlerinin rol ve görevlerini üstlenebilmeleri için fırsat verilmesi cinsiyet değişkeninin kişisel sosyal gelişim üzerinde anlamlı farklılık yaratmamasına neden olduğu düşünülmektedir.

Anne ve baba eğitim durumu açısından bu farklılığın nedeni, örneklem grubunu oluşturan anne ve babaların geneli lise ve üniversite mezunudur. Ancak bu çalışmada örneklem grubunda lise ve üniversite mezunu anne ve baba sayısı fazla olmasına karşın bu grupta yer alan çocukların kişisel sosyal gelişimi açısından anlamlı bir farklılık ortaya koymadığı görülmüştür. Bu sebeple anne ve babanın eğitim durumundan ziyade öğrenmeye ne denli açık olduğu ve çocuğunu sosyal gelişim anlamında ne denli desteklediğinin önemli olduğu düşünülmektedir. Çalışmaya katılan çocukların büyük çoğunluğunun anaokuluna devam etmesi de akran ilişkileri sağlaması sebebiyle anne ve baba eğitimi gözetmeksizin sosyal gelişimlerine destek olduğu düşünülmektedir.

Sosyo-ekonomik düzey açısından bu farklılığın nedeni, örneklem grubunda yer alan ailelerin çoğunluğunun sosyo-ekonomik durumlarının asgari ücret üstü olup, asgari ücretin altında kalan ailenin olmaması olabilir. Bu ailelerin ekonomik durumlarının birbirine yakın olduğu ihtimali göz önüne alındığında çocuklara benzer avantajları sağlayabilme imkânları olmasının sosyo-ekonomik düzey değişkeninin sosyal gelişim üzerinde anlamlı farklılık yaratmamasına neden olduğu düşünülmektedir.

Ailedeki çocuk sayısı açısından bu farklılığın nedeni, bu çalışmada örneklem grubunda yer alan çocukların çoğunluğu kardeşe sahip olmasına karşın bu grupta yer alan çocukların kişisel sosyal gelişimi açısından anlamlı bir farklılık ortaya koymadığı görülmüştür. Literatüre bakıldığında kardeşi olan çocuğun sosyal becerilerde daha iyi olması beklenmektedir. Kardeşi olan çocuk onunla sıkça temas ve etkileşim halinde olacağı için paylaşma, yardımlaşma, sıra bekleme, oyun kurma gibi davranışları daha kolay öğrenebilmektedir. En yakınında ve her an ulaşabileceği bir temasa sahiptir. Örneklem grubundaki çocukların genelini anaokuluna devam ediyor olmasının durumu etkilediği düşünülmektedir. Çocuğun kardeşi olmasa dahi anaokulunda akranlarıyla devamlı halde etkileşim halinde olmasının sosyalleşmesine katkı sağladığı ve anaokuluna devam eden çocukların sosyal davranışlarının da geliştiği bilinmektedir.

Annenin çalışıp çalışmama durumu açısından bu farklılığın nedeni, örneklem grubunda çalışmayan anne sayısı fazla olmasına karşın bu gruptaki çocukların sosyal gelişim açısından anlamlı farklılık ortaya koymadığı görülmüştür. Çalışma grubunda yer alan annelerin çoğunluğu çalışmıyor dahi olsa da çalışan annelerin çocuklarıyla kaliteli zaman geçirmesi, duygusal ve sosyal açıdan olumlu rol model olmaları, çocuklarının sosyal davranışlarını geliştirmeleri ve fırsat vermeleri elde edilen bulgularda farklılık çıkmamasına neden olmuş olabilir. Bu sebeple çocukla geçirilen zamanın sıklığı değil kalitesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Anaokuluna gidip gitmeme durumu açısından bu farklılığın nedeni, çalışmamızda anaokuluna devam eden çocukların sosyal gelişim açısından anlamlı bir farklılık ortaya koymadığı görülmüştür. Literatüre bakıldığında okul öncesi eğitimin sosyalleşme üzerinde olumlu etki yarattığı, çocuğun akranlarıyla temas halinde olmasının sosyal davranışlarını geliştirdiği bilinmektedir. Örneklem grubunda yer alan ailelerin çoğunluğunun sosyo-ekonomik düzey olarak asgari ücretin üstünde gelir sağlaması, anne ve baba eğitim düzeyi bakımından çoğunluğunun lise ve üniversite mezunu olmasının etkili olduğu ve bu ailelerin anaokuluna gitmeyen çocuklarına yeterli uyarıları sağlayıp, çocuklarına sosyalleşmeleri için ortam sağlayabildikleri düşünülmektedir.

Bu çalışmada, çocukların kişisel sosyal gelişim alanına bakıldığında, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Seven, 2006; Erbay, 2008). Literatüre bakıldığında kişisel sosyal gelişimin cinsiyete göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmıştır (Çelik, 2007, Yiğit, 2008).

Bu çalışmada, çocukların kişisel sosyal gelişim alanına bakıldığında, anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Seven, 2006; Erbay, 2008; Balkır, 2019). Literatüre bakıldığında kişisel sosyal gelişimin anne eğitim durumuna göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmıştır (Orçan, 2004; Çelik, 2007; Erbay, 2008).

Bu çalışmada, çocukların kişisel sosyal gelişim alanına bakıldığında, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Seven, 2006; Erbay, 2008). Literatüre bakıldığında kişisel sosyal gelişimin baba eğitim durumuna göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmıştır (Çelik, 2007; Balkır, 2019).

Bu çalışmada, çocukların kişisel sosyal gelişim alanına bakıldığında, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Baykan ve ark.,1995; Seven,2006; Yiğit, 2008). Literatüre bakıldığında kişisel sosyal gelişimin sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmıştır (Seven, 2006; Çelik, 2007; Yiğit, 2008).

Bu çalışmada, çocukların kişisel sosyal gelişim alanına bakıldığında, annenin çalışıp çalışmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Yiğit, 2008; Erbay, 2008; Balkır, 2019). Literatüre bakıldığında kişisel sosyal gelişimin annenin çalışıp çalışmama durumuna göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmıştır (Orçan, 2004).

Bu çalışmada, çocukların kişisel sosyal gelişim alanına bakıldığında, ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Orçan, 2004; Yiğit, 2008; Erbay, 2008). Literatüre bakıldığında kişisel sosyal gelişimin ailedeki çocuk sayısına göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmıştır (Balkır, 2019).

Bu çalışmada, çocukların kişisel sosyal gelişim alanına bakıldığında, anaokuluna gidip gitmeme değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Literatüre bakıldığında, bu sonucu destekleyecek herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Literatüre bakıldığında kişisel sosyal gelişimin anaokuluna gidip gitmeme durumuna göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmıştır (Özbek, 2003).

Bu çalışmada, çocukların kişisel, sosyal gelişim alanına bakıldığında, çocuğa kimin baktığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Literatüre bakıldığında, bu sonucu anlamlı veya anlamsız destekleyecek bir çalışmaya rastlanmamıştır.

H2: 3-6 yaş grubu çocukların sosyo-demografik özellikleri DENVER İnce Motor Gelişim özelliklerini etkiler.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre 3-6 yaş çocukların, Denver İnce Motor gelişimlerinin cinsiyet, anne babanın eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzey, ailedeki çocuk sayısı, annenin çalışıp çalışmama durumu, çocuğa kimin baktığı ve anaokuluna gidip gitmeme durumuna göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Araştırma bulgularımız aşağıda yer alan diğer araştırmalara benzerdir.

Yimşek (1994), yaptığı araştırmada kurumda yaşayan çocuklarla, aile ile beraber yaşayan çocukların motor gelişim düzeylerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Çalışma 45 çocukla yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda, kız ve erkek çocukların ince motor gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Akt: Gül, 2012, s: 51).

Baykan ve arkadaşları (1995), yaptıkları araştırmada 0-72 ay aralığındaki 1890 çocuğun gelişimlerini inceleyip, gelişim sürecinde oluşan farklılıkları tespit etmeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın sonucunda, farklı sosyo-ekonomik düzeyde bulunan çocukların psiko-motor gelişim alanlarında maddeleri başarıma durumlarında ciddi bir farklılığa rastlanmamıştır (Akt: Güneş, 2017, s: 35).

Sarı (2001), yaptığı araştırmada seçilen 6 yaş çocuklarının psiko-motor gelişim düzeylerini bazı değişkenlerin etkileyip etkilemediği araştırılmıştır. Çalışma Konya'da resmi ve özel anaokullarından seçilen 184 çocuk ile yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda, çocukların psiko-motor gelişim düzeylerine cinsiyet ve annenin çalışma durumunun etkisi olmadığı tespit edilmiştir.

Ünal Gürocak (2007), yaptığı araştırmada alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden seçilen 60-72 ay aralığındaki çocukların dil gelişimi ve motor gelişimi incelenmiştir. Çalışma Bolu ilinde anaokulundan yararlanan 165 çocuk ile yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda, cinsiyet, anne baba eğitim düzeyi, anne meslek durumu ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı saptanmıştır.

Şeker (2015), yaptığı araştırmada kırsal bölgede yaşayıp okul öncesi eğitim kurumuna giden 5 yaş grubu çocuklarla, montessori eğitimi alan 5 yaş grubu çocukların motor beceri düzeylerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini, kırsal bölgede yaşayan 25 çocuk ve montessori eğitimi alan 15 çocuk oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda, cinsiyet değişkeninin çocukların motor gelişimi üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir.

Araştırma bulgularımız aşağıda yer alan diğer araştırmalarla farklılık göstermektedir.

Ünal Gürocak (2007), yaptığı araştırmada alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden seçilen 60-72 ay aralığındaki çocukların dil gelişimi ve motor gelişimi

incelenmiştir. Çalışma Bolu ilinde anaokulundan yararlanan 165 çocuk ile yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda, çocukların ince motor gelişiminin, ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Yükselen ve arkadaşları (2016), yaptıkları araştırmada Çocuk Gelişimi birimine farklı nedenlerle başvuru yapan 0-36 ay grubundaki 162 çocuğun gelişimsel değerlendirmelerinin yapılmasını amaçlamışlardır. Araştırmanın sonucunda, çocukların ince motor gelişimleri üzerinde anne eğitim düzeyinin etkili olduğu tespit edilmiştir.

Bu araştırmalarla karşılaştığımızda yaptığımız çalışmada farklılık çıkmamasının genel nedeninin, örneklem grubunun 60 kişiyle sınırlı olmasından dolayı olabileceği düşünülmektedir.

Anne eğitim düzeyi açısından bu farklılığın nedeni, bu çalışmada örneklem grubunda lise ve üniversite mezunu anne sayısı fazla olmasına karşın bu grupta yer alan çocukların ince motor gelişimi açısından anlamlı bir farklılık ortaya koymadığı görülmüştür. Örneklem grubunu oluşturan annelerin geneli lise ve üniversite mezunudur. Annenin eğitim seviyesi yükseldikçe bilgi ve birikimi arttıkça ince motor etkinliklerde çocuğuyla daha etkin, bilinçli ve kaliteli zaman geçirebilir. Bu sebeple annenin eğitim durumundan ziyade öğrenmeye ne denli açık olduğu ve kendini ne kadar geliştirdiğinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Ailedeki çocuk sayısı açısından bu farklılığın nedeni, örneklem grubunda yer alan çocukların çoğunluğu kardeşe sahip olsa dahi tek çocuğa sahip ailelerin ilgisinin bölünmeyip sürekli çocuğa karşı bilgi ve birikimlerini aktarması elde edilen bulgularda farklılık çıkmamasına neden olmuş olabilir. Örneklem grubunda yer alan çocukların bir kısmının kardeşi olmasa da çoğunluğunun anaokuluna devam ediyor olması orada yaşadığı akran ilişkileriyle beraber yapılan küçük kas motor etkinliklerinin ince motor gelişimine olumlu yönde katkı sağladığı düşünülmektedir.

Bu çalışmada, çocukların ince motor gelişim alanına bakıldığında, **cinsiyet** değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Yimşek, 1994; Sarı, 2001; Ünal Gürocak, 2007; Şeker, 2015). Literatüre bakıldığında ince motor gelişimin cinsiyete göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, çocukların ince motor gelişim alanına bakıldığında, anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Ünal Gürocak, 2007). Literatüre bakıldığında ince motor gelişimin anne eğitim durumuna göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmıştır (Yükselen ve ark., 2016).

Bu çalışmada, çocukların ince motor gelişim alanına bakıldığında, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Ünal Gürocak, 2007). Literatüre bakıldığında ince motor gelişimin baba eğitim durumuna göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, çocukların ince motor gelişim alanına bakıldığında, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Baykan ve ark.,1995; Ünal Gürocak, 2007). Literatüre bakıldığında ince motor gelişimin sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, çocukların ince motor gelişim alanına bakıldığında, annenin çalışıp çalışmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Sarı, 2001; Ünal Gürocak 2007). Literatüre bakıldığında ince motor gelişimin annenin çalışıp çalışmama durumuna göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, çocukların ince motor gelişim alanına bakıldığında, ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Literatüre bakıldığında sonucu destekleyecek herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Literatüre bakıldığında ince motor gelişimin ailedeki çocuk sayısına göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmıştır (Ünal Gürocak, 2007).

Bu çalışmada, çocukların ince motor gelişim alanına bakıldığında, çocuğa kimin baktığı ve anaokuluna gidip gitmeme değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Literatüre bakıldığında, bu sonucu anlamlı veya anlamsız destekleyecek bir çalışmaya rastlanmamıştır.

H3: 3-6 yaş grubu çocukların sosyo-demografik özellikleri DENVER Dil Gelişim özelliklerini etkiler.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre 3-6 yaş çocukların, Denver Dil gelişimlerinin cinsiyet, anne babanın eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzey, ailedeki çocuk sayısı, annenin çalışıp çalışmama durumu, çocuğa kimin baktığı durumuna göre anlamlı bir farklılık tespit edilmezken, anaokuluna gidip gitmeme durumuna göre anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır.

Araştırma bulgularımız aşağıda yer alan diğer araştırmalara benzerdir.

Aral ve arkadaşları (1977), yaptıkları araştırmada okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5 ve 6 yaş çocuklarına uygulanan yaratıcı drama eğitiminin ve bazı değişkenlerin alıcı dil gelişim düzeylerine etkisini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, çocukların alıcı dil gelişim seviyelerine cinsiyet, kardeş sayısı, anne ve babanın eğitim durumu değişkenlerinin anlamlı düzeyde etkili olmadığı saptanmıştır (Akt: Temiz, 2002, s: 78).

Öztürk (1995), yaptığı araştırmada okul öncesine giden ve gitmeyen ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin alıcı ve ifade edici dil düzeylerini karşılaştırmıştır. Çalışma 100 ilköğretim birinci sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda, cinsiyet ve kardeş sayısı açısından çocukların alıcı dil düzeyinde anlamlı farklılık tespit edilmemiştir (Akt: Yıldırım, 2008, s: 38).

Taner (2003), yaptığı araştırmada farklı sosyo-ekonomik düzeylerde bulunan okul öncesi eğitimi alan ve okul öncesi eğitimi almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencileriyle çalışılarak dil gelişim düzeylerinin cinsiyete göre değişip değişmediğine bakılmıştır. Araştırma 240 ilköğretim birinci sınıf öğrencisiyle yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda, okul öncesi eğitim alan çocukların dil gelişim düzeyleri okul öncesi eğitim almayan çocukların dil gelişim düzeylerine göre anlamlı düzeyde iyi bulunmuştur.

Yüksel (2003), 30-47 aylık çocuklarla yapmış olduğu çalışmada dil yapılarının cinsiyete göre farklılık göstermediği tespit etmiştir. (Akt: Keskin ve Ark., 2015, s: 84).

Dereli ve Koçak (2005), yaptıkları araştırmada okul öncesi eğitime devam eden 4-6 yaş aralığında seçilen 265 çocuğun ifade edici dil düzeylerine bakım tarzı ve anne babanın eğitim düzeyinin etkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, çocukların ifade edici dil gelişim düzeylerine baba eğitim düzeyinin anlamlı düzeyde etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ünal Gürocak (2007), yaptığı araştırmada alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden 60-72 ay aralığında çocuklar seçilerek dil gelişimi ve motor gelişimi açısından incelenmiştir. Çalışma Bolu ilinde okul öncesi eğitimi kurumuna giden 165 çocuk ile yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda, çocukların dil gelişim düzeylerinde cinsiyet ve ailede bulunan çocuk sayısına göre bir farklılık bulunmamıştır.

İpek ve Bilgin (2007), yaptıkları araştırmada Bursa ilinde ilköğretime devam eden birinci, üçüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinden seçilen 240 çocuğun kelime dağarcığına bazı değişkenlerin etkisi olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, çocukların dil gelişim düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yıldırım (2008), yapılan araştırmada okul öncesi eğitim kurumuna gitmeyen 4-5 yaş grubundan seçilen 300 çocuğun, dil gelişim düzeylerine cinsiyet, kardeş sayısı, anne ve babanın eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi gibi değişkenlerin etkisi olup olmadığını incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, okul öncesi eğitim kurumuna gitmeyen, 4-5 yaş çocuklarının dil gelişim düzeylerine cinsiyetin etkili olmadığı tespit edilmiştir.

Koç (2009), yaptığı çalışmada dramanın, seçilen 6 yaş grubu 100 çocuğun dil gelişimleri üzerine etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda, çocukların dil gelişim düzeylerine cinsiyetin etkisi olmadığı tespit edilmiştir (Akt: Gözalan, 2013, s: 53).

Çat Şahin (2009), yapılan bu araştırmada okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş grubu çocukların dil gelişimlerinin, annelerinin okuma ilgi ve alışkanlıkları arasındaki ilişkinin farklı değişkenler bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda, okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocukların cinsiyete göre dil gelişim seviyelerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Yıldırım Doğru ve arkadaşları (2010), yaptıkları araştırmada alt sosyo-ekonomik düzeyden seçilip normal gelişim gösteren çocuklarla, zihinsel engeli olan çocukların kelime dağarcığı ve dili anlama düzeylerine cinsiyet, kardeş sayısı, anne-baba eğitim düzeyi ve doğum sırasının etkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, alt sosyo-ekonomik düzeyde bulunan çocuklar ile zihinsel engelli çocukların cinsiyete göre kelime dağarcıklarında anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır. 5-6 yaşında normal gelişim gösteren çocuklara uygulanan testin puan ortalamalarına cinsiyetin, babanın eğitim düzeyinin ve kardeş sayısının etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. 5-6 yaş grubundaki zihinsel engelli çocuklarda cinsiyetin etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ergin (2012), yapmış olduğu araştırmada 5-6 yaş grubu olup, okul öncesi eğitime devam etmekte olan çocukların dil gelişim düzeylerine ve sosyal kabul durumlarına yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, çocuğun okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresi gibi değişkenlerin etki edip etmediği araştırılmıştır. Araştırma 327 çocuk ve öğretmenleriyle yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda, 5-6 yaş grubu çocukların dil gelişim düzeylerine cinsiyetin etkisi bulunmamıştır.

Koçak ve arkadaşları (2014), yaptıkları araştırmada seçilen 60-72 ay grubu çocukların Türkçe dil kullanıma etki eden faktörleri incelenmeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın sonucunda, çalışmaya katılan 60-72 ay grubu çocukların Türkçe dil kullanım düzeylerine kardeş sayısının etki etmediği tespit edilmiştir.

Koşan (2015), yaptığı çalışmada okul öncesi eğitimi alan ve okul öncesi eğitimi almayan iki dil bilen ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin okula hazır bulunuşluk durumlarına bazı değişkenlerin etkisini incelemiş, okul öncesi eğitimin çocukların dil becerilerinde üç etkisini ölçmeyi amaçlamış ve anaokulu öğretmenleri ile birinci sınıf öğretmenlerinin çocukların dil becerileri ve hazır bulunuşlukları ile ilgili görüşlerini almayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda, okul öncesi eğitime devam eden çocukların dil gelişimlerinin okul öncesi eğitime devam etmeyen çocuklara göre daha iyi olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma bulgularımız aşağıda yer alan diğer araştırmalarla farklılık göstermektedir.

Acarlar (1991), yaptığı çalışma okul öncesi eğitim kurumuna devam eden, orta sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerden seçilen 30-47 aylık çocuklarla yürütüp, bu çocukların kullandıkları cümlelerdeki dil yapısını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda, çocukların cümlelerinde kelime sıklığı bakımından cinsiyet değişkenine göre gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık görülmüştür. (Akt: Keskin ve Ark., s: 84).

Öztürk (1995), yaptığı araştırmada okul öncesine giden ve gitmeyen ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin alıcı ve ifade edici dil düzeylerini karşılaştırmıştır. Çalışma 100 ilköğretim birinci sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda, sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı fark bulunmuştur. Üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların alıcı dil düzeylerinin daha iyi olduğu belirlenmiştir. Annenin eğitim durumuna göre de çocukların alıcı dil düzeylerinde anlamlı farklılık bulunmuştur.

Annenin eğitim seviyesi yükseldikçe çocuklarının da alıcı dil düzeylerinde artış olduğu saptanmıştır (Akt: Yıldırım, 2008, s: 38).

Taner (2003), yaptığı araştırmada farklı sosyo-ekonomik düzeylerde bulunan okul öncesi eğitimi alan ve okul öncesi eğitimi almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencileriyle çalışılarak dil gelişim düzeylerinin cinsiyete göre değişip değişmediğine bakılmıştır. Araştırma 240 ilköğretim birinci sınıf öğrencisiyle yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda, sosyo-ekonomik bakımdan orta ve üst seviyede bulunan çocukların dil gelişim düzeyleri alt sosyo-ekonomik seviyedeki öğrencilere göre anlamlı düzeyde iyi bulunmuştur. Erkek öğrencilerin dil gelişim düzeyleri kız öğrencilerin dil gelişim düzeylerine göre anlamlı düzeyde iyi bulunmuştur.

Yüksel (2003), 30-47 aylık çocuklarla yapmış olduğu çalışmada dil yapılarının anne eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Akt: Keskin ve Ark., s: 2015).

Dereli ve Koçak (2005), yaptıkları araştırmada okul öncesi eğitime devam eden 4-6 yaş aralığında seçilen 265 çocuğun ifade edici dil düzeylerine bakım tarzı ve anne babanın eğitim düzeyinin etkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, çocukların ifade edici dil gelişim düzeylerine anne eğitiminin anlamlı düzeyde etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ünal Gürocak (2007), yaptığı araştırmada alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden 60-72 ay aralığında çocuklar seçilerek dil gelişimi ve motor gelişimi açısından incelenmiştir. Çalışma Bolu ilinde okul öncesi eğitimi kurumuna giden 165 çocuk ile yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda, çocukların dil gelişim düzeyleri sosyo-ekonomik düzey, anne mesleği, anne ve babanın eğitim durumuna göre farklılık göstermiştir.

İpek ve Bilgin (2007), yaptıkları araştırma Bursa ilinde ilköğretime devam eden birinci, üçüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinden seçilen 240 çocukla yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda, üst sosyo-ekonomik grupta yer alan çocukların kelime dağarcığı gelişimlerinin, alt sosyo-ekonomik grupta yer alan çocuklara göre daha iyi olduğuna, çocukların kelime dağarcığındaki gelişimleri ile sosyo-ekonomik düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yıldırım (2008), yaptığı araştırmada okul öncesi eğitim kurumuna gitmeyen 4-5 yaş grubundan seçilen 100 çocuğun, dil gelişim düzeylerine cinsiyet, kardeş sayısı, anne ve babanın eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi gibi değişkenlerin etkisi olup olmadığını incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, okul öncesi eğitim kurumuna

gitmeyen, 4-5 yaş çocuklarının dil gelişim düzeylerine anne, baba eğitim durumu, kardeş sayısı, ailenin sosyo-ekonomik düzeyin anlamlı düzeyde etkili olduğu saptanmıştır.

Çat Şahin (2009), yapılan bu araştırmada okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş grubu çocukların dil gelişimlerinin, annelerinin okuma ilgi ve alışkanlıkları arasındaki ilişkinin farklı değişkenler bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda, okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocukların dil gelişim düzeylerinin, kardeş sayısına, anne ve babanın eğitim durumuna, ailenin sosyo-ekonomik durumuna göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Yıldırım Doğru ve arkadaşları (2010), yaptıkları araştırmada alt sosyo-ekonomik düzeyden seçilip normal gelişim gösteren çocuklarla, zihinsel engeli olan çocukların kelime dağarcığı ve dili anlama düzeylerine cinsiyet, kardeş sayısı, anne-baba eğitim düzeyi ve doğum sırasının etkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, 5-6 yaşında normal gelişim gösteren çocuklara uygulanan testin puan ortalamalarına anne eğitim düzeyinin çocukların kelime dağarcıkları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 5-6 yaş grubundaki zihinsel engelli çocuklarda anne, baba eğitim düzeyi ve kardeş sayısının etkili olduğu tespit edilmiştir.

Ergin (2012), yapmış olduğu araştırmada 5-6 yaş grubu olup, okul öncesi eğitime devam etmekte olan çocukların dil gelişim düzeylerine ve sosyal kabul durumlarına yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, çocuğun okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresi gibi değişkenlerin etki edip etmediği araştırılmıştır. Araştırma 327 çocuk ve öğretmenleriyle yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda, 5-6 yaş grubu çocukların dil gelişim düzeylerine sosyo-ekonomik düzey etki ettiği bulunmuştur.

Koçak ve arkadaşları (2014), yaptıkları araştırmada seçilen 60-72 ay grubu çocukların Türkçe dil kullanıma etki eden faktörleri incelenmeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın sonucunda, çalışmaya katılan 60-72 ay grubu çocukların Türkçe dil kullanım düzeylerine cinsiyet değişkeninin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmalarla karşılaştığımızda yaptığımız çalışmada farklılık çıkmamasının genel nedeninin, örneklem grubunun 60 kişiyle sınırlı olmasından dolayı olabileceği düşünülmektedir.

Cinsiyet açısından bu farklılığın nedeni, ailelerin sosyo-ekonomik düzey olarak genelinin asgari ücret üstü gelir sağlaması, örneklem grubunu oluşturan anne ve

babaların genelinin eğitim düzeyinin lise ve üniversite olmasının çocuğa bakış açısını ve aile tutumlarını etkileyebileceği düşünülmektedir. Literatüre bakıldığında dil gelişiminde kızların erkeklerden daha önde olması beklenirken, günümüzde kız ve erkeklere verilen rollerin değişmesi, ailenin cinsiyet ayrımı yapmadan aynı ilgiyle dil gelişimini destekleyici etkinlikler yaptırması, örneklem grubumuzda yer alan çocukların büyük çoğunluğunun anaokuluna devam ediyor olması cinsiyet değişkeninin dil gelişimi üzerinde anlamlı farklılık yaratmamasına neden olduğu düşünülmektedir.

Anne ve baba eğitim durumu açısından bu farklılığın nedeni, bu çalışmada örneklem grubunda lise ve üniversite mezunu anne ve baba sayısı fazla olmasına karşın bu grupta yer alan çocukların dil gelişimi açısından anlamlı bir farklılık ortaya koymadığı görülmüştür. Literatüre bakıldığında anne ve babanın eğitim seviyesi yükseldikçe çocuğuyla kurduğu diyalog, cümle yapıları, çocuğu yönlendirmesi, kurduğu iletişim, çocuğunu dinleyip anlamasının niteliğinde olumlu yönde artış olması beklenmektedir. Bu durumda çocuğun dili kullanma becerilerinde yükselme yaratacağı düşünülmektedir. Bu sebeple anne ve babanın eğitim durumundan ziyade öğrenmeye ne denli açık olduğu ve kendini ne kadar geliştirdiğinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Sosyo-ekonomik düzey açısından bu farklılığın nedeni, örneklem grubunda yer alan ailelerin çoğunluğunun sosyo-ekonomik durumlarının asgari ücret üstü olup, asgari ücretin altında kalan ailenin olmaması olabilir. Bu ailelerin ekonomik durumlarının birbirine yakın olduğu ihtimali göz önüne alındığında çocuklara benzer avantajları sağlayabilme imkânları olmasının sosyo-ekonomik düzey değişkeninin dil gelişimi üzerinde anlamlı farklılık yaratmamasına neden olduğu düşünülmektedir.

Ailedeki çocuk sayısı açısından bu farklılığın nedeni, örneklem grubunda yer alan çocukların çoğunluğu kardeşe sahip olsa dahi tek çocuğa sahip ailelerin ilgisinin bölünmeyip sürekli çocuğa karşı bilgi ve birikimlerini aktarması elde edilen bulgularda farklılık çıkmamasına neden olmuş olabilir. Literatüre bakıldığında kardeş sayısının çocuğun dil gelişimini olumlu yönde etkileyeceği beklenirken, çocuk tek olduğunda anne ve babanın tüm ilgiyi ona vermesi, çocukla etkin olarak vakit geçirip iletişimde bulunması, dil gelişimini destekleyecek etkinlikler yapmaları, zamanın başka bir çocukla daha bölünmemesi tek çocuğun dil gelişimine olumlu yönde katkı sağlayabilir. Örneklem grubunda yer alan çocukların bir kısmının kardeşi olmasa dahi çoğunluğunun anaokuluna devam ediyor olması orada yaşadığı akran ilişkileriyle beraber dil gelişimine olumlu yönde katkı sağladığı düşünülmektedir.

Annenin çalışıp çalışmama durumu açısından bu farklılığın nedeni, örneklem grubunda çalışmayan anne sayısı fazla olmasına karşın bu gruptaki çocukların dil gelişimi açısından anlamlı farklılık ortaya koymadığı görülmüştür. Örneklem grubunda yer alan annelerin çoğunluğu çalışmıyor dahi olsa da çalışan annelerin çocuklarıyla kaliteli zaman geçirmesi, dil gelişimini desteklemeye yönelik vakit ayırmaları, kitap okuyup, hikâye saati yapmaları, annenin çocuğuyla dil alanını destekleyecek farklı etkinlikler yapması elde edilen bulgularda farklılık çıkmamasına neden olmuş olabilir. Bu sebeple çocukla geçirilen zamanın sıklığı değil kalitesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada, çocukların dil gelişim alanına bakıldığında, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Aral ve Ark.,1977; Öztürk, 1995, Yüksel 2003; Ünal Gürocak 2007; İpek ve Bilgin 2007; Yıldırım, 2008; Koç, 2009; Çat Şahin, 2009; Yıldırım Doğru ve ark., 2010; Ergin, 2012). Literatüre bakıldığında dil gelişiminin cinsiyete göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmıştır (Acarlar, 1991; Taner, 2003; Koçak ve ark.,2014).

Bu çalışmada, çocukların dil gelişim alanına bakıldığında, anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Aral ve ark.,1977). Literatüre bakıldığında dil gelişiminin anne eğitim durumuna göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmıştır (Öztürk, 1995; Yüksel, 2003; Dereli ve Koçak, 2005; Ünal Gürocak, 2007; Yıldırım, 2008; Çat Şahin, 2009; Yıldırım Doğru ve ark., 2010).

Bu çalışmada, çocukların dil gelişim alanına bakıldığında, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Aral ve ark., 1977; Dereli ve Koçak, 2005; Yıldırım Doğru ve ark.,2010). Literatüre bakıldığında dil gelişiminin baba eğitim durumuna göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmıştır (Ünal Gürocak, 2007; Yıldırım, 2008; Çat Şahin, 2009; Yıldırım Doğru ve ark.,2010).

Bu çalışmada, çocukların dil gelişim alanına bakıldığında, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Yıldırım Doğru ve Ark., 2010). Literatüre bakıldığında dil gelişiminin sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmıştır (Öztürk, 1995; Taner, 2003; Ünal Gürocak, 2007; İpek ve Bilgin, 2007; Yıldırım, 2008; Çat Şahin, 2009; Ergin, 2012).

Bu çalışmada, çocukların dil gelişim alanına bakıldığında, annenin çalışıp çalışmama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Literatüre bakıldığında bu çalışmanın bulgularını destekleyecek veya desteklemeyecek herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, çocukların dil gelişim alanına bakıldığında, ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Aral ve Ark., 1977; Öztürk, 1995; Ünal Gürocak, 2007; Yıldırım Doğru ve ark.,2010; Koçak ve ark., 2014). Literatüre bakıldığında dil gelişiminin ailedeki çocuk sayısına göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmıştır (Yıldırım, 2008; Çat Şahin, 2009; Yıldırım Doğru ve ark., 2010).

Bu çalışmada, çocukların dil gelişim alanına bakıldığında, anaokuluna gidip gitmeme değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Taner, 2003; Koşan, 2015). Literatüre bakıldığında dil gelişiminin anaokuluna gidip gitmeme değişkenine göre farklılaşmadığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, çocukların dil gelişim alanına bakıldığında, çocuğa kimin baktığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Literatüre bakıldığında, bu sonucu anlamlı veya anlamsız destekleyecek bir çalışmaya rastlanmamıştır.

H4: 3-6 yaş grubu çocukların sosyo-demografik özellikleri DENVER Kaba Motor Gelişim özelliklerini etkiler.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre 3-6 yaş çocukların, Denver Kaba Motor gelişimlerinin cinsiyet, anne babanın eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzey, ailedeki çocuk sayısı, annenin çalışıp çalışmama durumu, çocuğa kimin baktığı ve anaokuluna gidip gitmeme durumuna göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Araştırma bulgularımız aşağıda yer alan diğer araştırmalara benzerdir.

Yimşek (1994), yaptığı araştırmada kurumda yaşayan çocuklarla, aile ile beraber yaşayan çocukların motor gelişim düzeylerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Çalışma 45 çocukla yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda, kız ve erkek çocukların kaba motor gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Akt: Gül, 2012, s: 51).

Eynur (2013), yaptığı çalışmada Kütayha ilinde merkez ilçede yaşayan, okul öncesi eğitime devam eden 405 çocuğun kaba motor gelişim düzeylerinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda, cinsiyet değişkeninin kaba motor gelişimi üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Boynukısa (2018), yaptığı çalışmasında 48 – 95 ay aralığında seçilen 341 çocuğun bilişsel gelişimleri ile motor gelişimleri arasında var olan ilişkiyi belirlemeyi ve bilişsel gelişim seviyeleri ile motor becerileri seviyelerinin çeşitli değişkenlere göre değişip değişmediğini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonucunda, yapılan uygulamalar çocukların motor gelişimleri üzerinde anne ve babanın eğitim durumu, kardeş sayısı ve çocuğa kimin baktığı değişkenlerinin etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularımız aşağıda yer alan diğer araştırmalarla farklılık göstermektedir.

Müniroğlu (1995), yaptığı doktora tez çalışmasında anaokullarına devam eden 4-5 yaş grubu çocukların motor gelişim düzeylerine etki eden bazı faktörler araştırmıştır. Bu araştırmaya Ankara il merkezindeki resmi ve özel anaokullarından toplam 320 çocuğun katılmıştır. Araştırmanın sonucunda, uzun atlama ve koşuda erkek çocukların kızlardan daha yüksek derecelere sahip olduğu, motor performansı olumlu etkilediği ifade edilmiştir (Akt: Gül, 2012, s: 51).

Boynukısa (2018), yaptığı çalışmasında 48 – 95 ay aralığından seçilen 341 çocuğun bilişsel gelişimleri ile motor gelişimleri arasında var olan ilişkiyi belirlemeyi ve bilişsel gelişim seviyeleri ile motor becerileri seviyelerinin çeşitli değişkenlere göre değişip değişmediğini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonucunda, yapılan uygulamalar çocukların motor gelişimleri üzerinde cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey değişkenlerinin etkili olduğuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmalarla karşılaştığımızda yaptığımız çalışmada farklılık çıkmamasının genel nedeninin, örneklem grubunun 60 kişiyle sınırlı olmasından dolayı olabileceği düşünülmektedir.

Cinsiyet açısından bu farklılığın nedeni, bu grubu oluşturan ailelerin sosyo-ekonomik düzey olarak genelinin asgari ücret üstü gelir sağlamasının çocuğa kaba motor becerilerde ortam ve uyarıcı sağlaması açısından etkili olabileceği düşünülmektedir. Günümüze bakıldığında kızların ve erkeklerin rollerinin keskin çizgilerle ayrılması, kızların da kaba motor becerilerde erkekler kadar etkin rol oynaması, ailenin cinsiyet ayrımı yapmadan çocuğun kaba motor beceri alanını desteklemeleri, örneklem grubumuzda yer alan çocukların büyük çoğunluğunun anaokuluna devam ediyor olması cinsiyet değişkeninin kaba motor gelişimi üzerinde anlamlı farklılık yaratmamasına neden olduğu düşünülmektedir.

Sosyo-ekonomik düzey açısından bu farklılığın nedeni, örneklem grubunda yer alan ailelerin çoğunluğunun sosyo-ekonomik durumlarının asgari ücret üstü olması, asgari ücretin altında kalan ailenin olmaması, bu ailelerin ekonomik durumlarının birbirine yakın olduğu ihtimali göz önüne alındığında çocuklara benzer avantajları sağlayabilme imkânları olmasının sosyo-ekonomik düzey değişkeninin kaba motor üzerinde anlamlı farklılık yaratmamasına neden olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada, çocukların kaba motor gelişim alanına bakıldığında, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Yimşek, 1994; Eynur, 2013). Literatüre bakıldığında kaba motor gelişimin cinsiyete göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmıştır (Müniroğlu, 1995; Boynukısa, 2018).

Bu çalışmada, çocukların kaba motor gelişim alanına bakıldığında, anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Boynukısa, 2018). Literatüre bakıldığında kaba motor gelişimin anne eğitim durumuna göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, çocukların kaba motor gelişim alanına bakıldığında, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Boynukısa, 2018). Literatüre bakıldığında kaba motor gelişimin baba eğitim durumuna göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, çocukların kaba motor gelişim alanına bakıldığında, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Literatüre bakıldığında elde edilen bu bulguları destekleyecek herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Literatüre bakıldığında kaba motor gelişimin sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmıştır (Boynukısa, 2018).

Bu çalışmada, çocukların kaba motor gelişim alanına bakıldığında, annenin çalışıp çalışmama durumu ve anaokuluna gidip gitmeme değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Literatüre bakıldığında, bu sonucu anlamlı veya anlamsız destekleyecek bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, çocukların kaba motor gelişim alanına bakıldığında, ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Boynukısa, 2018). Literatüre bakıldığında kaba motor gelişimin ailedeki çocuk sayısına göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, çocukların kaba motor gelişim alanına bakıldığında, çocuğa kimin baktığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Boynukısa, 2018). Literatüre bakıldığında kaba motor gelişimin çocuğa kimin baktığı değişkenine göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmamıştır.

H5: 3-6 yaş grubu çocukların sosyo-demografik özellikleri DENVER Genel Gelişim özelliklerini etkiler.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre 3-6 yaş çocukların, Denver Genel gelişimlerinin cinsiyet, anne babanın eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzey, ailedeki çocuk sayısı, annenin çalışıp çalışmama durumu, çocuğa kimin baktığı ve anaokuluna gidip gitmeme durumuna göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Araştırma bulgularımız aşağıda yer alan diğer araştırmalara benzerdir.

Gözün Kahraman ve arkadaşları (2016), yaptıkları araştırmada 0-3 yaş çocukların gelişimlerinin bazı değişkenlere göre değişip değişmediğini incelemişlerdir. Çalışmanın örneklemini 326 çocuk ve çocukların anneleri oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda, anne baba eğitim düzeyi ve cinsiyetin çocukların gelişimleri üzerinde etkili olmadığı bulunmuştur.

Karoğlu ve Ünüvar (2017), yaptıkları araştırmada 3-6 yaş grubundan seçilen 151 çocuğun genel gelişim seviyeleri, sosyal becerileri ve davranışlarını belirleyerek bazı değişkenlere göre değişip değişmediğini incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda, çocukların genel gelişimleri üzerinde cinsiyet değişkeninin etkili olmadığı bulunmuştur.

Güneş (2017), yaptığı araştırmada 0-6 yaş grubunda olan çocukların gelişimlerini annelerin aile işlevleri, ve yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, çocukların gelişimleri üzerinde annenin çalışma durumu, eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzeyi, cinsiyet, kardeş sayısının ve okul öncesi eğitimin anlamlı bir farklılık yaratmadığı tespit edilmiştir.

Araştırma bulgularımız aşağıda yer alan diğer araştırmalarla farklılık göstermektedir.

Doğan ve Baykoç (2015), yaptıkları araştırmada Çocuk Gelişimi Birimine yönlendirilen 0-6 yaş çocuklarının gelişimlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda, çocukların genel gelişiminde cinsiyetin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Güneş (2017), yaptığı araştırmada 0-6 yaş grubunda olan çocukların gelişimlerini annelerin aile işlevleri, ve yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, çocukların gelişimleri üzerinde okul öncesi eğitimin farklılık yarattığı tespit edilmiştir.

Bu araştırmalarla karşılaştırdığımızda yaptığımız çalışmada farklılık çıkmamasının genel nedeninin, örneklem grubunun 60 kişiyle sınırlı olmasından dolayı olabileceği düşünülmektedir.

Cinsiyet açısından bu farklılığın nedeni, bu grubu oluşturan ailelerin sosyo-ekonomik düzey olarak genelinin asgari ücret üstü gelir sağlaması ve ebeveynlerin eğitim düzeylerinin yüksek olmasının çocuğun tüm gelişim alanlarına olumlu etki ettiği düşünülmektedir. Eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin farkındalığının gelişmiş olduğu düşünüldüğünde cinsiyet ayrımı yapmadıkları, iki grubun rollerini ayrı ayrı çizip, çocuklara aşlamadığı düşünülmektedir. Günümüzde kaba motor becerilerde kızlar öne çıkabiliyorken, ince motor becerilerde erkekler öne çıkabilmektedir. Sosyal ve dil alanında kızlar ve erkeklere benzer fırsatların tanınması, örneklem grubundaki çocukların büyük bir kısmının anaokuluna gidiyor olması genel gelişim üzerinde cinsiyetin farklılık yaratmaması neden olduğu düşünülmektedir.

Anaokuluna Gidip Gitmeme Durumu açısından bu farklılığın nedeni, bu grubu oluşturan ailelerin sosyo- ekonomik düzey olarak genelinin asgari ücret üstü gelir sağlaması ve ebeveynlerin eğitim düzeylerinin yüksek olmasının çocuğun tüm gelişim alanlarına olumlu etki ettiği düşünülmektedir. Literatüre bakıldığında okul öncesi eğitimin çocuğun tüm gelişim alanları ve kişilik gelişimi üzerinde olumlu etki yarattığı, çocuğun akranlarıyla temas halinde olmasının sosyal gelişim, dil ve motor gelişim alanlarını desteklediği bilinmektedir. Örneklem grubuna bakıldığında ailelerin gelir düzeylerinin yüksek ve eğitilmiş olmalarının anaokuluna gitmeyen çocuklarına yeterli uyarıları sağlayıp, bilgi ve birikimlerini aktararak genel olarak gelişim alanlarını destekleyebildikleri düşünülmektedir.

Bu çalışmada, çocukların genel gelişim alanına bakıldığında, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Gözün Kahraman ve ark., 2016; Karoğlu ve Ünüvar, 2017; Güneş, 2017). Literatüre bakıldığında genel gelişimin durumuna cinsiyete göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmıştır (Doğan ve Baykoç, 2015).

Bu çalışmada, çocukların genel gelişim alanına bakıldığında, anne eğitim durumu, değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Gözün Kahraman ve ark., 2016; Güneş, 2017) Literatüre bakıldığında, bu çalışmanın bulgularıyla farklılık gösteren herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, çocukların genel gelişim alanına bakıldığında, baba eğitim durumu, değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Gözün Kahraman ve ark., 2016). Literatüre bakıldığında, bu çalışmanın bulgularıyla farklılık gösteren herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, çocukların genel gelişim alanına bakıldığında, sosyo-ekonomik düzey değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Güneş, 2017). Literatüre bakıldığında, bu çalışmanın bulgularıyla farklılık gösteren herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, çocukların genel gelişim alanına bakıldığında annenin çalışıp çalışmama durumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Güneş, 2017). Literatüre bakıldığında, bu çalışmanın bulgularıyla farklılık gösteren herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, çocukların genel gelişim alanına bakıldığında, ailedeki çocuk sayısı değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Güneş, 2017). Literatüre bakıldığında, bu çalışmanın bulgularıyla farklılık gösteren herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, çocukların genel gelişim alanına bakıldığında, anaokuluna gidip gitmeme değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular bu çalışmanın bulgularına benzerdir (Güneş, 2017). Literatüre bakıldığında genel gelişimin anaokuluna gidip gitmeme durumuna göre farklılaştığı bulgusuna rastlanmıştır (Güneş, 2017).

Bu çalışmada, çocukların kaba motor gelişim alanına bakıldığında, çocuğa kimin baktığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Literatüre bakıldığında, bu çalışmanın bulgularını destekleyecek veya desteklemeyecek herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmanın tablo bulgularına bakıldığında;

Tablo 2’de Denver II gelişim sonuçlarına bakıldığında, kişisel, sosyal alanda çocukların büyük çoğunluğu Normal gelişim göstermiştir. Bu alanda 36-48 ayda 1 şüpheli, 49-60 ayda 1 şüpheli, 61-72 ayda bir anormal gelişim gösteren çocuk olduğu saptanmıştır.

Bunun nedeninin, normal gelişim gösteren çocukların ebeveynlerinin sosyal becerilere ve çocuklarının kişisel gelişimlerine verdikleri önemden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Olumlu aile tutumu da sosyal gelişim üzerinde etkili olabilir. Kendine bağımlı çocuk yetiştirmeyen anne ve babaların çocukları sosyal gelişim açısından daha güçlü olabilmektedirler. Şüpheli ve anormal çıkan çocuklarda ise yanlış aile tutumu söz konusu olabilir.

Tablo 2’de Denver II gelişim sonuçlarına bakıldığında, ince motor gelişimde 36-48 ayda tüm çocuklar normal gelişim göstermiştir. 49-60 ayda 3 çocuk şüpheli gelişim, 61-72 ayda 1 çocuk şüpheli gelişim göstermiştir.

Yaşlara bakıldığında en fazla problemin 49-60 ayda olduğu görülmüştür. Bunun nedeni, 49-60 ay aralığı genellikle çocukların el becerilerini yeni yeni kullanmaya başladığı dönem olarak adlandırılabilir. Okul öncesine yeni adım atan çocuğun el ve göz koordinasyonunun tam olarak oturmamış olması sebebiyle ince motor becerilerde sorunlar yaşanabileceği düşünülmektedir.

Tablo 2’de Denver II gelişim sonuçlarına bakıldığında, dil gelişiminde 36-48 ayda 12 çocuk şüpheli, 1 çocuk anormal, 49-60 ayda 4 çocuk şüpheli 1 çocuk anormal, 61-72 ayda 3 çocuk şüpheli, 1 çocuk anormal gelişim göstermiştir.

Yaşlara bakıldığında en fazla problemin 36-48 ayda olduğu görülmüştür. Bunun nedeni, 36-48 ay döneminde üç en fazla beş kelimeyi bir araya getirmeye başlayan çocukların dil gelişiminde sorunlar yaşanabileceği düşünülmektedir. Henüz kelime

dağarcıkları gelişim göstermeye devam ettiği için desteğe ihtiyaç duyabilirler. Ebeveynleriyle kaliteli zaman geçirmeyen ve uyaran eksikliği yaşayan çocuklarda dil alanında sorunlar görülebilir. Yeterince dinlenmeyen, kitaplarla tanışmayan, bilişsel gelişimi desteklenmeyen, sık sık sözü kesilen çocuklarında dil becerilerinde sorunlar ortaya çıkabilir. Bu dönemde okul öncesi eğitim programından yararlanan çocuklar doğru bir eğitim programının içinde bulduklarında yaşitlarından öne geçebilirler. Anaokullarında sosyalleşmenin de yoğun olduğu ortamda yer alan çocukların çevresindeki bireylerle veya akranlarıyla daha fazla konuşma fırsatını yakalayabilmesi ve çocuğun kendisini daha fazla ifade etmeye çalışması adına fırsat verilmesi nedeniyle okul öncesi eğitimin büyük katkıları bulunabilir.

Doğan, Baykoç (2015), yaptıkları araştırmada, hastanede Çocuk Gelişimi Birimi'ne gelen çocukların gelişim değerlendirmesini yapmayı amaçlamışlardır. Araştırmanın sonucunda, çocukların en çok problemlerinin dil ve konuşma alanında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gözün Kahraman ve ark.(2016), yaptıkları araştırmada 0-3 yaş çocuklarının gelişimlerinin bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemişlerdir. Araştırmanın örneklemini 326 çocuk ve çocukların anneleri oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda, en fazla geriliğin dil alanında olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2'de Denver II gelişim sonuçlarına bakıldığında, kaba motor gelişimde 36-48 ayda 1 çocuk şüpheli, 49-60 ayda 9 çocuk şüpheli, 61-72 ayda 3 çocuk şüpheli, 1 çocuk anormal gelişim göstermiştir.

Bunun nedeni, aileler kaba motor becerileri diğer gelişim alanlarına oranla daha az önemsiyor ve aşırı koruyucu tutum sergileyerek çocukları daha çok masa başı aktivitelere yönlendiriyor olabilirler. Yoğun enerjilere sahip oldukları bu dönemde enerjilerinin harcanması için gerekli ortam sağlanmıyor olabilir. Denemeyen çocuk keşfedemeyeceği için öğrenebilme ihtimalinin az olması sorunu ortaya çıkabilir. Deneyimlemeye fırsat verilmemesi çocukların kaba motor becerilerini köreltiyor olabilir. Çocuğun bu dönemde yaşantısındaki en önemli kavram ‘oyun’dur. Ancak aileler çocuklarına zarar gelebileceği düşüncesiyle, özellikle kaba motor becerileri gerektiren oyunlardan çocuklarını uzak tutabilmektedirler. Oysa bu yaş çocuğunun içinde yoğun enerjiler olduğu için kaba motor becerileri gerektiren oyunları oynamaları gelişimlerine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Akınbay (2014), yaptığı araştırmada, oyunun çocukların gelişimlerine etkisini araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda, oyunun çocukların motor gelişimlerine ve tüm gelişim alanlarına olumlu yönde katkısının olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 2’de Denver II Gelişim sonuçlarına bakıldığında, genel gelişimlerinde, 36-48 ayda 11 çocuk şüpheli, 2 çocuk anormal, 49-60 ayda 13 çocuk şüpheli 1 çocuk anormal, 61-72 ayda 5 çocuk şüpheli, 2 çocuk anormal gelişim gösterdiği tespit edilmiştir.

Yaşlara bakıldığında en az gelişim probleminin 61-72 ayda olduğu görülmüştür. Bunun nedeni, çocuğun doğumundan itibaren 5 yaşa kadar yaşamı deneyimlemesi ve deneyimleyip, çevreyi algılamaya başladıkça gelişim alanlarında iyileşmenin görülmesi olabilir. Aile tutumu yaş ilerledikçe olumlu yönde gelişebilmekte, ebeveynler her geçen gün çocuğunu daha fazla tanıyıp, farklı yönlerini görebilmektedir. Genellikle 4-5 yaş grubu çocuklar okul öncesi eğitim desteği almaya başlamakta burada doğru yönlendirilen, doğru eğitim programıyla karşılaşan çocuğun genel gelişiminde olumlu yönde artış görülebilmektedir. Özellikle okul öncesi eğitimde oyunun da etkili olmasıyla bu yolla çocukların hayatı deneyimlemeleri sağlanabilmektedir.

Tokol (1996) yaptığı araştırmada, okul öncesi eğitime devam eden ve okul öncesi eğitime devam etmeyen 3-6 yaş grubu çocukların, anne, baba tutumlarını ve gelişimlerini karşılaştırmayı amaçlamıştır. Yapılan araştırmanın sonucuna göre, okul öncesi eğitime devam eden çocukların genel gelişimleri, okul öncesi eğitime devam etmeyen çocukların genel gelişimlerine göre anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir (Akt., Erbay, 2008, s: 79).

Akınbay (2014), yaptığı araştırmada, oyunun çocukların gelişimlerine etkisini araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda, oyunun çocukların tüm gelişim alanlarına olumlu yönde katkısının olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Güneş (2017), yaptığı araştırmada 0 – 6 yaş grubu çocukların, annelerinin işlevleri ile yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda okul öncesi alan çocukların gelişimlerinin daha iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2’de Denver II gelişim sonuçlarına bakıldığında, % 43,3 ‘ünün normal gelişim gösterdiği, %48,3 ‘ünün gelişiminin şüpheli olduğu ve % 8,3 ‘ünün gelişiminin anormal olduğu tespit edilmiştir.

Doğan ve Baykoç (2015) yaptıkları çalışmada çocuk gelişimi birimine gelen çocukların gelişimlerini değerlendirmişlerdir. Çalışma sonucunda, çocukların %35,9'unun gelişiminin normal olduğu, %31,1'inin anormal gelişim gösterdiği, %22,8'inin gelişiminin şüpheli olduğu tespit edilirken %10,1 test edilemez sonucu aldığı saptanmıştır.

Gözün Kahraman ve Arkadaşları (2016), 0 – 3 yaş çocukların gelişimlerini çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Çalışmanın sonucunda çalışmaya dâhil olan çocukların genel gelişimlerinin, %79,1'inin normal gelişim gösterdiğini, %20,9'unun ise gelişiminin şüpheli ya da anormal olduğunu tespit etmişlerdir.

Güneş (2017), yaptığı araştırma 0-6 yaş grubunda olan çocukların gelişimlerini annelerin aile işlevleri, ve yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonucunda çocukların genel gelişimleri sonuçlarını incelediğinde, çocukların %77,6'sının gelişiminin normal olduğunu, %4,5'inin gelişiminin anormal olduğunu bulurken %17,9'unun ise gelişiminin şüpheli olduğunu bulmuştur.

Tablo 5'de Denver II gelişim sonuçlarına bakıldığında, okul öncesi eğitimin dil gelişimi üzerinde anlamlı farklılık yarattığı tespit edilmiştir.

Anaokulu-kreşe giden çocukların %72,7'si normal gelişim gösterirken gitmeyenlerin %37,5'i normal gelişim gösterdiği tespit edilmiştir.

Bunun nedeni, okul öncesi eğitimin fazla uyarıcının bir orada olduğu bir ortam olması nedeniyle çocuğu konuşma anlamında teşvik etmesi olabilir. Öğretmenlerin doğru yönlendirmesi ve çocuğa fırsat vermesiyle çocuk cümle kurmaya ve konuşmaya karşı cesaretlenebilir. Okul öncesi kurumlarda, akranlarıyla diyalog halinde bulunmaları, hikâye saatlerinin olması, soru-cevap yapılarak söz hakkı verilmesi, kullandıkları doğru sözcüklerin pekiştirilmesi çocuğun dil becerilerine katkı sağlayabilir. Okul öncesi eğitime devam etmeyen çocuklar daha sınırlı imkânlarla karşılaştıkları için geride kalma ihtimallerinin daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

Seçilmiş (1996) yaptığı çalışmada alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 32 – 72 ay aralığında bulunan okul öncesi eğitime devam eden ve etmeyen normal çocukların dil gelişim düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, okul öncesi eğitime devam etmeyen AÇS merkezinde başvuruya yapan ve okul öncesi eğitime devam eden aynı yaş grubundaki çocukların başarı düzeyleri arasındaki fark anlamlı düzeyde bulunmuştur.

Tokol (1996) yaptığı araştırmada, okul öncesi eğitime devam eden ve okul öncesi eğitime devam etmeyen 3-6 yaş grubu çocukların, anne, baba tutumlarını ve gelişimlerini karşılaştırmayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonucuna göre, okul öncesi eğitime devam eden çocukların dil gelişimleri, okul öncesi eğitime devam etmeyen çocukların dil gelişimlerine göre anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir (Akt., Erbay, 2008, s: 79).

Taner (2003), yaptığı araştırmada farklı sosyo-ekonomik düzeylerde bulunan okul öncesi eğitimi alan ve okul öncesi eğitimi almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencileriyle çalışılarak dil gelişim düzeylerinin cinsiyete göre değişip değişmediğine bakılmıştır. Araştırmanın sonucunda, okul öncesi eğitim alan çocukların dil gelişim düzeyleri okul öncesi eğitim almayan çocukların dil gelişim düzeylerine göre anlamlı düzeyde iyi bulunmuştur.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın genel amacı; İstanbul Üsküdar ilçesinde yaşayan 3-6 yaş çocuklarının gelişimlerinin sosyo-demografik özelliklere göre değişip değişmediğini belirlemektir.

Çalışmaya katılan çocukların, genel gelişimleri ile birlikte; Kişisel, sosyal, ince motor, kaba motor ve dil gelişim alanları, cinsiyete, ailenin sosyo-demografik özelliklerine (ailenin gelir durumu, anne ve babanın öğrenim durumu, ailedeki çocuk sayısı, annenin mesleği, çocuğa kimin baktığı ve anaokuluna gidip gitmeme durumu) göre incelenmiştir.

Verilerin analizinde, Verilerin analizinde SPSS 22.0 programı kullanılmıştır ve anlamlılık düzeyi 0.05 olarak belirlenmiştir.

Çalışmadan elde edilen bulgular;

1. Yapılan çalışma sonucunda çalışma grubunu oluşturan 3-6 yaş çocukların, Denver II Gelişimsel Tarama Testi'nde yer alan tüm gelişim alanları değerlendirilmiştir. 36-48 ay grubunda bulunan çocukların en fazla "dil" alanında gelişimsel sorunları olduğu saptanmıştır.
2. Yapılan çalışma sonucunda çalışma grubunda yer alan 3-6 yaş çocukların Denver II Gelişimsel Tarama Testi ile gelişimsel değerlendirilmesi yapılmıştır. 3-6 yaş çocuklarının genel gelişiminde %43.3'ünün normal gelişim gösterdiği, %48.3'ünün şüpheli gelişim gösterdiği, %8.3'ünün ise anormal gelişim gösterdiği tespit edilmiştir.
3. Ailelerin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde, çocukların Denver II Gelişimsel Tarama Testi kişisel, sosyal gelişim alanı sonuçlarına göre cinsiyet, ailenin gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, anne mesleği, çocuğa kimin baktığı ve anaokuluna gidip gitmeme durumu değişkenlerine göre Denver II Gelişimsel Tarama Testi kişisel, sosyal gelişim alanı üzerinde anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.
4. Ailelerin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde, çocukların Denver II Gelişimsel Tarama Testi dil gelişim alanı sonuçlarına göre cinsiyet, ailenin gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, anne mesleği, çocuğa kimin

baktığı değişkenlerine göre Denver II Gelişimsel Tarama Testi Kişisel, sosyal gelişim alanı üzerinde anlamlı farklılık bulunmazken, anaokuluna gidip gitmeme durumunun dil gelişim üzerinde anlamlı farklılık yarattığı tespit edilmiştir. Bu durumda bize okul öncesi eğitimin önemini vurgulamaktadır.

5. Ailelerin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde, çocukların Denver II Gelişimsel Tarama Testi ince motor gelişim alanı sonuçlarına göre cinsiyet, ailenin gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, anne mesleği, çocuğa kimin baktığı ve anaokuluna gidip gitmeme durumu değişkenlerine göre Denver II Gelişimsel Tarama Testi ince motor gelişim alanı üzerinde anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

6. Ailelerin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde, çocukların Denver II Gelişimsel Tarama Testi kaba motor gelişim alanı sonuçlarına göre cinsiyet, ailenin gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, ailedeki çocuk sayısı, anne mesleği, çocuğa kimin baktığı ve anaokuluna gidip gitmeme durumu değişkenlerine göre Denver II Gelişimsel Tarama Testi kaba motor gelişim alanı üzerinde anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

7. Ailelerin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde, çocukların Denver II Gelişimsel Tarama Testi Genel Gelişim sonuçlarına göre, cinsiyet, aile gelir durumu, anne-baba eğitim durumu, aile çocuk sayısı, anne meslek, çocuğa kimin baktığı ve çocuğun anaokulu ve kreşe gidip gitmeme değişkenlerine göre Denver II Gelişimsel Tarama Testi genel gelişim özelliklerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Öneriler

1. Araştırmanın sonucunda okul öncesi eğitime devam eden çocukların gitmeyen çocuklara oranla dil gelişiminin daha iyi olduğu tespit edilmiştir. Dil gelişiminin diğer tüm alanlarla ilişkisi vardır. Özellikle çocuğun sosyalleşmesi ile ilişkisinin olması okul öncesi eğitimin önemini ortaya koymaktadır. Bu nedenle okul öncesi eğitimin zorunlu hale getirilmesinin uygun eğitim programlarıyla çocukların desteklenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

2. Yapılan çalışma sonucunda 3-6 yaş grubu çocukların genel gelişimlerinin %48.3'ünün şüpheli gelişim gösterdiği tespit edilmiştir. Gelişim sürecinde risk durumlarıyla karşı karşıya olan çocukların erken süreçte saptanabilmesi için tarama çalışmalarının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu nedenle sağlık kuruluşlarıyla çocuk gelişimi uzmanları yer almalıdır.

3. Çocuğun gelişimi ve sürecine dair ailelere kritik dönemlerin anlatılması ve bilgi sahibi olmalarının sağlanması gerekmektedir. Anne ve babalar için destekleyici eğitim programları oluşturulup yaygınlaştırılmalıdır.
4. Ailelerin çocukların kişisel, sosyal gelişim alanlarını destekleyebilmeleri için doğru ‘‘aile tutumları’’ içerisinde olması gerekmektedir. Bu nedenle ebeveynlere bu konunun önemi anlatılmalı, gereken yönlendirmeler yapılmalıdır.
5. Araştırmanın sonucunda okul öncesi eğitime devam eden çocukların gitmeyen çocuklara oranla dil gelişiminin daha iyi olduğu tespit edilmiştir. Okul öncesi eğitimde çocuk sosyal bir ortamda bulunduğu için akranlarıyla kurduğu iletişim daha fazladır. Bu durum çocukta ifade yeteneğini geliştirmekte ve karşısındakini de daha iyi anlama potansiyelini yükseltmektedir. Okul öncesi eğitimde çocuk dinlemeyi, anlamayı, soru sorup cevap vermeyi, düşünebilmeyi öğrenmeye başlar. Tüm bunlar dil gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Okul öncesi eğitim çocuğun kullandığı dili fark etmesini sağlamada yardımcı olur. Okul öncesi eğitime devam etmeyen çocukların ulaşabilecekleri imkânlar daha sınırlı olduğu için dili anlama ve ifade etme yönünden okul öncesi eğitim alan çocuklara göre daha geride kalabilirler. Bu nedenle okul öncesi eğitimin zorunlu hale getirilmesinin uygun eğitim programlarıyla çocukların desteklenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.
6. Ailelerin çocukların ince motor alanlarını destekleyici etkinlikler için çocuklarını teşvik etmeleri gerekmektedir. Boyama yapma, hamur oynama, ipe boncuk dizme, öz bakım becerilerine dair görevlerini yerine getirme gibi aktivitelerin yapılması önerilmelidir.
7. Ailelere 3-6 yaş döneminde kaba motor aktivitelerinin çocuğun bedensel ve ruhsal gelişimi için önemli olduğu anlatılmalı, çocuklara bu beceriler için fırsat ve ortam yaratmaları önerilmelidir.
8. Aileler taramada kullanılan gelişim testleri hakkında bilgilendirilmeli, bu testlerin nasıl ve neden yapıldığı anlatılmalıdır.
9. Okul öncesi eğitimde yer alan öğretmenler çocukların gelişimlerini desteklemek adına ebeveynlerle ortak bir süreci yönetmeli ve iletişimi sürekli hale getirmelidir.
10. Bu dönem içerisinde çocuklara yapabilecekleri her alanda fırsat tanınmalı ve sabır gösterilmelidir. Yaparak yaşayarak öğrenme için çocuklar desteklenmelidir.

Araştırmacılara Öneriler

- 1.** Literatür incelendiğinde ‘‘Dil Gelişimi’’ ve ‘‘Sosyal Beceri’’ ile ilgili çalışmaların fazla olduğu görülürken, ‘‘Kişisel Sosyal Gelişim, Bilişsel Gelişim, İnce Motor ve Kaba Motor Gelişim’’ alanları ile ilgili çalışmaların sayısı daha azdır. Bu gelişim alanları ile ilgili çalışmalar artırılabilir.
- 2.** Bu alışma İstanbul Üsküdar ilçesinde yapılmıştır. Farklı il ve ilçelerde de uygulanabilir.
- 3.** Bu çalışmaya benzer bir araştırma mahalle bazında uygulanarak çıkan sonuçlar doğrultusunda ailelere eğitimler verilebilir.
- 4.** Araştırma 3-6 yaş çocuklara yönelik yapılmıştır. Benzer bir çalışma 0-3 yaş grubu çocuklarla yapılabilir.

KAYNAKLAR

- ACAR ŞENGÜL, E., & YÜKSELEN, A. İ. (2015). "Bebeklikte Sosyal ve Duygusal Gelişim", *İçinde: Çocuk Gelişimi 1 Bebeklik Döneminde Gelişim (Ed: F. Turan ve A. İ. Yükselen)*. Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- AHİOĞLU-LINDBERG, E. N. (2011). Piaget Ve Ergenlikte Bilişsel Gelişim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 3-6.
- AKINBAY, H. (2014). Okul Öncesi Dönemde Oyunun Önemi Ve Çocukların Motor Gelişimi Üzerine Etkileri. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, 15-18. Konya.
- AKOĞLU, G. (2015). "Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişimi ve Erken Okuryazarlık", *İçinde: Çocuk Gelişimi 2 Okul Öncesi Döneminde Gelişim (Ed: Figen Turan ve A.İ. Yükselen)*. Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- AKOĞLU, G., & TURAN, F. (2015). "Bebeklikte İletişim ve Dil Gelişimi", *İçinde: Çocuk Gelişimi 1 Bebeklik Döneminde Gelişim (Ed: Figen Turan ve A.İ. Yükselen)*. Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- ARAL, N. (2011). "Bilişsel Gelişim", *İçinde: Çocuk Gelişimi (Ed: N. Aral ve G. Baran)*. İstanbul: Yapa Yayınları.
- ARGUN, Y. (2005). Anne Baba Ve Öğretmenlerin Öğrenilmiş Güçlülüğü İle Okul Öncesi Çocukların Davranışsal-Duygusal Güçlülüğü Ve Kendilik Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Doktora Tezi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 14-16. İzmir.
- ARSLAN, E. (2008). Bağlanma Stilleri Açısından Ergenlerde Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ve Ego Kimlik Süreçlerinin İncelenmesi. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü(30-31)*. Konya.
- ARSLAN, E. (2012). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim (Ed:M.Engin Deniz)* (4.Baskı). Ankara: Maya Akademi.
- ARSLAN, E., & ARI, R. (2008). Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeğinin Türkçeye Uyarlama, Güvenilirlik Ve Geçerlilik Çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi(19)*, 54.
- ASLAN, Ş. (2015). Hafif Zihinsel Engelli Ergenlerde Sporun Motor Beceriler Üzerine Etkisinin İncelenmesi. Doktora Tezi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 36. Edirne.
- ATAK, H. (2017). Piaget Ve Vygotsky'nin Kuramlarında Çocukların Toplumsallaşma Süreci. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(2), 171.
- ATALAY YALÇIN, F. (2010). Genç Yetişkinlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları İle Algıladıkları Ana-Baba Davranışları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 28. İzmir.
- ATAY, M. (2012). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim 1*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- BALKIR, S. (2019). Otistik Çocukların Bakımının Yapıldığı İşletmelerde 24-36 Aylık Çocukların Sosyal Ve Duygusal Gelişim Özelliklerinin İncelenmesi. *R&S Research Studies Anatolia Journal*, 2(5).

- BARAN, G. (2011). "*Çocuk Gelişimine Giriş*", *İçinde: Çocuk Gelişimi (Ed: N. Aral ve G. Baran)*. İstanbul: Yapa Yayınları.
- BEKEN, S. (2009). Montessori Yöntemi Etkinliklerinin 5-6 Yaş Çocuklarının El Becerilerinin Gelişimine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 45-57. Aydın.
- BERK, L. E. (2013). *Bebekler ve Çocuklar Doğum Öncesinden Orta Çocukluğa (7.Baskı)*. (N. Işıkoğlu Erdoğan, Çev.) Nobel Akademik Yayıncılık.
- BOYNUKISA, E. (2018). Erken Çocukluk Döneminde Bilişsel Beceriler İle Motor Beceriler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*. İstanbul.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKMAK, E. K., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş., & DEMİREL, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi (11.Basım).
- CİRAV, Ö. (2018). 9-10 Yaş Grubu Çocuklara Uygulanan Eğitsel Oyun Aktivitelerinin Fiziksel Ve Motorik Özelliklerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, 5. İstanbul.
- ÇAĞDAŞ, A. (1997). İletişim Dilinin 4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Gelişimine Etkileri. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 90. Konya.
- ÇAT ŞAHİN, A. (2009). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Beş Altı Yaş Grubu Çocukların Dil Gelişimiyle Annelerin Okuma İlgi Ve Alışkanlıkları Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Abant İzzet Baysal Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Bolu.
- ÇELİK, A., & ŞAHİN, M. (2013). Spor Ve Çocuk Gelişimi. *International Journal Of Social Science*, 6(1), 470.
- ÇELİK, C. (2005). Oyun Materyallerinin Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Kavram Gelişimi Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 13. Konya.
- ÇELİK, N. (2007). Sosyal Beceri Eğitiminin İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Uyum Düzeylerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*. İzmir.
- ÇOKNAZ, H. (2016). Motor Gelişim Boyutuyla Çocuk Ve Spor. *Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 84-87.
- ÇUBUKÇU, Z., & GÜLTEKİN, M. (2006). İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler. *Bilig*(37), 156.
- DALAMAN, O. (2010). İlköğretim Birinci Kademedeki Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Gerçekleşme Durumuna İlişkin Öğretmen Görüşleri. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 17. Konya.
- DEMİR, C., & YAPICI, M. (2007). Ana Dili Olarak Türkçenin Öğretimi Ve Sorunları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 179.
- DENİZ, A. (2018). Resimli Öykü Kitaplarının Ve Kitap Okuma Etkinliklerinin Niteliğinin Beş Yaş Çocuklarının Dil Gelişimiyle İlişkinin İncelenmesi. Doktora Tezi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 16. Ankara.

- DERELİ, E., & KOÇAK, N. (2005). Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 4-6 Yaş Arasındaki Çocukların İfade Edici Dil Düzeylerinin Bakım Tarzı Ve Anne Baba Eğitim Düzeyi Açısından İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(14).
- DOĞAN, A., & BAYKOÇ, N. (2015). Hastanede Çocuk Gelişimi Birimi'ne Yönlendirilen Çocukların Değerlendirilmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(2).
- DOĞAN, E. (2013). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Bilişsel Stilllerinin Anne Davranışları Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 17. Konya.
- DURUALP, E., & ARAL, N. (2018). Çocukların İnce Ve Kaba Motor Gelişimlerine Oyun Etkinliklerinin Etkisinin İncelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 244.
- EGEMEN, A., YILMAZ, Ö., & AKİL, İ. (2004). Oyun, Oyuncak Ve Çocuk. *Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 5(2), 40.
- EKİNCİ VURAL, D. (2006). Okul Öncesi Eğitim Programındaki Duyuşsal Ve Sosyal Becerilere Yönelik Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanan Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının Çocuklarda Sosyal Becerilerin Gelişimine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 6-20. İzmir.
- ERBAY, E. (2008). Okul Öncesi Eğitim Alan Ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilere Sahip Olma Düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 4-5. Denizli.
- EREN, S. (2015). Öyküleştirme Yöntemine Dayalı Eğitimin Beş Yaş Çocuklarında Farklılıklarına Saygı Kazanımına Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*. Ankara.
- ERGİN, B. (2012). 5-6 Yaş Çocuklarının Dil Gelişim Düzeyleri İle Sosyal Kabul Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Konya.
- EYNUR, A. (2013). Kütayha İli Merkez İlçesi Okul Öncesi Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Kaba Motor Beceri Gelişimlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*. Kütayha.
- GÖZALAN, E. (2013). Oyun Temelli Dikkat Eğitim Programının 5-6 Yaş Çocuklarının Dikkat Ve Dil Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 19-28. Konya.
- GÖZÜN KAHRAMAN, Ö., CEYLAN, Ş., & KORKMAZ, E. (2016). 0 - 3 Yaş Arası Çocukların Gelişimsel Değerlendirmelerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2), 62.
- GÜL, Ö. (2012). Oyun Ve Hareket Temelli Büyük Kas Beceri Eğitim Programlarının 4-5 Yaş Çocukların Büyük Kas Becerilerine Etkisinin Karşılaştırılması. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 21-25. Konya.
- GÜNALP, A. (2007). Farklı Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Özgüven Duygusunun Gelişimine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 18-20. Konya.

- GÜNEŞ, N. (2017). 0-6 Yaş Arası Çocukların Gelişim Düzeyleri İle Annelerinin Aile İşlevleri Ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*. Ankara.
- GÜRBÜZ, S., & YÜKSEL, M. (2008). Çalışma Ortamında Duygusal Zeka: İş Performansı, İş Tatmini, Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Ve Bazı Demografik Değişkenlerle İlişkisi. *Doğum Üniversitesi Dergisi*, 9(2), 176.
- GÜRSES, İ., & KILAVUZ, M. A. (2011). Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitimi Ve İletişiminin Önemi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyet Fakültesi Dergisi*, 20(2), 158.
- İPEK, N., & BİLGİN, A. (2007). İlköğretim Çağı Çocuklarında Kelime Dağarcığı Gelişimi. *İlköğretim Online*, 6(3), 345-347.
- KAHRAMAN, Ö. G., CEYLAN, Ş., & KORKMAZ, E. (2016). 0-3 Yaş Arası Çocukların Gelişimsel Değerlendirmelerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2), 62.
- KANDIR, A., & ALPAN, U. Y. (2008). Okul Öncesi Dönemde Sosyal-Duygusal Gelişime Anne-Baba Davranışlarının Etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), 33.
- KARA, İ. (2015). Tv Programlarının Okul Öncesi Öğrencilerinin Dil Ve Kavram Gelişimine Katkılarının Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi : Siirt İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 27-32 . Konya.
- KARACA, N. H., GÜNDÜZ, A., & ARAL, N. (2011). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Davranışının İncelenmesi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 4(2), 66.
- KARACAN, E. (2000). Bebeklerde Ve Çocuklarda Dil Gelişimi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 3(4), 267.
- KARAKUŞ, A. (2008). Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği Öğretmen Formu'nun Güvenirlik Ve Geçerlik Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 20-25. İstanbul.
- KAROĞLU, H., & ÜNÜVAR, P. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Özellikleri Ve Sosyal Beceri Düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- KAYA BİCAN, E., & SARITAŞ ATALAR, D. (2017). Ana Babaların Duygu Sosyalleştirme Uygulamaları Ve Erken Çocukluk Döneminde Duygusal Ve Sosyal Gelişim. *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Ve Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 57(2), 1375.
- KAYA, K., & TUNA, M. (2008). İlköğretim Çağındaki Çocukların Sosyalleşmesinde Televizyonun Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(17), 163-164.
- KENTSU, J. (2007). Okul Yöneticilerinin Kişilik Özelliklerinin Örgütsel Etik Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. *Yeditepe Üniversitesi*, 23. İstanbul.
- KESKİN, F., ÖMEROĞLU, E., & OKUR, A. (2015). 0-6 Yaş Arasındaki Çocuklara Sözcük Öğretimi İle İlgili Çalışmaların İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(1), 84.
- KILINÇ, F. E. (2011). Anne Eğitim Programı İle Anne Çocuk Etkileşim Programının 24-36 Aylık Çocukların Bilişsel Becerilerine Ve Annelerin Çocuk Yetiştirme Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 62-63. Konya.

- KIRLAR, B. (2006). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Altı Yaş Çocuklarına Bazı Matematiksel Kavramları Kazandırmada Yapılandırılmış Yöntem İle Geleneksel Yöntemin Etkililiğinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Konya.
- KIZILTAŞ, E., & ERTÖR, E. (2018). Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Akıllı Telefon Kullanımı İle İlgili Aile Görüşlerinin İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 2-4.
- KOÇAK, N., ERGİN, B., & YALÇIN, H. (2014). 60-72 Aylık Çocukların Türkçe Dil Kullanımı Düzeyleri Ve Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*(4).
- KOÇAK, N., PINARCIK, Ö., & ERGİN, B. (2015). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Bilişsel Gelişim Özellikleri İle Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 3(1), 22.
- KOL, S. (2011). Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim Ve Dil Gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21), 4-8.
- KOŞAN, Y. (2015). Okul Öncesi Eğitimin İki Dilli Çocukların Okula Hazır Bulunuşluklarına Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.
- KURU, O., & KÖKSALAN, B. (2012). 9 Yaş Çocuklarının Psiko-Motor Gelişimlerinde Oyunun Etkisi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 1(2), 38-39.
- KURUOĞLU, S. (2016). Temel Hareket Eğitiminin 10 Yaş Lisanslı Yüzücüler Üzerindeki Hazır Bulunuşluk Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, 12-13. İstanbul.
- MADAN, R., & TEKİN, D. (2015). "0-6 Yaş Grubu Çocukların Gelişim Takipleri" Programı. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 641.
- MEGGİTT, C. (2013). *Çocuk Gelişimini Anlamak*. (E. Kantemir, Çev.) İstanbul: Optimist Yayıncılık.
- MILLER, P. H. (2008). *Gelişim Psikolojisi Kuramları*. (Z. Gültekin, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.
- MUSLUGÜME, E. (2016). Dil Gelişimini Destekleyici Ebeveyn Eğitim Programının Sosyoekonomik Düzeyi Düşük Ailelerin Çocuklarının Dil Gelişimine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 7-9. Denizli.
- MÜLAZIMOĞLU BALLI, Ö. (2006). Bruininks-Oseretsky Motor Yeterlik Testinin Geçerlik, Güvenilirlik Çalışması Ve Beş-Altı Yaş Grubu Çocuklara Uygulanan Cimnastik Eğitim Programının Motor Gelişime Etkisinin İncelenmesi. Doktora Tezi. *Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, 23. Ankara.
- NESLİTÜRK, S. (2013). Anne Değerler Eğitim Programının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 39-42. Konya.
- OKTAY, A. (1993). *"Okul Öncesi Dönemi (3-6 Yaş)", İçinde: Ana-Baba Okulu (3.Basım)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- OKTAY, A. (2004). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem* (5.Baskı b.). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- OLCAY, O. (2008). Bazı Kişisel Ve Ailesel Değişkenlere Göre Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Yetenekleri Ve Problem Davranışlarının Analizi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 1-9 . Konya.
- ORÇAN, M. (2004). Anaokuluna Devam Eden 6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Gelişimlerinin Algılanan Anne Baba Tutumları Ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 51-56. Konya.
- ORÇAN, M. (2012). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim* (Ed.M.Engin Deniz). (4.Baskı). Ankara: Maya Akademi.
- ORHAN, R., & AYAN, S. (2018). Psikomotor Ve Gelişim Kuramları Açısından Spor Pedagojisi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 525-526.
- ÖMEROĞLU, E., & KANDIR, A. (2005). *Bilişsel Gelişim*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- ÖZBEK, A. (2003). Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Ve Etmeyen Çocukların İlköğretim Birinci Sınıfta Sosyal Gelişim Açısından Öğretmen Görüşüne Dayalı Olarak Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.
- ÖZDEMİR, A. D. (2012). Bazı Değişkenler Açısından Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Becerilerinin Ve Ailelerinin Ebeveynliğe Yönelik Tutumları. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 29-34. Konya.
- ÖZER, D. S., & ÖZER, M. K. (2012). *Çocuklarda Motor Gelişim* (7.Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- ÖZMEN, D. (2013). 5-6 Yaş Grubu Çocukların Akran İlişkilerinin Sosyal Problem Çözme Becerisi Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 30-31. Konya.
- ÖZSAYDI, Ş., SALICI, O., & ORAHAN, H. (2015). İlköğretim Düzeyindeki Sedanter Çocuklar İle Basketbol Altyapısındaki Çocukların Motor Gelişimlerinin İncelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*(9), 11.
- ÖZTÜRK, A. (2008). Okul Öncesi Eğitimin İlköğretim 1. ve 3. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 48. Konya.
- ÖZYÜREK, A. (2015). Okul Öncesi Çocukların Sosyal Beceri Düzeyleri İle Anne Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(206), 107-108.
- PEDÜK, Ş. (2011). *"Psikomotor Gelişim", İçinde: Çocuk Gelişimi* (Ed: N. Aral ve G. Baran). İstanbul: Yapa Yayınları.
- RAMAZAN, O., & DEMİR, S. (2011). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 36-48 Aylık Çocukların Bilişsel Gelişim Düzeyleri. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 84.
- SAN BAYHAN, P., & ARTAN, İ. (2012). *Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

- SARI, K. (2001). Temel Psikomotor Becerilerin Gelişimine Farklı Eğitim Kurumları Ve Deneklerin Özlük Niteliklerine Bağlı Değişkenlerin Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Konya.
- SEÇİLMİŞ, S. (1996). Anaokuluna Giden Ve Gitmeyen Erken Çocukluk Dönemindeki Çocukların Dil Gelişimi İle İlgili Becerilerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*. Ankara.
- SENEMOĞLU, N. (2013). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya* (23.Baskı). Ankara: Yargı Yayınevi.
- SEVEN, S. (2006). 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri İle Bağlanma Durumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Doktora Tezi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*. Ankara.
- ŞAHİN, G. (2009). Yerleştirme Yurdunda Ve Ailesi Yanında Yaşayan Ergenlerin Bağlanma Stilleri İle Kimlik Statüleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 46. Konya.
- ŞAHİN, S. (2015). "Okul Öncesi Dönemde Motor Gelişim", *İçinde: Çocuk Gelişimi 2 Okul Öncesi Döneminde Gelişim* (Ed: Figen Turan ve Arzu İpek Yükselen). Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- ŞEKER, K. (2015). Kırsal Bölgede Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5 Yaş Çocukları İle Montessori Eğitimi Alan 5 Yaş Çocukların Motor Becerilerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 21. Konya.
- ŞEN, S., YILDIZ ÇİÇEKLER, C., & YILMAZ, R. (2010). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Ve Etmeyen 5-6 Yaş Çocukların Üst Dil Becerilerinin İncelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 38-40.
- ŞİMŞEK, Z. C. (2017). Farklı Kitap Okuma Tekniklerinin 48-66 Ay Grubu Çocuklarının Dil Gelişimine Olan Etkileri. Doktora Tezi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*. Denizli.
- ŞİRİN, A. (2008). Oluşturmacılığın Kuramsal Temelleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*(17), 202.
- TANER, M., & BAŞAL, H. A. (2005). Farklı Sosyoekonomik Düzeylerde Okul Öncesi Eğitimi Alan Ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Dil Gelişimlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2).
- TEMİZ, G. (2002). Okul Öncesi Eğitimin Çocuğun Dil Gelişimine Olan Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Konya.
- TEMİZYÜREK, F. (2008). Çocukta Dil Gelişim Süreci. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*(7), 171.
- TEPELİ, K. (2007). Büyük Kas Becerilerini Ölçme Testi (Bükböt)'nin Türkiye Standardizasyonu. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 9-16. Konya.
- TEPELİ, K. (2012). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim* (Ed: M.Engin Deniz). (4.Baskı). Ankara: Maya Akademi.
- TEPETAŞ CENGİZ, G. Ş. (2015). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Resimli Öykü Kitabı Okuma Etkinlikleri İle Çocukların Dil Gelişimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Doktora Tezi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*. Ankara.

- TETİK, G. (2015). Diyaloga Dayalı Hikaye Okuma Tekniği İle Okunan Öykülerin 4-5 Yaş (48-60 Ay) Çocuklarının Dil Gelişimine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 1-2. Denizli.
- TEZEL, D. (2015). Erken Çocuklukta Günlük İletişim Becerilerinin Pragmatik Profillerinin Değerlendirilmesi. Doktora Tezi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 26-27. Edirne.
- TOKGÖZ, İ. (2006). Okul Öncesi Çocuklarına Yönelik Kitapların Dil Gelişimi Ve Anlambilim Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*. İzmir.
- TULU, Y. (2009). Anadili Türkçe Olan Ve Ana Dili Türkçe Olmayan (İki Dilli) 4-7 Yaş Çocukların Dil Düzeylerine Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 20-21. Konya.
- TÜFEKÇİOĞLU, E. (2008). Okul Öncesi 4-6 Yaş Çocuklarında Algısal Motor Gelişim Programlarının Denge Ve Çabukluk Üzerine Etkisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 4.
- ULUTAŞ, A., DEMİR, E., & YAYAN, E. H. (2017). Motor Gelişim Eğitim Programının 5-6 Yaş Çocukların Kaba Ve İnce Motor Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 1524-1525.
- UYGUN, F., & YAMANER, F. (2017). Şehir Ve Kırsalda Öğrenim Gören Çocukların Bazı Motorik Özelliklerinin Karşılaştırılması. *Spor Ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 99.
- ÜNAL GÜROCAK, S. (2007). Anasınıfına Devam Eden 60-72 Ay Çocukların Dil Gelişimi Ve İnce Motor Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Bolu.
- ÜNÜVAR, G. (2006). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-5 Yaş Çocuklarında, Zenginleştirilmiş Türkçe Dil Etkinliklerinin Bakış Açısı Alma Becerisine Ve İfade Edici Dil Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 11-15. Konya.
- ÜSTÜN MEMİŞ, C. (2014). Okul Öncesi Eğitimde Resmin Önemi. Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. İstanbul.
- ÜSTÜNDAĞ, A. Y. (2014). Dil Öğrenimi Ve Biliş: İlkokul Öğrencileriyle Karşılaştırmalı Bir Analiz Örneği. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Konya.
- YALAZ, K., ANLAR, B., & BAYOĞLU, B. U. (2015). *Denver II Gelişimsel Tarama Testi "Türkiye Standardizasyonu"*. Ankara.
- YAPICI, Ş. (2004). Çocukta Dil Gelişimi. *İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1.
- YAŞAR, M. (2015). "Okul Öncesi Dönemde Sosyal-Duygusal Gelişim", *İçinde: Çocuk Gelişimi 2 Okul Öncesi Döneminde Gelişim (Ed: Figen Turan ve Arzu İpek Yükselen)*. Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- YAVUZER, H. (1993). *Çocuk Psikolojisi* (5. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YAVUZER, H. (2015). *Bedensel Zihinsel ve Sosyal Gelişimiyle Çocuğunuzun İlk 6 Yılı* (32. basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

- YAZGAN İNANÇ, B., BİLGİN, M., & KILINÇ ATICI, M. (2008). *Gelişim Psikolojisi I Bebeklik Çocukluk ve Ergenlik*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- YİĞİT, R. (2008). İlköğretim II.Kademe Öğrencilerinin Depresyon Ve Sosyal Beceri Düzeylerinin Benlik Saygısı Ve Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Konya.
- YILDIRIM DOĞRU, S. S., & DURMUŞOĞLU SALTALI, N. (2013). *Erken Çocukluk Döneminde Özel Eğitim (Ed:S.Sunay Yıldırım Doğru)*. Ankara: Maya Akademi.
- YILDIRIM DOĞRU, S. S., BEK, H., KONUK ER, R., & DEMİRAY, P. (2010). Engelli Ve Normal Gelişim Gösteren Okul Öncesi Çocukların Sözcük Dağarcığı Düzeylerinin Belirlenmesi. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 3(4).
- YILDIRIM, A. (2008). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarından Yararlanmayan 4-5 Yaş Çocuklarının Dil Gelişimini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi (Konya İli Örneği) Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 19-24. Konya.
- YILDIZ ÇİÇEKLER, C., & ŞEN, M. (2010). 6-7 Yaş Çocuklarının Resimlerden Oluşturdukları Öykülerdeki Dil Yapıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 21.
- YÜKSELEN, A., SAVCI, F., ÖZAN, G. B., BAYSAN, M. P., ÖZTÜRK, S. M., & YILDIRIM, E. (2017). İstanbul'da Yaşayan 0-36 Ay Aralığındaki Çocukların Gelişim Düzeylerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*(3).

EKLER

Ek 1: Etik Kurul Onayı

Ek 2: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

Ek 3: Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Ek 4: Denver II Gelişimsel Tarama Testi

Ek 1: Etik Kurul Onayı

www.uskudar.edu.tr

Altunizade Mahallesi Haluk Türksoy Sokak No:14 34662 Üsküdar/İSTANBUL
T: 0216 400 22 22 F: 0216 474 12 56 bilgi@uskudar.edu.tr

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

SAYI: B.08.6.YÖK.2.ÜS.0.05.0.06 /2018/923

23/11/2018

Prof.Dr. Nilgün SARP
(Ayşin ÖZKAN)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 23/11/2018 tarihinde yapılan 12 No.lu toplantısında “3-6 Yaş Çocuklarının Gelişimsel Değerlendirilmesi (İstanbul) Üsküdar İlçesi Örneği” adlı araştırma projenizin etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr. Cumhuriyet TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı

Ek 2: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU (BGOF)

CALIŞMANIN ADI: 3-6 yaş çocuklarının gelişimsel değerlendirilmesi (İstanbul Üsküdar ilçesi örneği)

Aşağıda bilgileri yer almakta olan bir araştırma çalışmasına katılmanız istenmektedir. Çalışmaya katılıp katılmama kararı tamamen size aittir. Katılmak isteyip istemediğinize karar vermeden önce araştırmanın neden yapıldığını, bilgilerinizin nasıl kullanılacağını, çalışmanın neleri içerdiğini, olası yararları ve risklerini ya da rahatsızlık verebilecek yönlerini anlamanız önemlidir. Lütfen aşağıdaki bilgileri dikkatlice okumak için zaman ayırınız. Eğer çalışmaya katılma kararı verirseniz, çalışmaya Katılma Onayı Formu'nu imzalayınız.

Çalışmadan herhangi bir zamanda ayrılmakta özgürsünüz. Çalışmaya katıldığımız için size herhangi bir ödeme yapılmayacak ya da sizden herhangi bir maddi katkı/malzeme katkısı istenmeyecektir.

CALIŞMANIN KONUSU VE AMACI:

3-6 yaş evresi, çocuğun gelişimi açısından "altın çağ" olarak değerlendirilmektedir. Bu yaş aralığında çocukların gelişimleri yaşamları boyunca en hızlı olduğu dönemdir. Çocuk bu evrede bütün bilgileri hızla alır. Bilişsel, fiziksel, dil ve sosyal gelişim olarak her zaman gelişime açıktır. Bu sebeple erken çocukluk dönemi gelişimde kritik dönemlerden biridir. Bu dönem çocuğun yaşamının ilerleyen yıllarındaki refahı için, öğrenme yaşantıları ve üretkenliği için temel sayılmaktadır. Çocuklar bu dönemde yaşamlarının diğer bütün dönemlerinden daha hızlı bir şekilde büyür ve gelişirler. Bu evrede yapılacak erken müdahaleler bireylerin bilişsel gelişimi, kişilikleri ve sosyal davranışları üzerinde kalıcı etkiler yaratacaktır. Tüm bunlar göz önüne alındığında çocuğun gelişiminin uygun ve güvenilir ölçme araçlarıyla değerlendirilmesi, gelişiminin en üst düzeyde desteklenebilmesi ve olası sorunların erkenden belirlenip gerekli müdahalelerde bulunulabilmesi gibi nedenlerden ötürü çocukların gelişimlerinin değerlendirilmesinin gerekliliği ve önemi ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, İstanbul Üsküdar ilçesinde yaşayan 3-6 yaş çocuklarının Denver Gelişimsel Tarama Testi (DGTT) ile değerlendirilmesidir. Çalışma sonucunda, katılım sağlayan çocukların gelişim özellikleri belirlenecek, bu özelliklere göre gelişiminde gecikme olan çocukların ailelerine gerekli öneriler verilecek, gelişimi normal veya üst düzeyde olan çocukların ailelerine de gelişimlerini daha fazla desteklemeye yönelik önerilerde bulunmak hedeflenecektir.

Denver II Gelişimsel Tarama testi, çocuğun yaşına uygun becerilerini değerlendiren bir testtir. Çocuğun işlevlerdeki becerisini yaşlılarıyla karşılaştırır. Bu test bir zekâ testi değil, GELİŞİM testidir. Uygulanacak test sonucunda (Denver II Gelişimsel Tarama Testi), çocukların sosyal, duygusal gelişimi, dil gelişimi, ince motor, kaba motor gelişimi gibi gelişim alanlarındaki performanslarını görmek amaçlanmıştır. Bu testteki yönergeler çocukların yaş gruplarına göre değişiklik göstermektedir. Testte yer alan bazı sorular çocuğun ebeveynine yöneltilenektir. Soruları anne, baba dışında çocuğun gelişimini yakından takip eden kişiler de cevaplandırabilir. Testte yer alan diğer soruları ise, çocuğun uygulamalı olarak yapması istenecektir.

ÇALIŞMA İŞLEMLERİ: Çalışmaya katılmayı kabul ettiğinizde öncelikle sosyo - demografik bilgi formunu eksiksiz bir şekilde doldurmanız gerekmektedir. Bu formu doldurduktan sonra ebeveyn, çocuk ve araştırmayı yapacak kişinin sessiz bir ortamda bulunması daha verimli sonuçlar elde etmeyi sağlayacaktır. Araştırmacı önce size çocuğunuzun kronolojik yaşını sorarak teste başlayacaktır. Araştırmacı DGTT'de (Denver II Gelişimsel Tarama Testi), gerekli olan yerlerde soruları ebeveyne yöneltecek, geri kalan soruları ise çocuktan uygulamalı olarak yapmasını isteyecektir. Uygulama sonucunda da yapılan testle ilgili gerekli bilgi aileye verilecektir.

ÇALIŞMAYA KATILMAMIN OLASI YARARLARI NELERDİR?

Çalışmaya katılmanız durumunda çocuğunuzun, gelişimsel değerlendirmesi hakkında bilgi edineceksiniz. Literatüre 3-6 yaş çocuk gelişiminin önemi hakkında destek sağlayarak, gelişimsel değerlendirmeler ile ilgili veri eklememize yardımcı olacaksınız.

KİŞİSEL BİLGİLERİM NASIL KULLANILACAK?

Kişisel tüm bilgileriniz, adınız soyadınız başta olmak üzere, şahsınıza ait tüm bilgiler gizli tutulacaktır.

SORU VE PROBLEMLER İÇİN BAŞVURULACAK KİŞİLER :

- 1.Ayşin Özkan
- 2.aysinozkan55@gmail.com

Çalışmaya Katılma Onayı

Yukarıdaki bilgileri ilgili araştırmacı ile ayrıntılı olarak tartıştığım ve kendisi bütüğn sorularımı cevapladı. Bu bilgilendirilmiş olur belgesini okudum ve anladım. Bu araştırmaya katılmayı kabul ediyord ve bu onay belgesini kendi hür irademle imzalıyorum. Bu onay, ilgili hiçbir kanun ve yönetmeliği geçersiz kılmaz. Araştırmacı, saklamam için bu belgenin bir kopyasını çalışma sırasında dikkat edeceğim noktaları da içerecek şekilde bana teslim etmiştir.

<i>Gönüllü Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Telefon:</i>		

<i>Vasi (var ise) Adı Soyadı:</i>
<i>Telefon:</i>
<i>Araştırmacı2 Adı Soyadı:</i>
<i>Adres ve Telefon:</i>

1: Gönüllünün bilgilendirilme işlemine başından sonuna dek tanıklık eden kişi

2: Gönüllüyü araştırma hakkında bilgilendiren kişi

Ek 3: Sosyo-Demografik Bilgi Formu

SOSYO – DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Değerli katılımcı, diğer sayfa da yer alan sosyo - demografik bilgi formunda bulunan tüm soruları eksiksiz bir şekilde doldurmanızı rica ediyorum. Size uygun gelen cevabın yanına çarpı (X) işareti koyunuz. Çalışmaya katkı sağladığımız için teşekkür ederim.

AYŞİN ÖZKAN

Tarih:

Adı			
Soyadı			
Telefon Numarası			
Ev Adresi			
Annenin Yaşı			
Babanın Yaşı			
Çocuğunuzun Cinsiyeti	Kız	Erkek	
Ailenin Gelir Düzeyi	Asgari Ücret	Asgari Ücret Üstü	
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	Lise	Üniversite
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	Lise	Üniversite
Medeni Durum	Evli	Eşi vefat etmiş	Boşanmış
Ailedeki Çocuk Sayısı	1	2	
Annenin Mesleği	Çalışıyor	Çalışmıyor	
Gün içerisinde çocuğunuza kim bakıyor?	Anne	Bakıcı ve Diğerleri	
Çocuğunuz anaokuluna veya kreşe gidiyor mu?	Evet	Hayır	

Test verilışı için yönergeler

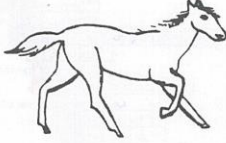
1. Gülümseyerek, konuşarak ya da el sallayarak çocuk gülümsetilmeye çalışılır, fakat dokunulmaz.
2. Çocuk kendi eline birkaç saniye bakmalıdır.
3. Çocuk ayakkabılarını bağlayamayabilir veya arkasındaki düğmeyi, fermuarı kapatamayabilir.
4. Parmakların arkasına ya da ucuna dokunulduğunda çingırağı yakalarsa geçer.
5. Çizgi, uygulayıcının çizdiğinden 30 derece ya da daha az eğimde olursa geçer.

7. Herhangi bir kapalı şekil geçer. Devamlı yuvarlak hareketler kalır.
6. Hangi çizgi daha uzun? Kağıdı çevirip bir kez daha sorun.
8. Çaprazlaşan çizgiler geçer.
9. Önce şekilleri göstererek çocuğa kopya ettirin; yapamazsa çizerek gösterin.

7., 8. ve 9. maddeleri verirken adını söylemeyin. 7 ve 8'de şekillerin yapılışını göstermeyin.

10. İnsan çizme skorlamasında çift organlar (2 kol, 2 bacak, vb.) tek parça olarak sayılır.
11. Çocuğa küp vererek "bunu anneye ver", "bunu yere koy", "bunu masaya koy" yönergelerini sırayla verin. En az birini yapabilirse geçer.
12. Bebeği kullanarak çocuğa deyin ki: Bana burnunu, gözünü, kulağını, ağzını, elini, ayağını, karnını, saçını göster. Kaç kısım gösterdiğini kaydedin.
13. Çocuğu ayağa kaldırın. Eline küp vererek "bunu masanın altına koy", "bunu masanın üstüne koy", "bunu annenin arkasına koy", "bunu annenin önüne koy" yönergelerini sırayla verin. Üçünü bilen, "yer bildiren bir terim anlama" maddesinde de geçer.

14. Önce "resmin adını söyleme" maddesini verin (Bk. 15) Üç taneden az isim söylese resimler çocuğun önünde iken "bana kuşu, kediyi,... göster" deyin. Kaçını bildiğini kaydedin.
15. Resimleri gösterin ve adını söylemesini isteyin (sadece ses çıkarırsa puan verilmez). Kaçını bildiğini kaydedin.
16. Resimleri kullanarak çocuğa şunları sorun: "Hangisi uçar?... miyav der?... konuşur?... havlar?, ... dört nala koşar?" Bir tanesini bilirse geçer.
17. "Üşüdüğün zaman ..., yorulduğün zaman ..., acıktığın zaman ne yaparsın?" diye sorun. Bir tanesini bildiğinde ilgili maddeden geçer.
18. "Bardakla ne yapılır?, Sandalye ile ne yapılır?, Kalemle ne yapılır?" diye sorun. İşlev tanımlayan sözler doğru yanıt olarak kabul edilmelidir.
19. "Top, deniz, masa, ev, elma, perde, merdiven, tavan nedir?" diye sorun. Kullanım, şekil, yapıldığı madde, genel sınıflama (örneğin, "elma meyvadır" gibi, "kırmızı" değil) açısından tanımlayıcı sözler geçer. Kaç sözcük bildiğini kaydedin.
20. "At büyüktür, peki ya fare?", "Ateş sıcaktır, peki ya buz?", "Anne bir kadındır, peki ya baba?", "Güneş gündüz çıkar, peki ya ay?", diye sorun. Kaçını bildiğini kaydedin.
21. Kağıdın üzerine doğru sayıda küp koyar ve "kağıdın üzerinde kaç küp var? sorusunu doğru yanıtlarsa geçer.

■ Gözlemler :